

**T.C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OSMANLI/TÜRK EVİ MEKÂN KURGUSUNU
MODERN KONUT MİMARİSİNDE OKUMAK
(Wright, Corbusier, Eldem ve Cansever'in Konutları)**

EMİNE BANU BURKUT

120201002

MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TEZ DANIŞMANI: YRD. DOÇ. DR. NAZENDE YILMAZ

İSTANBUL 2014

TEZ ONAYI

FSMVÜ Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 120201002 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Emine Banu BURKUT**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı, "**OSMANLI/TÜRK EVİ MEKÂN KURGUSUNU MODERN KONUT MİMARİSİNDE OKUMAK (Wright, Corbusier, Eldem ve Cansever'in Konutları)**" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile 22.04.2014 tarihinde savunmuş ve mezuniyeti hususunda enstitü için gerekli yeterlilikleri yerine getirmiştir.

Prof. Dr. İbrahim NUMAN
FSMVÜ

Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Tez Danışmanı: **Yrd. Doç. Dr. Nazende YILMAZ**.....
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Jüri Üyeleri: **Prof. Dr. İbrahim NUMAN**
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Prof. Dr. Mualla YILDIZ
Yeni Yüzyıl Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Emine Banu BURKUT

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tez çalışmamdaki katkılarından dolayı, çalışmam sırasında danışmanlığımı üstlenerek her konuda yardımını ve desteğini benden esirgemeyen ve kıymetli vaktini bana ayıran sevgili tez danışmanım, değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Nazende YILMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bizimle her sohbetinde kendi değerlerimizi, kültürümüzde var olanı hatırlatan ve farkındalık yaratmaya çalışan, kaybolan Osmanlı Mimari Mirasını tanımaya ve anlamaya teşvik eden, bizlere farklı bir gözle bakmayı öğreten çok kıymetli hocam Prof. Dr. İbrahim NUMAN'a teşekkürü borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca yanımda olan ve dualarını her zaman üstümden eksik etmeyen babacığım ve anneciğime, hayatımda her daim varlığıyla bana güven, huzur ve mutluluk veren en büyük desteğim, can yoldaşım Yusuf BURKUT' çok teşekkür ederim.

Değerli tez danışmanımın sayesinde tanıştığım, çok kıymetli Halit REFİĞ'e ait olan farklı disiplinlerden pek çok referans kitabıyla zenginleşmiş kütüphanesini benimle paylaşan sayın Prof. Gülper REFİĞ'e sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi değerli hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

ve oğluma...

Emine Banu BURKUT

İstanbul, 2014

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xii
ABSTRACT	xiii
1.GİRİŞ	xiv
1.1.Amaç-Kapsam.....	xiv
1.2.Varsayım-Hipotez	xv
1.3.Materyal-Method.....	xv
1.4.Literatür Araştırması	xv
2.“OSMANLI EVİ” / “TÜRK EVİ” KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	20
2.1. Osmanlı/Türk Evi Özellikleri.....	21
2.1.1. Osmanlı/Türk Evi'nin biçimsel özellikleri.....	23
2.1.1.1. Yerleşme	23
2.1.1.2. Sokak düzeni	24
2.1.1.3. Doğal koşullara uygunluk	25
2.1.1.4. Çevreye saygı	28
2.1.2. Osmanlı/Türk Evi'nin mekânsal özellikleri	28
2.1.2.1. Osmanlı/Türk Evi'nde plan tipleri ve özellikleri	30
2.1.2.2. Osmanlı/Türk Evi'nde kütle özellikleri	34
2.1.2.3. Osmanlı/Türk Evi'nde kesit özellikleri.....	41

3. OSMANLI/TÜRK EVİ'NDE MEKÂN KURGUSU VE ODALAR.....	42
3.1. Osmanlı/Türk Evinde Mekân Kurgusu	44
3.2. Osmanlı/Türk Evi'nde oda.....	44
3.2.1. Zemin-duvar-tavan.....	48
3.2.2. Merdivenler	50
3.2.3. Kapılar.....	50
3.2.4. Pencerele-tepe pencereleri	52
3.2.5.Ocak	54
3.2.6. Sabit mobilyalar	55
3.3. Osmanlı/Türk Evi'nde Sofa	58
4.MODERN MİMARİ VE MODERN MİMARLARIN KONUT TASARIMLARI.....	61
4.1. Modern Mimari ve Modern Konut.....	61
4.2. Modern Mimarların Konut Tasarımları	62
4.2.1. Frank Lloyd Wright (1867-1959)	63
4.2.1.1.Winslow Evi (<i>RiverForest, Illinois, 1893</i>).....	69
4.2.1.2.Willits Evi (<i>Highland Park, Illinois, 1901-1902</i>).....	72
4.2.1.3.Martin Evi(<i>Buffalo, NewYork, 1903-1905</i>).....	74
4.2.1.4.Coonley Evi (<i>Riverside, Illinois, 1907-1908</i>)	77
4.2.1.5.Millard Evi (<i>Highland Park, Illinois 1906</i>)	79
4.2.1.6.RobieEvi (<i>Chicago, Illinois, 1906-1909</i>).....	81
4.2.1.7.Harley Bradley Evi (<i>Kankakee, Illinois, 1900-1901</i>)	83
4.2.2. Le Corbusier (1887-1965).....	86
4.2.2.1. Schwob Evi (<i>İsviçre,1916</i>).....	91
4.2.2.2.Villa Savoye (<i>Fransa, 1928-1929</i>)	93
4.2.3. Sedad Hakkı Eldem (1908-1988).....	97
4.2.3.1.Ağaoğlu Evi (<i>Nişantaşı – İstanbul, 1936-1937</i>)	100

4.2.3.2.Ayaşlı Yalısı (<i>Beylerbeyi – İstanbul, 1938</i>).....	102
4.2.3.3.Taşlık Kahvesi (<i>Maçka – İstanbul, 1947</i>).....	104
4.2.3.4.Suna Kıraç Yalısı (<i>Vaniköy, İstanbul, 1965</i>).....	108
4.2.4. Turgut Cansever (<i>1920-2009</i>).....	110
4.2.4.1.Erteğün Evi (<i>Bodrum, 1973</i>).....	113
4.2.4.2.Demir evleri (<i>Bodrum, 1987</i>).....	115
4.2.4.3.Ayşin-Rafet Ataç Evi (<i>Burgazada-İstanbul, 1986</i>).....	119
5.OSMANLI/TÜRK EVİ VE MODERN KONUTMEKÂN KURGUSU ANALİZİ.....	121
5.1. Osmanlı/Türk Evi’ni Ve Modern Konut’u Evrensel Kavramlarla Okumak	121
5.1.1. Minimalizm-hafiflik.....	121
5.1.2. Geçirgenlik-şeffaflık.....	122
5.1.3. Mahremiyet.....	122
5.1.4. Esneklik ve uyarlanabilirlik.....	125
5.1.5. Standartlaşma.....	125
5.2. Osmanlı/Türk Evi ve Modern Konut Mekân Kurgusu Analizi.....	127
5.2.1.Frank Lloyd Wright Konutlarının Analizi.....	127
5.2.2.Le Corbusier Konutlarının Analizi.....	136
5.2.3.Sedad Hakkı Eldem Konutlarının Analizi.....	139
5.2.4.Turgut Cansever Konutlarının Analizi.....	144
6.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	147
KAYNAKÇA.....	149
ÖZGEÇMİŞ.....	156

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Orta Asya çadırının iç düzeni ve genel görünümü.....	22
Şekil 2 Türk evi odasının çadır ile karşılaştırılması.....	23
Şekil 3 Katların doğaya göre biçimlenişi	27
Şekil 4 Türk Evi katlara yerleşme düzeni	29
Şekil 5 Türk evinde odaların birbirleriyle ve orta alanla ilişkilerinde gelişim düzeni	31
Şekil 6 Sofasız Plan	32
Şekil 7 Dış Sofalı Plan	32
Şekil 8 İç Sofalı Plan.....	33
Şekil 9 Orta Sofalı Plan	34
Şekil 10 Türk Evi'nin dış gözlemi için arayüz tasarımı.....	35
Şekil 11 Türk Evi'nde çıkma	36
Şekil 12 Çıkma tipleri	39
Şekil 13 Türk evi eskiz çalışması-Çıkma	39
Şekil 14 Çeşitli saçak çözümleri	41
Şekil 15 Türk Evinde Düşey Süreklilik	42
Şekil 16 Türk Evi	44
Şekil 17 Emirhocazade Ahmet Bey evinin selamlık odası, Safranbolu.....	46
Şekil 18 Osmanlı/Türk Evi duvar yüzeyi.....	48
Şekil 19 Le Corbusier'nin "Modulor" boyutları ve Türk Evi'nde döşeme-sedir-sergen-tavan boyutları.....	48
Şekil 20 Osmanlı/Türk Evi duvar-tavan yüzeyi.....	49
Şekil 21 Tavan kesit ve detayları	49
Şekil 22 Merdiven Çeşitleri	50
Şekil 23 Oda girişlerinin denetlenmesi için farklı çözümler.....	51
Şekil 24 Geleneksel Türk Evi pencere detayı	54
Şekil 25 Ocak duvarının her iki yanında yer alan oturma alanı.....	55
Şekil 26 18.yy geleneksel Türk evi ve 20.yyy başında Avrupa etkileriyle değişen Türk evi oda kesitlerinin karşılaştırılması.....	56
Şekil 27 Sofa, kemerler ve parmaklıklarla özelleştirilmiştir.....	59
Şekil 28 Winslow Evi plan.....	69
Şekil 29 Ward Willits Evi Zemin Kat Planı.....	72
Şekil 30 Ward Willits Evi Üst Kat Planı.....	73

Şekil 31 Martin Evi kat planları	74
Şekil 32 Martin Evi kat planları	75
Şekil 33 Aynalı Kavak Kasrı.....	75
Şekil 34 Martin Evi'nde Vitraylı cam pencereler	76
Şekil 35 Coonley evi kat planları	77
Şekil 36 Robie Evi	81
Şekil 37 Bradley evi zemin kat planı	83
Şekil 38 Bradley evi çatı kat planı	84
Şekil 39 Amcazade Yalısı	84
Şekil 40 Wright, Wasmuth Portfolio Bradley Evi iç mekân.....	85
Şekil 41 Le Corbusier'nin beş temel ilkesi	88
Şekil 42 Le Corbusier Eskizleri	90
Şekil 43 Büyük pencereli bir iç mekân görünümü L.C. eskizi	90
Şekil 44 Villa Schwob Kat Planları	91
Şekil 45 Ayasofya'nın Planı, Villa Schwob Planı, Cephesi	92
Şekil 46 Villa Savoye Kat Planları	93
Şekil 47 Villa Savoye iç mekân görünümü.....	94
Şekil 48 Villa Savoy ve İskilip Evi	95
Şekil 49 Sedad Hakkı Eldem'e göre Türk evinin planimetrik tipolojisi	98
Şekil 50 Sedad Hakkı Eldem Türk evi çalışmaları	99
Şekil 51 Ağaoğlu evi.....	100
Şekil 52 Ağaoğlu evi zemin - 1.kat planları.....	100
Şekil 53 Ağaoğlu evi eskiz çalışmaları	101
Şekil 54 Ayaşlı yalısı kat planları	102
Şekil 55 Taşlık Kahvesi	104
Şekil 56 Amcazade Köprülü Yalısı Cephe.....	105
Şekil 57 Amcazade Köprülü Yalısı Plan.....	105
Şekil 58 Taşlık Kahvesi Planı	106
Şekil 59 Köprülü Yalısı iç mekân- Taşlık Kahvesi iç mekân	107
Şekil 60 Suna Kıraç Yalısı zemin ve 1. kat planı.....	108
Şekil 61 Demir evleri yerleşim planı	115
Şekil 62 Demir evleri plan tipleri ve aksonometrik çizimi	116
Şekil 63 Aysin- Rafet Ataç Evi Plan.....	119
Şekil 64 Aysin-Rafet Ataç Evi Cephe.....	120

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1 Yamaca yerleşen evler	24
Resim 2 Türk Evi ve sokakların yerleşme düzeni	25
Resim 3 Osmanlı/Türk evi genel görünüm	26
Resim 4 Yaz için kurulmuş evin açık-serin yapısı, Safranbolu	27
Resim 5 Türk evinin doğa ve tabiat ile ilişkisi.....	28
Resim 6 Kula sokaklarında çıkmalar	38
Resim 7 Çıkmaların sokak üzerindeki görünümü.....	40
Resim 8 Türk evi saçak uygulaması	40
Resim 9 Türk Odasının işlevleri	46
Resim 10 Oda iç mekân-insan ölçeği	47
Resim 11 Giriş Kapısı	51
Resim 12 İç mekânda pencere ve tepe penceresi.....	53
Resim 13 Ocak kesit ve görünüşü.....	55
Resim 14 Sergen	57
Resim 15 Yüklük ve duvar rafları	58
Resim 16 Frank Lloyd Wright	64
Resim 17 Winslow evi	69
Resim 18 Winslow evi iç mekân.....	70
Resim 19 Winslow evi iç mekân - Türk evi eyvan	70
Resim 20 Winslow evi iç mekân - Türk evi eyvan	71
Resim 21 Willits Evi	72
Resim 22 Willits Evi İç mekân oturma birimi-yaşama mekânı	73
Resim 23 Martin evi.....	74
Resim 24 Martin evi İç mekân görünümü	76
Resim 25 Coonley evi dış mekân.....	77
Resim 26 Edirne İftariye Köşkü.....	78
Resim 27 Coonley Evi	78
Resim 28 Millard Evi, Illinois.....	79
Resim 29 Frank Lloyd Wright Millard Evi, Illinois	79
Resim 30 Millard Evi iç mekân	80
Resim 31 Robie Evi	81
Resim 32 Robie Evi	82

Resim 33 Robie Evi iç mekân ve pencereleri	82
Resim 34 Bradley Evi	83
Resim 35 Bradley Evi, iç mekân.....	85
Resim 36 Le Corbusier	86
Resim 37 Salvation Army Binası.....	88
Resim 38 Weissenhof.....	89
Resim 39 Villa Schwob.....	91
Resim 40 Villa Schwob iç mekân görünümü.....	92
Resim 41 Villa Savoye	93
Resim 42 Tosya Börekçi Evi ile Villa Savoye	96
Resim 43 Sedad Hakkı Eldem	97
Resim 44 Ayaşlı Yalısı	102
Resim 45 Ayaşlı Yalısı	103
Resim 46 Taşlık Kahvesi Cephe	106
Resim 47 Amcazade Köprülü Yalı Köşkü.....	107
Resim 48 Suna Kıraç Yalısı.....	108
Resim 49 Suna Kıraç Yalısı	109
Resim 50 Turgut Cansever.....	110
Resim 51 Ertegün evi	113
Resim 52 Ertegün evi iç mekân- ocak ilişkisi, yatak odası.....	113
Resim 53 Ertegün Evi Dış mekân, teras-bahçe.....	114
Resim 54 Demir Evleri.....	115
Resim 55 Demir evleri iç mekânı, yaşama mekânı-ocak ilişkisi	117
Resim 56 Demir evleri iç mekânı.....	117
Resim 57 Demir Evleri dış mekân	118
Resim 58 Ayşin-Rafet Ataç Evi.....	119
Resim 59 Ayşin-Rafet Ataç Evi iç mekân	120
Resim 60 Dönme Dolap	124
Resim 61 Dönme Dolap	124

ÖZET

“Osmanlı/Türk Evi Mekân KurgusunuModern Konut MimarisindeOkumak (Wright, Corbusier, Eldem ve Cansever’in Konutları) isimli bu çalışma Osmanlı/Türk evi mekân kurgusunun incelenerek, kullanıcıların istek ve gereksinimleri doğrultusunda yüzyıllar boyunca nasıl değişip geliştiğini ve erken dönem 20.yy modern konut mimarlığına nasıl taşındığının bir araştırmasıdır. Çalışmada ele alınan konut yapıları karşılaştırarak birbirleri ile olan benzerlikleri, varsa farklılıkları ortaya çıkarılıp örneklerle somutlaştırılmıştır.

Bu tez çalışmasında başlangıçta Osmanlı/Türk evi kavramı, biçimsel ve mekânsal özellikleri incelenmiştir. Araştırmanın odak noktasını oluşturan mekân kavramı ve kurgusu hakkında tespitler yapılmıştır. Osmanlı/Türk Evi’nde her türlü ihtiyaca cevap veren ve en önemli birim olan “oda” ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Tez kapsamında incelenen modern mimarlar Wright, Corbusier, Eldem ve Cansever’dir. Osmanlı/Türk Evi ve modern konut mimarisi tasarım yaklaşımlarındaki benzerlikler hipotez olarak ortaya konulmuştur. Hipotezi desteklemek için seçilen modern mimarların konut tasarımları üzerinden örneklerle karşılaştırmalı analiz yapılarak gösterdikleri benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Bu tez kapsamında birinci bölümde tezin amacı, kapsamı, materyal ve metodu hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca literatür araştırmasında ulaşılan kaynaklar ve içerikleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde ise Osmanlı/Türk Evi kavramı, biçimsel ve mekânsal özellikleri plan, kesit ve kütle özellikleri detaylı incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Osmanlı/Türk Evi’nde mekân kavramı, kurgusu ile birlikte her türlü ihtiyaca cevap veren ve en önemli birim olan oda ve sofa ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde modern mimari ve modern konut incelenerek, tez kapsamında incelenen modern mimarlar Wright, Corbusier, Eldem ve Cansever’nin konutları örneğinde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. İncelenen örnek konutlarda Osmanlı/Türk Evi ile benzerliklerini belirten görüş, yorum ve kaynaklar incelenerekseçilen örnekler üzerinden değerlendirmeye gidilmiştir.

Beşinci bölümde seçilen mimarların mekân tasarım kurgularındaki benzerlikler ve farklılıklar maddeler halinde ortaya konulmuştur.

Altıncı bölümde ise değerlendirme yapılarak sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Osmanlı /Türk Evi, Mekân kurgusu, Modern Konut, İç mekân*

ABSTRACT

This study titled "Reading Ottoman / Turkish House Space Installation in Modern Residential Housing Architecture" (Houses of Wright, Corbusier, Eldem and Cansever) is a research of how Ottoman / Turkish House Space Installation have been changed and developed in accordance with the demands and requirements of users and evolved into residential architecture in early 20th century by examining the structure of this installation. The residential structures in the study have been compared with each other and similarities and differences, if any, were objectified by examples.

The formal and spatial characteristics of the concept of the Ottoman / Turkish House in the beginning of this thesis study. The concept and installation of space that constitutes the focal point of the study have been identified. The most important unit and one which responds to all kinds of demands in Ottoman / Turkish house, "the room", has been dealt in a very detailed manner. The modern architects examined within the scope of the thesis are Wright, Corbusier, Eldem and Cansever. Similarities between the design approaches of Ottoman / Turkish House and modern residential architecture have been revealed as hypotheses. Similarities and differences between the modern architects who had been chosen in order to support the hypothesis have been revealed as a result of conducting comparative analyses based and focused on their residential housing designs.

Within the scope of this thesis, in the first chapter, information has been provided about the purpose, scope, materials and method of this thesis. In addition, detailed information about contents of the references which have been accessed as a result of literature research has been provided.

In the second chapter, the concept of Ottoman / Turkish House, the formal and spatial characteristics of these houses and sectional and mass properties have been examined in a detailed manner.

In the third chapter, the concept of space of the Ottoman / Turkish House and the room, most important unit which responds to all kinds of demands due to its installation and design and sofa have been dealt in a detailed manner.

In the fourth chapter, the houses of Wright, Corbusier, Eldem and Cansever who are all modern architects were examined within the scope of the thesis were dealt in a detailed manner by examining modern architecture and modern housing. The opinion which states the similarities between the sample houses examined and the Ottoman / Turkish House has been assessed through the samples selected by examining comments and references.

In the fifth chapter, similarities and differences between space design and installations of architects who had been chosen were itemized. In the sixth chapter, the evaluation has been made and the results have been achieved.

Keywords: *Ottoman / Turkish House, Space design, Modern Housing, Interior Space*

1.GİRİŞ

1.1.Amaç-Kapsam

Bu tezin amacı, Osmanlı/Türk Evi'nin mekân kurgusu, mekânsal ve biçimsel özellikleri, insan-doğa ve yaşam biçimi ile ilişkisi, iç mekân özellikleri incelenerek modern konut ile benzer yaklaşımlarını seçilen örnekler üzerinden karşılaştırmalı bir okuma ile anlamaya çalışmaktır. Bu okumada benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırma yöntemiyle ortaya koyularak incelenecektir. Türk evi ile ilgili yapılan akademik araştırmalarda modern konut mimarisi ile Türk evinin etkilerinin ortaya konulduğu yeterli kaynağa ulaşılamamıştır. Bu nedenle akademik literatürde yer alan bu eksikliğin giderilmesine katkıda bulunmak ve yeni yapılacak araştırmalara fikir vermek üzere bu tez çalışmasına başlanmıştır.

Bu çalışmada aşağıda sorulara yanıt aranmaktadır;

- Osmanlı/Türk Evi kavramı nedir?
- Osmanlı/Türk Evi ile modern konut mimarisi arasında etkileşim var mıdır?
- Modern konut tasarımında geleneksel tasarımların izleri mevcut mudur?
- Modern konut mekân kurgusu ile geleneksel konut mekânı arasında benzerlikler, varsa farklılıklar nelerdir?

Bu çalışma kapsamında incelenecek olan mimarlar ve konut yapıları;

- Frank Lloyd Wright {Winslow evi, Willits evi, Martin Evi, CoonleyEvi, Millard Evi, Robie Evi ve Bradley Evi}
- Le Corbusier{Schwob Evi, Villa Savoye}
- Sedad Hakkı Eldem {Suna Kıraç Yalısı, Ayaşlı Yalısı, AğaoğluEvi ve Taşlık Kahvesi}
- Turgut Cansever {Erteğün Evi, Demir Evleri ve Aysin-Rafet Ataç Evi}

1.2.Varsayım-Hipotez

Bu tez çalışmasında Osmanlı/Türk Evi kavramı, mekân kurgusu araştırılmış, modern konut tasarımları karşılaştırılmıştır. Tez kapsamında, Osmanlı/Türk Evi ve modernkonut mimarisitasarımları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar araştırılmıştır.

Osmanlı/Türk Evi'nin mekân kurgusu, modern mimarinin öncülerinden batılı mimarlardan Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier'nin ve modern Türk mimarlardan Sedad Hakkı Eldem ve Turgut Cansever'in konut tasarımı yaklaşımlarındaki benzerliği bir hipotez olarak ortaya konmuş ve bu hipotez incelenen mimarların konut örnekleri ile desteklenerek değerlendirilmiştir.

1.3.Materyal-Method

Bu tez hazırlanırken öncelikle Osmanlı/Türk evine ait literatür araştırması ile tanım ve kavramlar saptanmıştır. Konuya örnek olabilecek ana kaynak eserler ve görseller incelenmiştir. Bu kaynaklar üzerinde çalışmanın ana iskeleti ortaya konmuştur. Sonrasında seçilen modern mimarların konutlarından örnekler seçilerek hipotezi destekleyecek bilgilerin ortaya konulması hedeflenmektedir. Kaynak araştırmasında ulaşılan görüş, yorum ve bilgiler konu bütünlüğü bozulmadan, makale, kitap, tez çalışmaları ve ilgili görseller kullanılmıştır. Konu ile ilgili ulusal ve uluslararası birincil kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Osmanlı/Türk evi ile ve Modern Konut mimarisi hakkında doğru ve gerçekçi bir değerlendirme yapabilmek için bilimsel araştırma yöntemleri içerisinde karşılaştırmalı analiz metodunun kullanılmasına karar verilmiştir. Bu yöntem ile iki tasarım kurgusu ayrı ayrı ele alınmış, karşılaştırmalı bir analiz ile değerlendirmeye gidilerek, analizden elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

1.4.Literatür Araştırması

Bu tez çalışması kapsamında Osmanlı/Türk evi ve modern konut mimarisi ilişkisi ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenerek bu konuya ait başlıca kaynaklar aşağıda

belirtilmiştir. Araştırma için gerekli dokümanlara üniversite kütüphaneleri taranarak ulaşılmıştır.

- Osmanlı/Türk Evi hakkında faydalanılan ana kaynak kitaplar:

Eldem (1954)'in, “Türk Evi Plan Tipleri” ve “Türk Evi Osmanlı Dönemi I-II-III” geleneksel konutun tarihsel süreçteki değişim ve gelişimi ile Türk evi kavramı ve plan tiplerinin ortaya çıkışı, sınıflandırılmasıyla ilgili en kapsamlı araştırmalardır. Eldem, Türk evini, Klasik Türk evi, I.II. ve III. Devir evleri olarak ayrı ayrı sınıflandırdıktan sonra konaklar, saraylar, köşkler, taş odalar kâgir evler başlıkları altında incelemiş ve son ciltte mimari elemanlar ve yapı tekniklerinden bahsederek Türk şehirleri ve bahçeler ile eserini sonlandırmıştır.

Küçükerman (1973)'in, “Anadolu’da Geleneksel Türk Evinde Mekân Organizasyonu Açısından Odalar”, kaynak eserinde, Türk Evi kavramı üzerinde durmuş, kökenlerine inerek göçebelik döneminden yerleşme dönemi ve sonrasına kadar yaşam biçimlerini irdeleyerek, oda ile çadır arasındaki biçimsel ve kavramsal ilişkileri ortaya koymuştur. Türk evinde mekân öğelerini, odalar ve odalar arasındaki ortak alan olan sofalar olarak ayrı ayrı incelemiş, iç düzen öğelerini de ayrıca detaylı bir biçimde anlatmıştır. Sonuç kısmında Türk Evinin doğal, fiziksel ve ekonomik etkenlere karşın nasıl cevap verdiği ve nasıl etkileşim gösterdiğinden bahsetmiştir.

Küçükerman (1985)'in “Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi” adlı kaynakta Türk evi kavramından açıklandıktan sonra kökenlerine inilmiştir. Göçebelik döneminden yerleşme dönemi ve sonrasına kadar yaşam biçimlerini incelemiştir. Küçükerman, oda ile çadır arasındaki biçimsel ve kavramsal ilişkileri açıkça ortaya koymuştur. Türk evinde mekân öğelerini, odalar ve odalar arasındaki ortak alan olan sofalar olarak ayrı ayrı incelemiş, iç düzen öğelerini de ayrıca detaylı bir biçimde anlatmıştır. Sonuç kısmında ise Türk Evinin doğal, fiziksel ve ekonomik etkenlerle nasıl etkileşim gösterdiğinden bahsetmiştir.

Kuban (1995)'in, “Türk Hayatlı Evi”, eserinde Türk Evi’ni “Hayatlı” ev olarak adlandırmıştır. “Hayatlı ev” kavramıyla konuya başlamış, tarihi süreç içerisinde geçmişten başlayarak Türklerin Anadolu’ya yerleşmeleriyle devam etmiş; Türk Evinin kökenleri ve göçer çadırı ile Türk Evinin ilişkisini tartışmalı bir ortam

içerisinde ortaya koymuştur. Bir plan tipolojisi belirlenmiş, Türk Hayatlı Evinin klasik biçimi, merkezi planlı tipi, orta sofalı plan tipi, haç biçimli sofalar açıklanmış; saray gelenekleri ve köşkler ayrıca betimlenmiştir. Oda, odanın sınırları, bezemeleri, kullanımı; sedir, yüklük, döşeme, tavan, pencereler, kapı, ocak, direklik ve sergen gibi odanın elemanları birer birer ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Ayrıca, hayat, eyvan, harem ve selamlıklar, servis alanları, bahçeler ve evin sokakla ilişkisi de anlatılarak okuyucu aydınlatılmıştır.

Sözen ve Eruzun (1996)'un, "Anadolu'da Ev ve İnsan", eserinde Türk evini, tarihsel süreç içerisinde irdelenmiş, evlerin oluşumunu belirleyen çevre ve kültür ortamları incelenmiştir. Oda, sofa, hizmet alanları ve katlardan oluşan ev birimleri açıklanmış; sofasız, dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı olmak üzere ev tiplerinin gelişimleri ortaya konmuştur. Son kısımda ise, Türk evlerinin Anadolu ve Rumeli olmak üzere detaylı bir bölgesel dağılımları detaylı bir şekilde resimli örneklerle de desteklenerek ortaya konulmuştur.

Günay (1998)'in, "Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri" isimli eserinde öncelikle Türk evi anlatımı yapılmış daha sonra Safranbolu evleriyle ilgili detaylı bilgiler verilmiştir. Türk evi kavramı ve Türk evinin oluşumunu etkileyen etmenlerden bahsedilmiştir. Kaynakta yapım ve tasarım yöntemleri, plan tipleri anlatılarak Safranbolu evlerini oluşturan etmenler ve bunlar tasarıma nasıl aktarıldığı anlatılmıştır.

- Modern konut mimarisi ve Türk Evi ilişkisini hakkında faydalanılan ana kaynak kitaplar:

Yılmaz (1993)'in, "Le Corbusier'nin Modern Türk Mimarisine etkileri", adlı yüksek lisans çalışmasında Le Corbusier'nin Şark seyahati sırasında Türk evlerinden etkilendiğini bunları eskizlerle ve aldığı notlardan bahsedilmektedir. Bu etkilenme sonucunun yapılarına nasıl yansıttığından bahsedilmektedir. Sonuç olarak sadece Le Corbusier'nin değil Türk mimarisinin de Le Corbusier'den etkilendiğini örnekler halinde ortaya koymuştur. Etkilenmenin tek taraflı olmadığı konusunda sonuca ulaşmıştır.

Cansever (1994, 1997, 2007, 2010)'in, "Ev ve Şehir Üzerine Düşünceler", "İslam'da Şehir ve Mimari", "Kubbeyi Yere Koymamak", "Osmanlı Şehri" eserlerinde, Osmanlı'da konut mimarisini Osmanlı Evi'ni, çevredeki bütün kültür değerlerini, tabiatı ve dünyayı yücelten bir nitelikte görmüştür. Evlerin üst düzeyde bilinçle yapıldığını ve şehrin bütünlüğü yanında ferdiyetin yüceliğini, insanın çevresinin oluşumuna katılımını en yüksek düzeyde çözüme kavuşturduğunu kendine has üslubuyla dile getirmiştir. Türk Evi'ni 21.yy konut sorununun çözümü için bir temel örnek teşkil ettiğini belirtmiştir.

Ergüler (1996)'in, "Sedad Hakkı Eldem Binalarının Analizi", adlı yüksek lisans çalışmasında Eldem'in hayatı ve mimarlık formasyonunu etkileyen faktörler incelenmiştir. Eldem'in binalarının ayrıntılı kataloğu çıkarılmış ve sonuç kısmında mimari mirastan etkilenen ve etkilenmeyen yönleri (planlama, dış biçimlenme; kütleli ifade, tekrar, modülasyon) maddeler halinde ortaya konulmuştur.

Vogt (1996)'in, "Le Corbusier, The Noble Savage, Toward an Archeology of Modernism", adlı eserinde modern mimarlardan Le Corbusier'nin tasarımlarında Türk mimarisi ve evi ile ilişkiyi ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Bu konuda en kapsamlı araştırmayı yapan Vogt, Le Corbusier'nin 'pilotis' ilkesinin kökenini araştırmıştır. Bunlardan bazıları Corbusier'nin 1911'de İstanbul'a geldiğinde yaptığı yalı eskizleriyle "Salvation Army" ve "Weissenhof"u yan yana getirmesi bu etkilenmenin açık örneğidir. Le Corbusier'nin Milletler Cemiyeti binasıyla İstanbul Bebek Köşkü arasında ilişkilendirme yapılmıştır. Yazarın yaptığı en önemli karşılaştırma Villa Savoye ile İsmailoğlu Mehmet Börekçi'nin Tosya-Ortalıca'da bulunan evi arasında görsellerle benzerlikleri ortaya koymuştur.

Yürekli (2005)'nin, "Türk Evi Gözlemler-Yorumlar" isimli kitabının önsöz kısmında yazar "Değerlendirme doğal olarak bir kıyaslama işlemidir" diyerek Türk evi mimari tasarım ve kuramı çalışmaları ışığında, güncel mimarlık kuram ve düşünceleri ile karşılaştırmıştır. Türk evinin tarihsel özelliklerinden çok mimari özellikleri ele alınmaktadır. Yazar bazı geleneksel yapılar ile Türk evini karşılaştırmıştır. Kitabın son bölümlerinde ise Türk evinin etkileri başlığı altında Türk evinin bazı mimarlık etkinliklerini nasıl etkilediği örneklere açıklanmıştır.

Sızak (2007)'ın, "Konut Tasarımında Frank Lloyd Wright'ın Yaklaşımı ve Geleneksel Türk evi" adlı yüksek lisans çalışmasında Wright'ın tasarım düşüncesindeki insan, doğa ve yaşama biçimi bağlamında Türk evi ile benzerliğinden bahsedilmektedir. Wright zeminde çevre ile bütünleşik yapılar ve çevreye duyarlı bir şekilde yapılarını geliştirdiği, yapılarında iç-dış mekân bütünlüğü sağlaması ve mekânların akışkanlığından bahsetmektedir. Yazar özellikle Wright'ın Türk mimarlığından haberdar olduğunu vurgulayarak Aynalıkavak Kasrı ile Martin evi arasındaki plan akıcılığına dikkat çekmektedir. Sonuç kısmında kıyaslama yapılarak benzerlikler ve farklılıkları maddeler halinde ortaya konulmuştur.

Kortan(2012)'ın, "Şark Seyahati" ve 'Le Corbusier Gözüyle Türk Mimarlık ve Şehirciliği', yazar kitabında Le Corbusier'nin hayatını anlattıktan sonra mimarlık mesleğinde geçirdiği süreçleri incelemiştir. İlk eserleri, modern mimarlık akımları ve Şark seyahatinden bahsetmiştir. Kitabında Le Corbusier'nin eskizlerine sıklıkla yer vermiş, bu eskizlerin altına aldığı notlara dikkat çekmiştir. Sonuç olarak Le Corbusier'nin Türkiye ile ilişkisini ve Türk evlerinden etkilendiğini aktarmıştır.

2.“OSMANLI EVİ” / “TÜRK EVİ” KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Bu çalışmada; “Osmanlı Evi”, “Türk Evi” kavramı konusunda yapılan araştırmalar incelenmiştir. Bu incelemeler sonucundakavrama farklı metotlarla yaklaşılmış olduğu ve çok farklı görüşler ortaya çıktığı görülmüştür.Araştırmacılar bu evlere Türk evi yerine Osmanlı evi demeyi tercih etmişlerdir(Arel, 1982).Bazı akademik çalışmalarda “Osmanlı Evi”, “Anadolu Evi” gibi farklı adlarla nitelense de aynı fiziksel ve kültürel bileşenler geleneksel evi açıklamak için kullanılmıştır. Bunun için mekânsal düzen ilişkileri, kültür ya da iklim ve malzeme gibi bileşenler belirlenmiş bir ortak tanıma hizmet etmiştir(Tuztaşı & Aşkun, 2013). Fakat bu farklılıklar ne olursa olsun, Türk evlerinin belirli kültürel değerler bütününe bağlı kalınarak yapıldığı görülmektedir.

Sedad Hakkı Eldem, Türk Evi’ni; eski Osmanlı Devleti’nin sınırları içinde Rumeli ve Anadolu bölgelerinde oluşmuş ve 500 sene kadar devam etmiş, kendi özellikleriyle belirginleşmiş bir ev tipi olarak tanımlamıştır (Eldem, 1954). Eldem, farklı ve bölgesel gelişmeler geçirmiş olduğu halde Osmanlı evini oluşturan esas Türk uygarlığı, yaşam ve ev kültürüdür diye açıklamaktadır(Eldem, 1984).

Cansever, Türk Evi’ni; Anadolu’ da, hareketli göçebe kültür geleneğinin izlerini taşıyan hafif ahşap iskelet yapı tekniği ile vücuda getirilen, Osmanlı Devleti’nin geniş sınırları içerisinde yer alan Balkanlar, Kafkaslar, Hazar Bölgesi ve Kırım kapsayan, uygun yapı malzemesinin kolayca temin edilebildiği geniş bir coğrafi alanda yaygın şekilde uygulandığını belirtmiştir(Cansever, 2002).

Kuban,Türk Evi’ni; Geleneksel Türk ailesinin yaşam kültürü ve törelerine uygun şekil ve plan özelliklerini gösteren asırlarca Türk insanının gereksinimlerine cevap vermiş bir konut tipi olarak tanımlanmaktadır(Kuban, 1976).

Ayan, Anadolu'ya gelen Türkler, fethettikleri topraklarda yepyeni bir Anadolu kültürü ile karşılaşmışlardır. Fethedilen yerlerde, Osmanlılar, diğer sanat kollarında olduğu gibi mesken mimarisinde de, kendi inanç ve anlayışla sentez ederek Osmanlı Türk Evi dediğimiz konut tipini oluşturmuştur(Tuztaşı & Aşkun, 2013).

Bu tez çalışması kapsamında Türk Evi ile ilgili olarak yayınlanan kitap, makale ve bildirilerde değişik şekillerde tipoloji ve köken araştırmaları incelenmiştir. Biz çalışmamızın devamında Osmanlı/Türk evi olarak kullanacağız ve yorumlarımızı ona göre yapacağız.

2.1. Osmanlı/Türk Evi Özellikleri

Türkler İslamiyet ile tanışmadan önce, Orta Asya steplerinde göçebe topluluklar halinde, yurt olarak adlandırılan çadırlarda yaşıyorlardı. Çadır içindeki yaşam, çok amaçlı kullanım özellikleri doğrultusunda geliştiği için bugün bile bu şekilde düzenlenen odaların insan gereksinmelerine cevap verebildiği durumlarla karşılaşmaktadır (Eruzun, 1989).

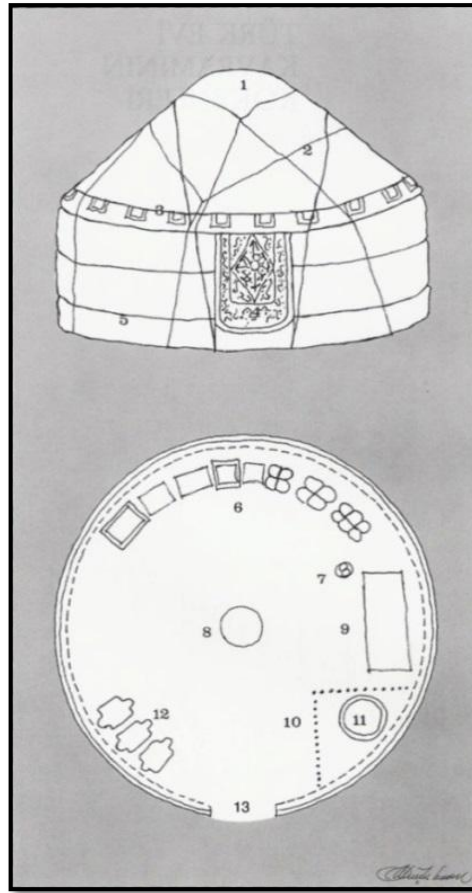
Türkler İslam dini ile tanıştıktan sonra Anadolu'ya gelmişler ve yerleşme düzenine geçmeye başlamışlardır. Bu ortam içinde '*göçebelik kavramı*'; İslam dünya görüşü ve Anadolu'nun verileriyle belli bir oran içinde birleşerek, yeni bir yaşama kavramı ve biçimini ortaya çıkarmıştır (Küçükerman, 2007). İslami anlayışı benimseyen Türkler, birbirleriyle olan ilişkilerini ve hayatlarını Kuran'daki Nur Suresi'nin 59-64. ayetlerinde belirtilen kurallara göre düzenlerler. Bu ayetlerde eve girmekten, insanlar arasında ve evrende olup biten çeşitli davranışlara kadar pek çok konu yer almaktadır (Burkut K. , 1996).

Cansever, Osmanlı mimarisinde evin, bağımsız yaşama birimleri olan Otağ'dan türetildiği bilinen oda'ların bir araya gelmesi sonucunda meydana geldiğini ifade etmektedir. Odalar, bağımsız varlıkları ile bütünlüğe bir düzen ile katılırlar (Cansever, 1994). Türk evi tipine en eski örnek, iki odanın yan yana getirilmesi ile oluşturulan plan tipidir. Otağ ile odanın fonksiyonel benzerliği (Şekil1,2), her ikisinin de özellikle çok maksatlı kullanım için tasarlanmış ve biçimlendirilmiş olmalarından kaynaklanır (Cansever, 2002).

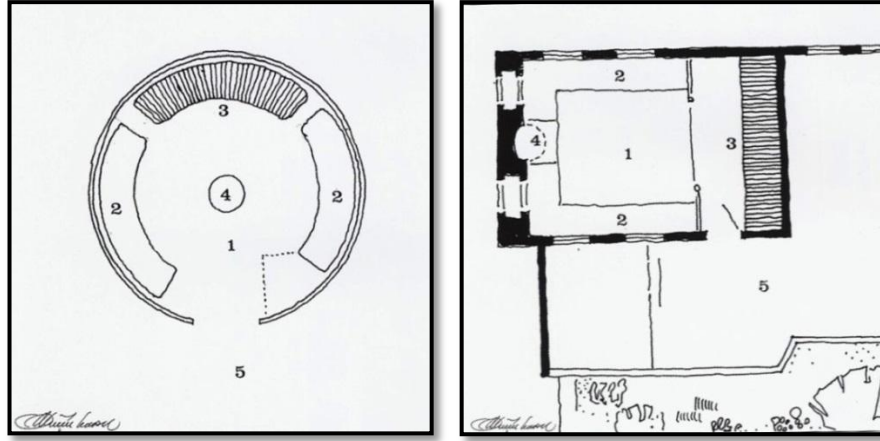
Küçükerman (2007)'a göre her iki yaşama birimi işlev, çevresel kullanma ve birbirleri ile ilişkileri açısından benzerlik göstermektedirler. Çadırın ve odanın genel düzen ve kullanma biçimleri açısından karşılaştırılması (Şekil2) görülmektedir.

- 1) Çok amaçlı orta alan
- 2) Oturma için biçimlenen çevresel alan
- 3) Kapalı kullanma alanları (Sekiler, sandıklar, yükler)
- 4) Isıtma. Çadırda ortada bulunan ocak, yapıda yana kaymıştır.

Türk evi ortak kullanım alanı ve çadırdaki “ tek ” yaşama biriminin benzerliğini görmek mümkündür Küçükerman (2007)’a göre her iki yaşama biri işlev, çevresel kullanma ve birbirleri ile ilişkileri açısından benzerlik göstermektedirler (Şekil2).

Şekil 1 Orta Asya çadırının iç düzeni ve genel görünümü (Küçükerman, 2007)

Şekil 2 Türk evi odasının çadır ile karşılaştırılması (Küçükerman, 2007)

2.1.1. Osmanlı/Türk Evi'nin biçimsel özellikleri

Türk evinin oluşumu, doğaya ve yaşama bağlı olan Türklerin çadır hayatının yerleşik hayata yansması gibidir. Bu yüzden bu konutlarda estetik ve biçim kaygısından çok gerçekçi ve fonksiyonel bir tutum sergilenmiştir. Planın ve strüktürün oluşumunda topoğrafyaya ve çevre koşullarına uyulmuştur. Akılcı, esnek ve pratik çözümler uygulanmıştır. Tasarım içten dışa doğru gelişmekte olup, her detay insan boyutlarına göre düzenlenmiştir. Bu nedenle; Türk evi insanın rahatı, düzenli yaşaması için tasarlanmış bir ev tipidir.

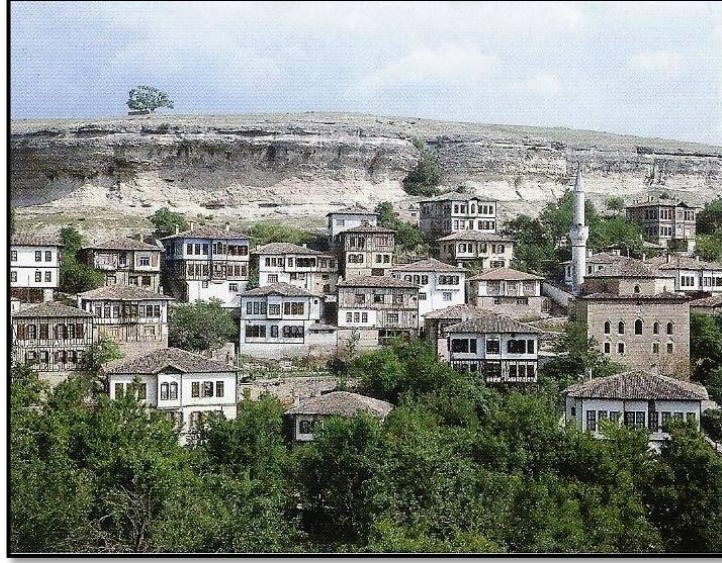
Türk evi oluşum ilkeleri Bektaş'a (1996) göre şu şekilde sınıflandırılmıştır.

- Yaşama, doğaya, çevre koşullarına uygunluk
- Gerçekçilik, akılcılık
- İçten dışa çözüm
- İç-Dış Uyuşumu (Evin içindeki içtenlik ve yalınlığın dışa vurumu)
- Tutumsallık

2.1.1.1. Yerleşme

Osmanlı/Türk şehirleri mahalleler halinde, plansız, fakat doğal dokuyla tam bir uyum içinde gelişmektedir. Mahalleler genellikle fazla eğimli araziler üzerine kurularak, hem her çeşit suya akıntı olanağı verilmekte, hem de her evin ufkunun açık olması ve güneşten yararlanması sağlanmaktadır. Çoğunlukla bir caminin, bazen de bir çeşme

veya ağaçlıklı bir meydanın etrafında kurulan mahalle, mektebi, camii, hamamı, küçük çarşısı vb. ile kendi kendine yeten bir ünite olarak kurulmaktadır.

Resim 1 Yamaca yerleşen evler birbirini örtmezler. Karşı yamaçtan evleri tek tek seyredebilirsiniz. (Günay, 1998)

Yöresel yerleşmeleri oluşturan yapıların bir araya geliş biçimleri ve mekânsal kurguları, yerleşmenin karakterlerini oluşturmaktadır (Eyüce, 2005).

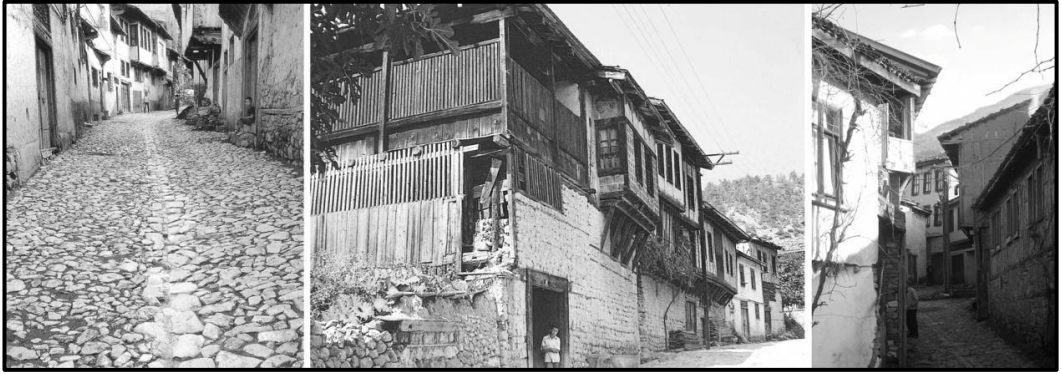
Türk evinin oluşumu, doğaya ve yaşama bağlı olan Türklerin çadır hayatının yerleşik hayata yansması gibidir. Bu yüzden bu konutlarda estetik ve biçim kaygısından çok gerçekçi ve fonksiyonel bir tutum sergilenmiştir. Planın ve strüktürün oluşumunda topoğrafyaya ve çevre koşullarına uyulmuştur. Akılcı, esnek ve pratik çözümler uygulanmıştır. Tasarım içten dışa doğru gelişmekte olup, her detay insan boyutlarına göre düzenlenmiştir. Bu nedenle; Türk evi insanın rahatı, düzenli yaşaması için tasarlanmış bir ev tipidir.

2.1.1.2. Sokak düzeni

Osmanlı/Türk şehirlerinde, ayırık ya da bitişik evlerin yan yana geliş ile biçimlenen bir sokak düzeni vardır. Arazi yapısına göre yön değiştiren insan ölçeğindeki bu sokaklar, özellikle ilk toplanma yeri olan mahalle camilerinde odaklaşmakta, buradan merkez camii ya da külliye ve ticari merkeze bağlanmaktadır. Bu yöneliş kibleye

doğru olmaktadır. Aynı zamanda güneşi ve ışığı evin içerisine en iyi alabilecek şekilde ve komşusunun manzarasını etkilemeyecek şekilde olmaktadır(Resim 2).

Cansever'e göre Osmanlı Şehirlerinde yapı stokunun %80-%85 ini teşkil eden evler, genellikle Şehrin üzerinde yer aldığı yamaçların her noktası farklı topografyasında, bu topografyanın icaplarına göre ve değişen yönler düzeninden evlerin bağımsız olarak yöneltmesi kuralı bulunmaktadır. Bu nedenle her ev kendi baŐına kendi yöneliş ve yer alıŐ tercihlerine göre komşuluk hakkına saygı ile yerleşme imkânı sağlamıştır(Cansever, 1994).

Resim 2Trk Evi ve sokakların yerleşme düzeni (Günay, 1999; Kuban, 1995).

Genişliği, eğimi, kaplaması, insana ya da yüklü hayvana göre tasarlanmıştır. Sokağın başka bir sokağa geçiş vermesi Őart değildir; hiç beklenmeyen bir yerde, ŐaŐırtıcı bir şekilde bitebilir. Osmanlı Şehirlerinde sık rastlanan ve mahremiyet inancının bir sonucu olarak beliren ıkmaŐ sokak, ana yollardan evlere acıkan özel bir yol olarak da tasvir edilebilir (Resim 1).

Şehrin sokaklarıyla evlerinin farklı yönlerde olmaları, her evi sokak zemininden bağımsız bir unsur özelliğine kavuŐmaktadır(Cansever, Türk Evi'nin Mimarisi, 2002).

2.1.1.3. Doğal koşullara uygunluk

Osmanlı/Türk evinde doğal koşullara uyum sağlayan bir yerleşim ve tasarım görülmektedir. Türk Evi'ni araŐtıran Gabriel'e (1938) "Türk Evi'nin iklim ve malzemenin tesiriyle bölgelere göre deđiŐiklik göstermektedir, çeşitli iklim ve üretim alanlarına sahip Türkiye'de "Türk Evi'nin çeşitli Şekiller almasında iklim ve

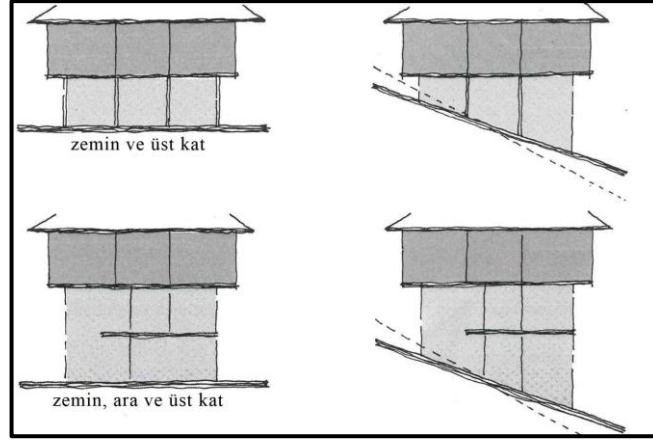
malzeme önemli bir faktör olduğunu dile getirmektedir.İstanbul'un fethini takiben Osmanlı'nın şehri yeniden yapılandırmaya başladığı ve şehir içindeki sayfiyelerde güzel bağlar ve bahçeler içerisinde sevimli ahşap binaların yükseldiği anlatılmaktadır. Yangınlarla harabe olanmahallelerin hemen akabinde yeniden inşa edildiğini ve bu evlerinher birinin kendine mahsus birfizyonomisi olduğunu söylemektedir(Resim 3).

Resim 3 Osmanlı/Türk evi genel görünüm

Bu evleri yapan kimseler, ne estetik teorilerene de inşa formüllerine vakıf olmadığından bununla beraberbu mütevazı evlerin, açık planları ile genellikle geniş salonlar vemantıklı yerleşim ile güzel bir zevkin ürünü olduklarını dile getirmektedir.

Türk Evi'nin değişmeyen özellikleri daha çok üst katlarda görülür. Zemin katlar ise daha çok doğal çevreye uygun olarak şekillenmiştir. Zemin katların özellikleri ve düzenleri doğal koşullara göre değişikliklere uğramış olsa da farklı zeminlere göre yapılmış plan düzenlemelerinde (Şekil 3) özgün sonuçlara ulaşılmıştır (Küçükerman, 1996).

Şekil 3 Katların doğaya göre biçimlenişi (Küçükerman, 2007)

Osmanlı/Türk evinde doğal koşullara uyum sağlamak için serinletilmek istenen “yaz odası”; alttan yanlardan ve üstten havalandırılarak en uygun çözüme ulaşmıştır (Resim4). Burada yapılmak istenen “odanın boşlukta ve askıda tutulması” denilebilir.

Resim 4 Yaz için kurulmuş evin açık-serin yapısı, Safranbolu (Küçükerman, 2007)

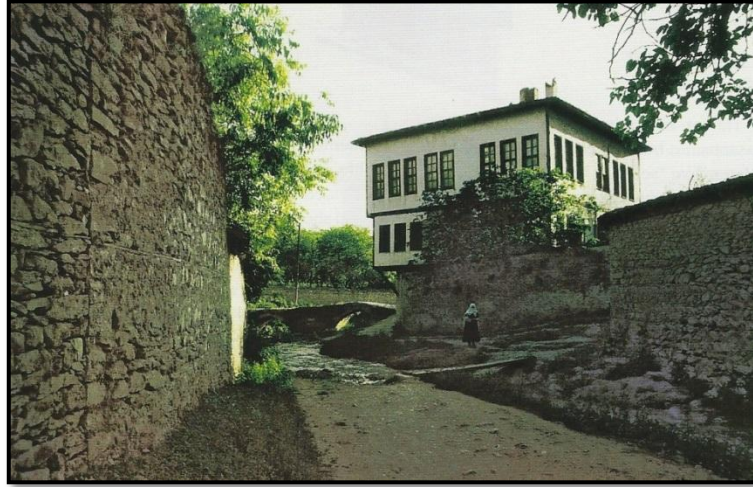
Altınar ve Budak (1997)’ a göre Türk evi, geleneksel olarak doğal zeminden kopartılmış, ahşap direkler ve ağır taş duvarlar üzerinde askıya alınmış ahşap bir yapıdır. Geleneksel plan tipolojilerini inceleyen çalışmaların konusunu bu yükseltilmiş kat oluşturur. Zemin kat ise, çoğunlukla salt gereksinimlere göre düzenlenmiş, belirli geometrik düzeni olmayan bir mekândır (Resim 4). İlke olarak Türk Evi, düzensiz kale duvarları üzerine oturtulmuş kübik bir geometridir diye tanımlamaktadırlar (Altınar & Budak, 1997).

2.1.1.4. Çevreye saygı

Türk evlerinin insana, doğaya ve içerisinde bulunduğu yakın çevreye olan saygısı temel biçimleniş prensiplerinden kabul edilebilir. Binaların birbirlerinin manzaralarını kapatmayacak şekilde konumlandırılması, ev içi mahremiyetinin gözetiliyor olması, her evin küçük de olsa bir bahçesinin olması, duvarlara iliştirilen özenle işlenmiş kuş evleri, kendine özgü mesajlar içeren kapı tokmaklarının kullanılması ve örneklerini çoğaltabileceğimiz tüm ayrıntılar Türk evlerinin insana ve çevreye olan özeninin bir göstergesidir.

Binlerce yıllık geçmişe uzanan Türk yaşam kültürünün köklü birikimlerinin doğal bir sonucu olan “Türk Evi” kavramının iyi bilinmesinde yarar vardır. Türk evinin odağında insan vardır ve doğaya saygılıdır (Resim 5).

Osmanlı şehirleri, tabiat ile insanın inşa ettiği âlemin, mimarının bir bütünlüğüdür. Osmanlı şehirlerinin tabiatı, ev bahçesi, bahçedeki havuz, çeşme vs. ile bütünleşen bir yaklaşıma sahip olduğu görülür(Cansever, 1994).

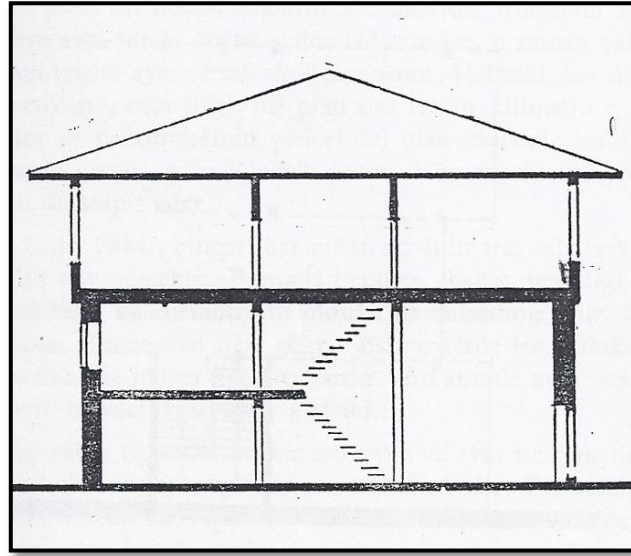
Resim 5 Türk evinin doğa ve tabiat ile ilişkisi (Küçükerman, 2007)

2.1.2. Osmanlı/Türk Evi'nin mekânsal özellikleri

Osmanlı/Türk evi umumiyetle bir katlıdır. Ancak zaman ile kat adedi fazlalaşmıştır. Öyle olmakla beraber, daima esas kat tektir. Bu esas kat ise birkaç katlı evlerde, mutlaka en yukarıdadır(Eldem, 1955).

Evin bulunduğu arsanın durumuna göre esas kat daha fazla ışık, hava, güneş ve manzara görebilmesi için yükseltilmiştir. Zemin kat, oturmak için kullanılmaz. Bu kat bahçe duvarları ve binayı taşıyan dikmelerden ibarettir. Evlerin direkler üzerine oturtulması rutubetten korunmak içindir. Zamanla bu zemin kat duvarlarla kapatılarak depo, ahır, samanlık ve taşlık olarak kullanılmıştır. Zemin katın duvarları, kargir ve penceresizdir. Daha sonraları zemin kat ile ana kat arasında bir ara kat yapılmıştır. Fakat bu ara kat binanın bütün alanını kapsamamakta bir kısmını kapsamaktadır. Ancak yüksekliği ana kattan biraz daha alçaktır. Ara katta bulunan odalar günlük kullanım ve kışlık odalar olarak önem kazanmıştır. Bu katın pencereleri daha küçük ve az sayıdadır. 19.yy'dan itibaren bu ara katlar iyice önem kazanmış, yükseklikleri ve planlarıyla ana kat kadar işlev kazanmıştır. Fakat yine de en önemli kat unvan, üst katın olmuştur(Eldem, 1955).

Arel Osmanlı/Türk Evi'nin zemin kat-ana kat ilkesini, yani fevkanilik¹ (asma ev) ilkesini simgesel ve kültürel değerlerle ilişkilendirir. Fevkanilik ilkesi Türk kültüründe onursal ayrıcalıklara hitap etmesiyle, hem de Kuran-ı Kerimde de geçen yüksek tutulmuş köşk kavramına karşılık gelmesiyle ilişkilendirir (Şekil 4)(Arel, 1982)

Şekil 4 Türk Evi katlara yerleşme düzeni (Eldem, 1954)

¹Fevkanilik: Üst katı olan.

Türk evi aynı bina üzerinde farklı karakterde iki cepheye sahiptir. Türk evi, içinde sürdürülen yaşam gereği içe dönük ve dışa kapalı bir karakterdedir. Bu nedenle, evin sokak cephesi ile bahçeye veya avluya bakan cepheleri farklıdır. Bahçe yönünde yer alan hayatın ve sofanın cephesi, diğerlerine nazaran daha hafif ve şeffaf inşa edilmektedir. Böylelikle yaşamın büyük kısmının geçtiği hayat ile dış mekân arasında doğal ilişki sağlanmış olmaktadır.

Osmanlı/Türk Evi'nin mekânsal özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için plan tipleri ve özellikleri, kütle ve kesit özellikleri incelenecektir.

2.1.2.1. Osmanlı/Türk Evi'nde plan tipleri ve özellikleri

Sedad Hakkı Eldem' e göre Türk evinde odalar yinelenirken ortak bir alan olarak odaların önünde sofa ortaya çıkmıştır. Dışa sofalı plan şemasında bir ara öge olarak eyvanın eklenmesi ve dış sofanın kendi içinde gelişmesi ile eyvanlı ve köşklü plan şeması oluşmuştur. Bu plan şemasını "iç sofalı" ve "orta sofalı" plan şemaları izlemiştir. Türk evinin plan tipolojileri bu şekilde oluşmaktadır. (Eldem, 1955)

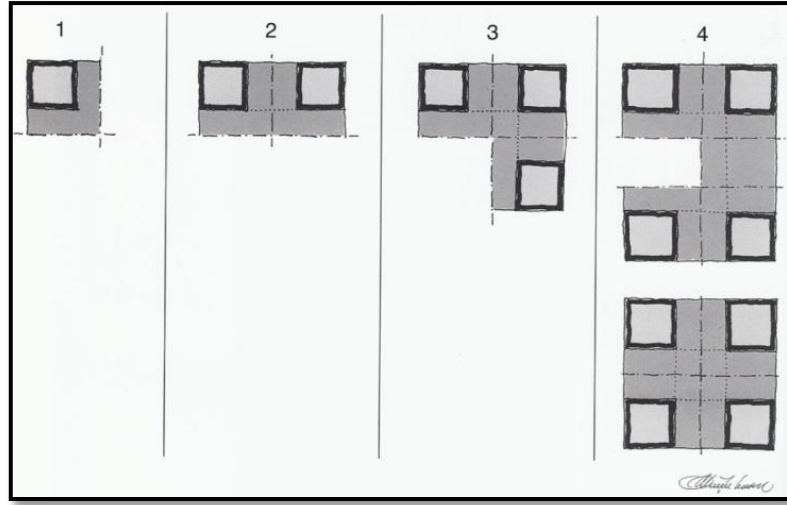
- Plan Tipleri:

Geleneksel Türk Evi plan tipleri ile ilgili en kapsamlı tipolojik çalışmayı Sedat Hakkı ELDEM yapmıştır (Eldem, 1968; Eldem, 1984). Sofanın konumuna göre, evin bulunduğu bölgelere göre ve tarihi dönemlere göre yapılan sınıflandırmalar Türk evlerinin çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Plan tipleri itibariyle Türk evleri; iklim koşulları, yöresel alışkanlıklar, ekonomik koşullar ve yöresel mimarinin etkisiyle sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı olmak üzere 4 kategoride toplanmıştır (Hacıbaloglu, 1989). Ancak bu çalışmada mahremiyet gereksinimleri nedeniyle şekillenmiş olan iki bölümlü plan tiplerine vurgu yapılmaktadır.

Türk evi plan tipleri:

- Sofasız Plan Tipi
- Dış sofalı Plan Tipi
- İç sofalı Plan Tipi
- Orta Sofalı Plan Tipi

Geleneksel Türk evleri Osmanlı devletinin sınırları içerisinde Rumeli ve Anadolu bölgelerinde oluşmuş ve 500 sene kadar devam etmiş kendi özellikleriyle belirginleşmiş bir ev tipidir. Türk evi bu süreç içerisinde büyük gelişmeler geçirmiş ve yayılıp geliştiği iklim, tabiat ve kültür bakımından farklılıklar gösteren bölgelerde farklı tipler meydana getirmiştir (Eldem, 1984). Fakat bu bölgesel farklılıklar ne olursa olsun, Türk evlerinin belirli kültürel değerler bütününe bağlı kalınarak yapıldığı görülmektedir.

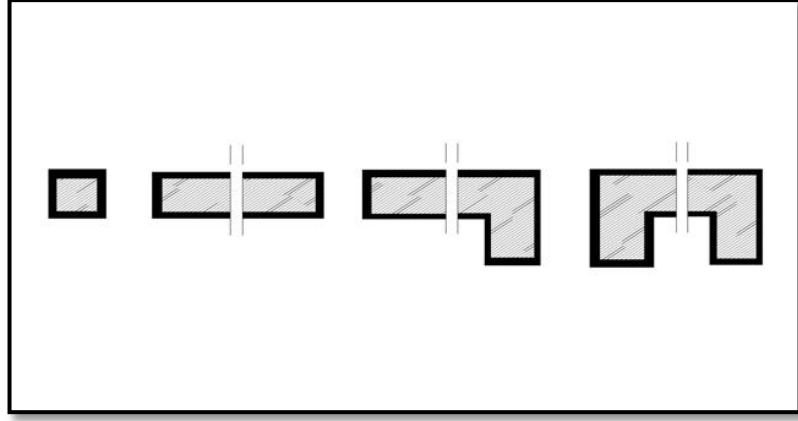

Şekil 5 Türk evinde odaların birbirleriyle ve orta alanla ilişkilerinde gelişim düzeni (Küçükerman, 2007)

- Sofasızplan tipi:

Sofasız plan tipinde odaların birbirleriyle ilişkileri yoktur. Her odaya dışarıdan girilir. Bu türler genellikle bahçe kapısı ve bahçe duvarları ile korunan iç avlulu, ön bahçeli veya yan bahçeli evler için söz konusudur. Anadolu'nun orta, güney ve doğu bölgelerinde uygulanmıştır (Şekil 6).

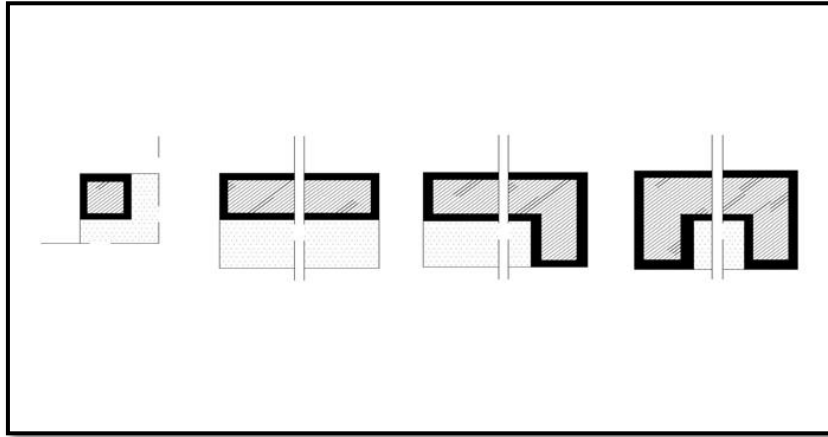
Sofasız plan tipinin iki katlı olanları da vardır. Üst kata avludan bir merdivenle çıkılmaktadır.

Şekil 6 Sofasız Plan (Küçükerman, 1973)

- Dış Sofalı Plan Tipi:

Dış sofalı plan tipinde odalar arasındaki ilişkiler *sofa* denilen bir ortak mekânla sağlanır. Anadolu'nun kırsal kesiminde, avlulu ve bahçeli evler için pek çok uygulama alanı bulmuştur. Sofa yılın büyük bir bölümünde oturma mekânı olarak kullanıldığından, doğa ile kucak kucağa yaşamak kırsal kesim insanlarını adeta büyülemiştir. Ilıman veya sıcak iklimli yörelerden sofanın önü tamamen açık bırakılmış böylece ev halkı için bir serinleme imkânı yaratılmıştır. Kışın ise odalar ocaklarla ısıtıldığından odalarda barınılmıştır (Şekil 7).

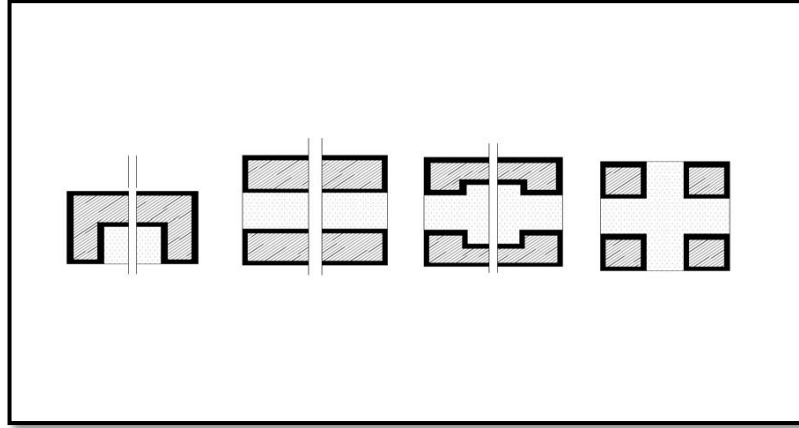
Şekil 7 Dış Sofalı Plan (Küçükerman, 1973)

- İç sofalı Plan Tipi:

İç sofalı plan tipi Türk evinde uygulanan en yaygın plan tipidir. Sofa odalar arasına alınarak halk arasında karnıyarık diye adlandırılan bir plan tipi ortaya çıkmıştır. Dış sofalı eve nazaran daha muhafazalı olması nedeniyle Anadolu ve Rumeli'nin her iklim kuşağında kullanılmıştır. Özellikle sıkışık yerleşmelerde, kasaba ve şehirlerde tercih edilmiştir. Dış sofalı evlere nazaran daha fazla odayı içermesi, daha ekonomik olması bu tercihin ana nedenleridir (Şekil 8).

Bu türde sofa, ya güneşli, manzaralı yöne veya sokağa yönlendirilmiştir. Merdivenin durumuna göre, sofanın bir veya her iki ucunda köşk, seki gibi isimlerle anılan özel mekânlar yer almıştır. Burada ya bir sedir bulunur veya biraz yükseltilerek hatta sofadan parmaklıklarla ayrılarak biçimlendirilmiş bir geniş oturma köşesi düzenlenir.

En eski tiplerde merdiven sofanın dışında bulunurdu. Daha sonraları sofanın içine alınmış fakat rast gele konumlandırılmıştır.

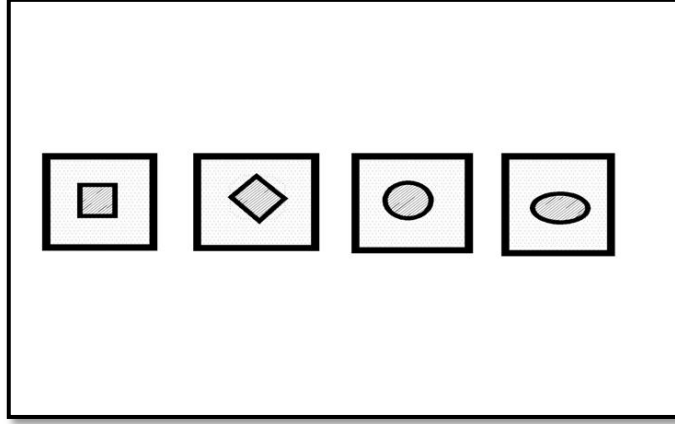

Şekil 8 İç Sofalı Plan (Küçükerman, 1973)

- Orta Sofalı Plan Tipi:

Orta sofalı plan tipi ise diğerlerine nazaran daha geç uygulanmaya başlanmıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda İstanbul'da saray, kasır, köşk gibi orta sofa çok değişik ve ilginç biçimler almış, böylece ev tasarımına zenginlik kazandırmıştır. Sofanın ortaya alınması ile ev planları daha çok kare veya kareye yakın dikdörtgenler

haline dönüşmüştür. Binanın dört köşesine dört oda yerleştirilmiş, oda aralarına da merdiven, eyvan, kiler, mutfak gibi servis mekânları getirilmiştir. Sofa önceleri dört köşe iken, zamanla köşeler pahlandırılmış, sekizgen, çokgen, oval veya eliptik şekiller oluşmuştur. Sofanın muhafazalı olması evin iyi ısıtılabilmesine imkân sağlamış, bu da soğuk bölgeler için tercih sebebi olmuştur(Şekil 9).

Şekil 9 Orta Sofalı Plan (Küçükerman, 1973)

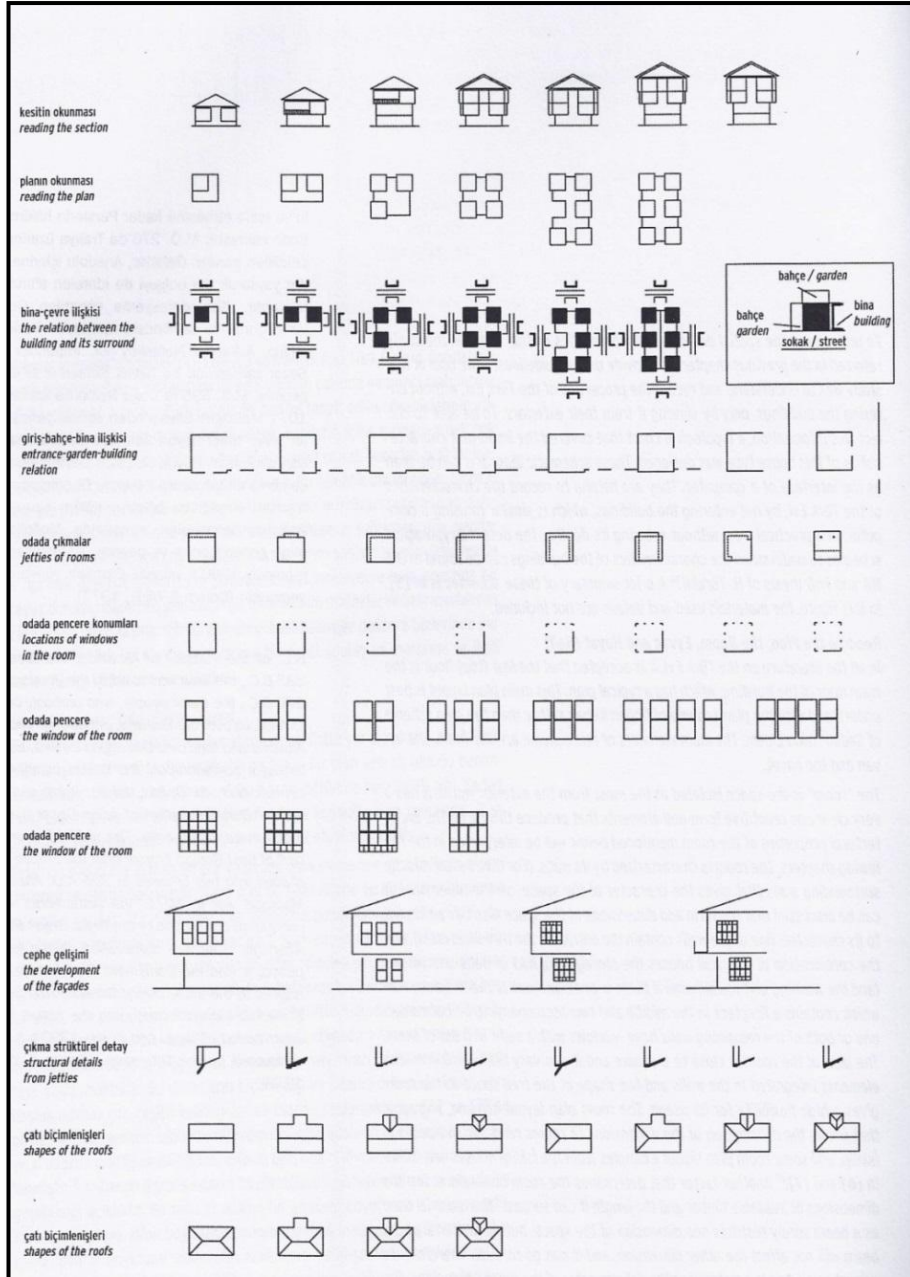
2.1.2.2. Osmanlı/Türk Evi'nde kütle özellikleri

Türk Evlerinin kütle özelliklerini anlayabilmek için cephe düzeni hakkında, yakaladığı mimari oranlar, özenli ve düzgün taş işçiliği, sağlamlığı, estetik ve sanat değerleri ile son derece yalın, kararlı, sağlam ve masif etkili özgün bir görünüme sahiptir. Genel kuruluş prensipleri açısından son derece yalın çizgilere sahip olan cepheler; çıkmalar, pencere demirleri, tepe pencereleri, konsollar, giriş kapıları gibi mimari öğelerin olumlu kullanılışları ile hareketlendirilmiş, çıkmaların oluşturduğu ışık ve gölge oyunları ile kübik etki kuvvetlendirilmiştir. Pencere demirleri ile yapı süslenmiş, giriş kapılarının sade fakat etkili görünümleri ile yapıların alçak gönüllüğü vurgulanmış, pencereler ve tepe pencereleri ile devamlı olan düzen bozularak dolu-boşoranları dengelenmiştir (Büyükmihçı 2005).

Türk Evi'nin mekânsal özelliklerini dış gözlem yoluyla daha iyi kavrayabilmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan en kapsamlı olan Yürekli (1975)'nin çalışmasıdır. Yürekli (1975)'e göre bu çalışmanın amacı, Türk Evi'nin iç mekân özelliklerinin, dış yapıya nasıl yansıdığını göstererek, içine girmeden yapı hakkında

bilgi sahibi olunabileceğini göstermektedir. Kısaca iç mekânın dış mekâna yansımaları olarak düşünülebilir demektir(Şekil 10).

Türk evinin genel cephe özellikleri, içten dışa biçimlenmenin sonucu olarak, tamamen içerideki fonksiyonu yansıtır. Eve dışarıdan bakıldığında, evin plan tipi, fonksiyon dağılımı hakkında bilgi edinmek mümkündür.

Şekil 10 Türk Evi'nin dış gözlemi için arayüz tasarımı (Yürekli, 1975)

Osmanlı/Türk Evi'nde kütle olarak okumak için cumba, çıkma, saçak ve pencere oluşumları ilk aşamada dikkat çekmektedir.

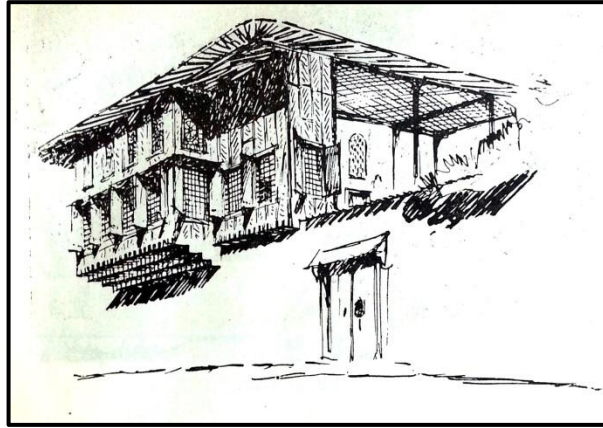
- Çıkma-Cumba

Evin cephe görünümünü etkileyen etkenlerden en önemlisi çıkmalardır. Cumba ve çıkma Türk evinin çok karakteristik bir özelliğidir. Çıkma ve cumba tanımları şu şekildedir:

Çıkmalar payandalarla alt katlardan desteklenerek üst katın sokağa doğru taşmasını sağlayan mimari elemanlardır(Şekil 11)(Kuban, 1978).

Binaların şakuli satırlardan ve yukarı kısımlarından, dışarı doğru ve altı boşta olarak ve taşımak üzere yapılan mimari kısımlardır. Anadolu'nun bazı bölgelerinde çıkartma, halk dilinde cumba diye anılmaktadır(Evren, 1959).

Cansever (1994) 'e göre, insanları, sağladığı gölge ile güneşten ve ya yağmurdan koruyan cumbalar kadınların sokakta oynayan çocuklarını gözlemlemelerine imkân verecek şekilde evlerin bir uzantısı olan ev ölçeğinde açık mekânlar olarak betimlemiştir(Cansever, 1994).

Şekil 11 Türk Evi'nde çıkma (Erginbaş, 1961)

Türk evleri tek kattan çok katlıya geçerken cumbalar sayesinde farklı şekil ve görünüm kazanmışlardır.

Çıkmalar ilk bakışta iç hayatın dış mekâna doğru yönelmesi gibi görünse de ihtiyaçlar sonucu oluşmuştur.

Osmanlı/Türk evinde cumbaların oluşmasına sebepler:

- Oturma yerlerine verilen önem: Zemin katın rutubetinden ve kış şartlarında oluşan kardan korunmak nedeniyle, üst kısma alınan yaşama mekânları ve dışa doğru açılan bol pencere açıklıkları görülmektedir.
- Yer Kazanmak: Evlerde zemin kata göre oda, cumbayla daha da genişletilmektedir.
- Manzarayı ve sokağı seyretmek: Mahremiyet açısından iç mekânda geçen aile yaşantısı cumbayla dış mekâna açılarak manzara ve sokak hayatı iç mekâna taşınmaktadır.
- Işık ve serinlemek: Evin en aydınlık kısmı olmakla beraber en serin kısımda cumbalı odalardır. Bu mekânda günlük işler, sohbetler ve toplantılar burada yapılmaktadır. Ayrıca cumbalarla oda 2, 3 bazen de 4 istikamette görüş açısına sahip olabilmektedir.
- Mimari sebepler: Cumbalar genellikle giriş veya antre üzerine denk gelmekte ve bu birimi tanımlayıp aynı zamanda yağmur ve güneşten de korumaktadır. Cumbalar ölçü, oran ve nispetleriyle evlerin mimari kompozisyonunu tamamlamaktadır, renk ve gölge tesirlerini artırmaktadır.

Türk Evlerinde oda hacmini büyütmek, daha geniş bir görüş alanı oluşturmak ve girişleri güneş, kar ve yağmur gibi dış etkenlerden korumak amacıyla yapılan çıkmalar, bina cephesine ve sokak dokusuna hareket kazandıran en önemli yapı elemanlarıdır. Konsollar, silmeler, duvarlar, pencereler ise çıkmayı oluşturan öğelerdir. Çeşitli boyut ve şekillerde tasarlanan çıkmalar, bazı yerlerde birbirlerine değecek kadar yaklaşmış, bazı yerlerde sokağın üstünü tamamen kapatmış, bazen de sıralı üçgenlerle ev boyunca devam ederek yayaları yağmur, kar ve güneş gibi doğal etkenlerden korumuş ve sokağa hareket ve canlılık kazandırmıştır. Farklı tip ve biçimlerde oluşturulan çıkmaların ikinci ve üçüncü boyutta devamlı değişkenlik

gösteren sokak perspektifine katkısı üst düzeyde bir mimari anlayışın varlığını kanıtlar niteliktedir(Resim 6-7).

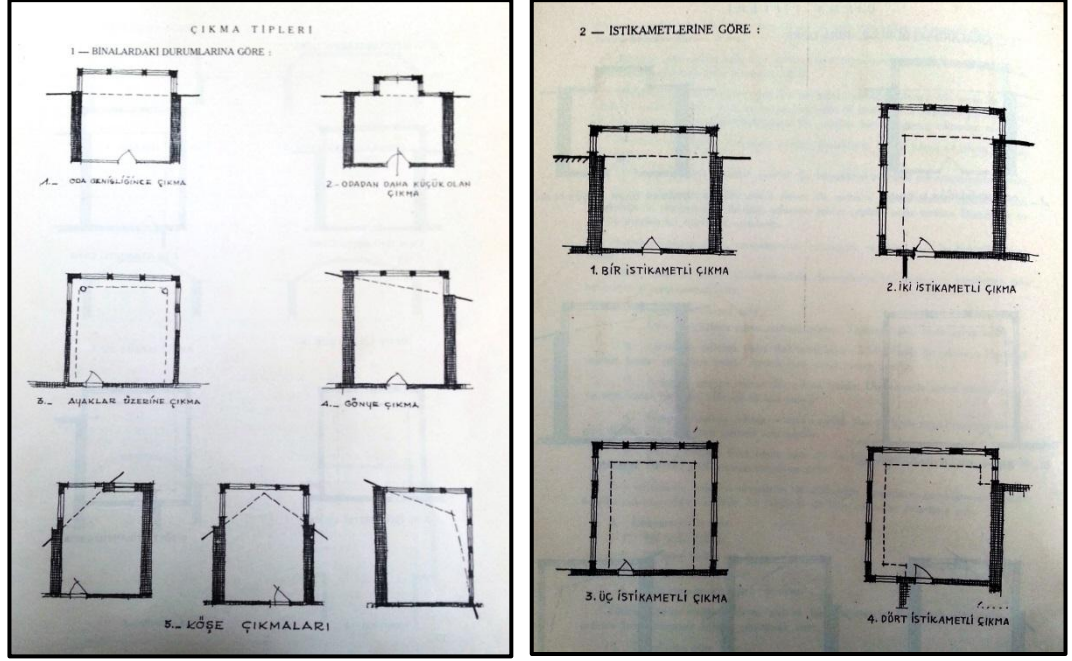

Resim 6 Kula sokaklarında çıkmalar (Bektaş, 1996)

Osmanlı/Türk evinde cumbalar çok farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Cumbaların işlevleri, konumları, şekilleri, yapım malzemeleri bakımından olduğu kadar, plandaki konumlandırmaları bakımından da farklı tipleri görmek mümkündür. Türk evinde cumba, sofa ve hayatlarda görüldüğü gibi odalarda, nadiren de olsa merdiven ve servis hacimlerinde görülmektedir(Evren, 1959).

Evren (1959)'e göre çıkma tipleri üç grupta incelenmektedir (Şekil 11).

- Binalardaki durumlarına göre; köşe çıkmaları, gönye çıkmalar, oda genişliğinde olan çıkmalardır.
- İstikametine göre; 1, 2, 3 veya 4 yöne birden bakan çıkmalardır.
- Formlarına göre farklılaşan çıkmalardır.

Şekil 12 Çıkma tipleri (Evren, 1959)

Cumba, Osmanlı/Türk evinde önemli olduğu kadar Türk şehirleri ve sokaklarını da biçimlendirir. Çıkmalar, iç mekânın dışarı uzaması şekli ile görüş alanlarının genişlemesini, yer kazanmasını, daha sağlıklı ışık almasını ve yapıya görsel bütünlük katmayı sağlamaktadır (Akdemir & Keskin, 1994)

Şekil 13 Türk evi eskiz çalışması-Çıkma (Evren, 1959)

Resim 7 Çıkımların sokak üzerindeki görünümü (Burkut E. B., 2013)

- Çatı ve Saçaklar

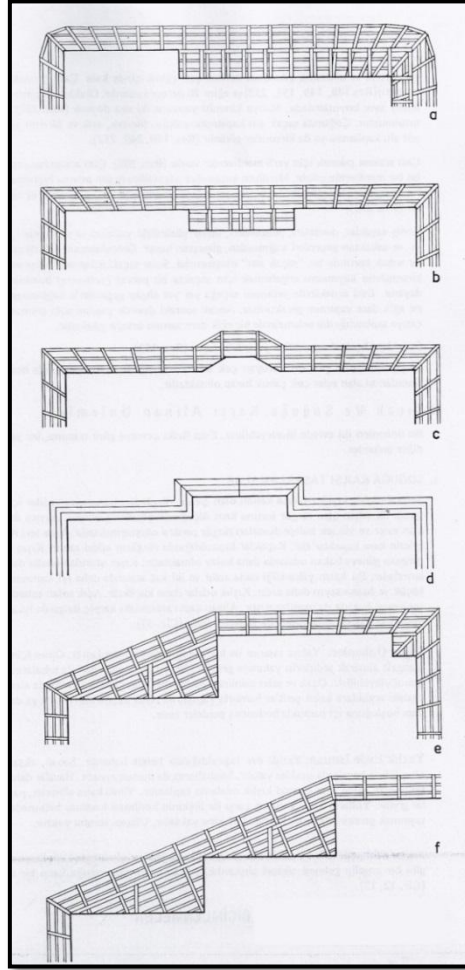
Türk evinin diğer bir karakteristiği de cepheyi yağmurdan mümkün olduğunca korumak için, geniş saçaklı yapılan, kiremit kaplı çatılardır. Çatılar olabildiği kadar yalın tutulmaya çalışılmıştır. Böylece su sorunu yaşatmayan bir çatı oluşturulmuştur. Saçaklar binanın girinti ve çıkıntılarını düz bir çizgi içinde toparlayarak kare ya da kareye yakın bir dikdörtgen oluşturur (Şekil 14). Çatı dört yana eğimli olup girinti ve çıkıntılardan kaçınılmıştır. Saçaklar geniş ve yataydır.

Resim 8 Türk evi saçak uygulaması (Günay, İstanbul)

Gabriel evlerin esas inşa elemanları olarak; “*çatıları genişçe çıkıntılı, kapı ve üzerinde sağlam konsüllerle taksim edilmiş cumbalar...*” diyerek bir tanımlama

yapmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi Türk evinde saçaklar oldukça geniş tutulmuştur ve çoğunda saçak altı kaplaması yoktur. Çıkmalarla gittikçe genişleyen saçaklar sokak üzerinde bir “saçak altı” oluşturmaktadır. Saçaklar genellikle köşelerde yuvarlatılmışlardır (Resim 8).

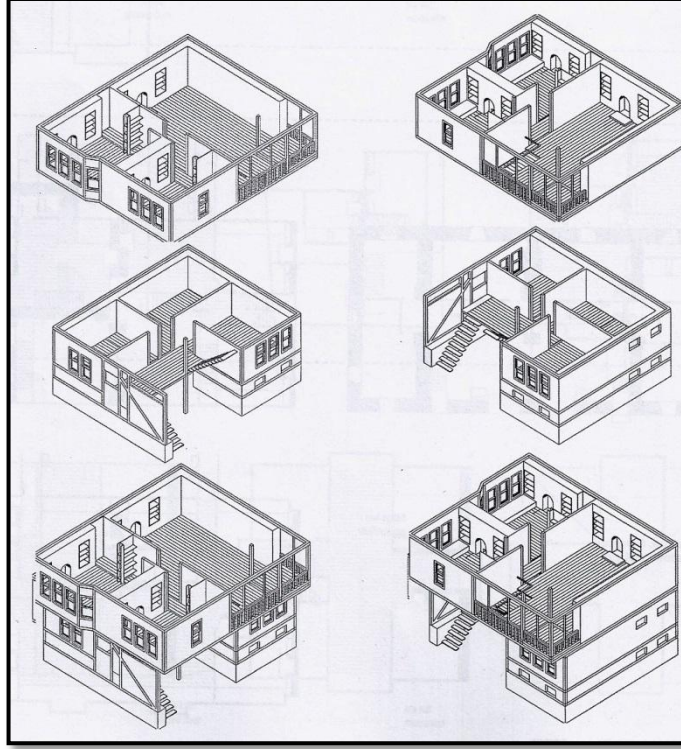

Şekil 14 Çeşitli saçak çözümleri (Günay, 1998)

2.1.2.3. Osmanlı/Türk Evi’nde kesit özellikleri

Osmanlı/Türk Evi’nin kesit özelliklerinde zemin kat servis mekânlarının bulunduğu kısımdır. Ara kat ana katın devamı niteliğindedir. Ana kat ana yaşama olarak kullanılmaktadır. Çatı arası ise sebze ve meyvelerin kurutulduğu bir alan olarak değerlendirilmektedir. Kesitte aşağıdan yukarıya doğru devam eden düşey süreklilik bulunmaktadır (Yürekli & Yürekli, 2007). Kömürcüoğlu özellikle Türk

evinin kesiti üzerinde durmuş ve onun güneş ışınları ile olan ilişkisini incelemiştir (Kömürcüoğlu, 1966).

Şekil 15 Türk Evinde Düşey Süreklilik (Kömürcüoğlu, 1966)

Evler, dışa taşan geniş saçakları, yayvan çizgileri, çeşitli yönlerdeki cumbaları, aynı meyildeki kiremit örtülü çatıları, birbirleriyle uyumlu mimari ölçüleri ile şehir dokusu içinde bir bütün meydana getirmektedirler. Bu düzende ahenksizlik ve ölçü bozulmasına imkân verilmemektedir.

3. OSMANLI/TÜRK EVİ'NDE MEKÂN KURGUSU VE ODALAR

Mekân, en basit tanımı ile bir kişi veya bir grubun yeridir. Mekân insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur (Gür, 1996).

Mekân, insanın içinde eylemlerini yerine getirdiği, onu saran ve ait olma duygusu yaratan, yatay ve düşey elemanlarla sınırlandırılmış üç boyutlu düzenlemeler. İçinde

hareket edilen, günlük aktivitelere sahne olan, insanı çevresinden yalıtın, sınırlandırılmış ve algılanabilir özel ortamdır.

Mekân, içinde “İnsan”ın var olmasıyla anlam kazanmaktadır. Mekân adı verilen özel boşluk, bir binanın en önemli ögesidir; bu boşluk “binanın iç mekânı” olarak tanımlanır. Mekânın bir “iç”i bir de “dış”ı vardır. İç ve dış arasındaki arakesit, mekânın sınırını oluşturur. Bu sınır, her zaman katı ve dolu değildir.

İçmekân; insanın içinde çeşitli gereksinmelerini karşıladığı büyük ölçüde özneliği/mahremiyeti bulunan mekândır.

Dışmekân; yapılar dışında kalan, yapı dış duvarları, yeşil doku yâda başka elemanlarla sınırlandırılmış.

Mekân kurgusu, iki karşıt değerin (doluluklar-boşluklar) birlikteliğine dayanır. Mekândaki doluluklar, maddenin varlığına bağlı olarak görülebilen, dokunulabilen ve somut değerlerdir. Mekân kurgusundaki işlevleri doğrultusunda mekânı sınırlarlar; ayırıcı, düzenleyici, bölücü, koruyucu, güven verici ya da tam karşıtı engelleyici, kısıtlayıcı, sıkıcı ve özgürlükleri yok edici olabilirler. Boşluklar, mekân kurgusunda maddenin yer almadığı “hacim”kısmıdır. Hareketin, işlevin, eylemin gerçekteleği hacimlerdir.

Şengül Öymen Gür (1996)’e göre mekân, insanın insanla, insanın nesneyle ve nesnenin nesneyle olan aralıklarının uzaklıklarının ve ilişkilerinin kısacası, bizi saran boşluğun üç boyutlu bir anlatımıdır. Yansıttığı düzlem, geleneksel kültür ve siyasal sosyal yaşamdan kaynaklı olduğu hissini uyandıran mekânlar ‘geleneksel mekân’ olarak, çağdaş tasarım kriterleri ile yapıldığı hissedilen mekânlar ise ‘çağdaş mekân’ olarak tanımlanır (Schulz, 1980).

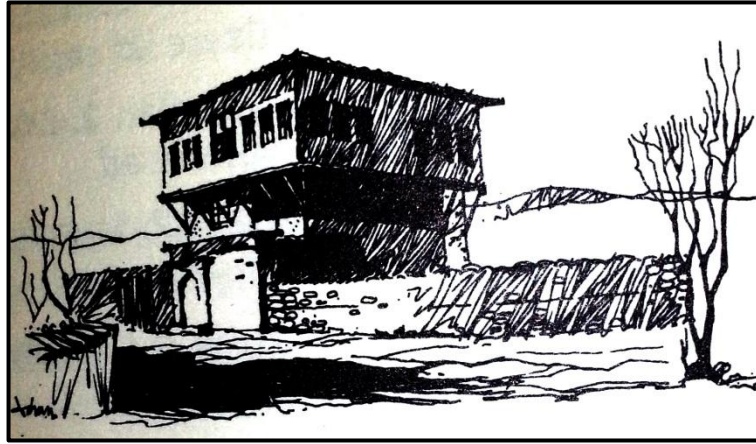
Mekân kuramı, tüm çağdaş mimarinin temelindeki evrensel hamle aslında mekân kuramından gelmektedir. Mekân zaman kuramı, hacimlerin birbiri ile bağlanması ve buldukları mekân içine yerleştirilişleri, iç mekânın dış mekândan ayrılışı ve iç-dış kaynaşması, birbirinin içine akıp giden mekânlar yaratma bu evrensel çağdaş mimarinin ortak noktalarıdır (Johnson, 1993).

3.1. Osmanlı/Türk Evinde Mekân Kurgusu

Osmanlı/Türk Evi'nde planlamayı yönlendiren başlıca etkenin; ihtiyacı karşılamak olduğu görülür ve bu şekilde meydana gelen biçimler işlevselliği ve uyumu yansıtır. Ailenin yaşamındaki her unsurun, en küçük detayına kadar karşılanması amaç edinilmiş, geleneksel Türkailesinin *yaşama biçimi* sonucu ortaya çıkmış bir ev tipidir. Bu ev tipinde her oda kullanıcının her türlü ihtiyacına cevap verecek şekilde çözümlenmiştir.

İç mekân kurgusu; pratiklik, işlevsellik, çevre koşullarına uyum, çözüme iç mekânla başlayıp dışa doğru geliştirmek ve bütünleştirmek, malzeme ve gereçleri en yakından seçmek, çözümde, strüktürde, görünüşte yalınlık işlevsel çözümlerin planlamada önceliği şeklinde oluşturulmuştur.

İç ve dış çevre arasında plan düzeninden doğan sıkı bir ilişki vardır. Zemin kat genelde sokak cephesinde kapalı tutulmuştur. Üst katlarda çıkmalarla sokağa açılır. Evler yaşamın yoğun olarak geçtiği bahçe ya da avluya yönelirler.

Şekil 16 Türk Evi (Hasol, 2002)

3.2. Osmanlı/Türk Evi'nde oda

Türk Evi'nde odalar, toplumsal özellikler ön planda tutularak oluşturulmuş, içindeki düzenleri belirli ilkelerle sınırlandırılmış ve ortak kullanım alanı oluşturmak üzere düzenlenmiş birimlerdir (Küçükerman, 1996).

Türk odasının planı çoğunlukla kare değil dikdörtgendir. Odanın büyüklüğünü belirleyen kullanımı dışında, ahşabın boyu ve geçebileceği açıklıktır. Evin büyüklüğünü odaların büyüklüğü değil, oda sayısı belirlemektedir.

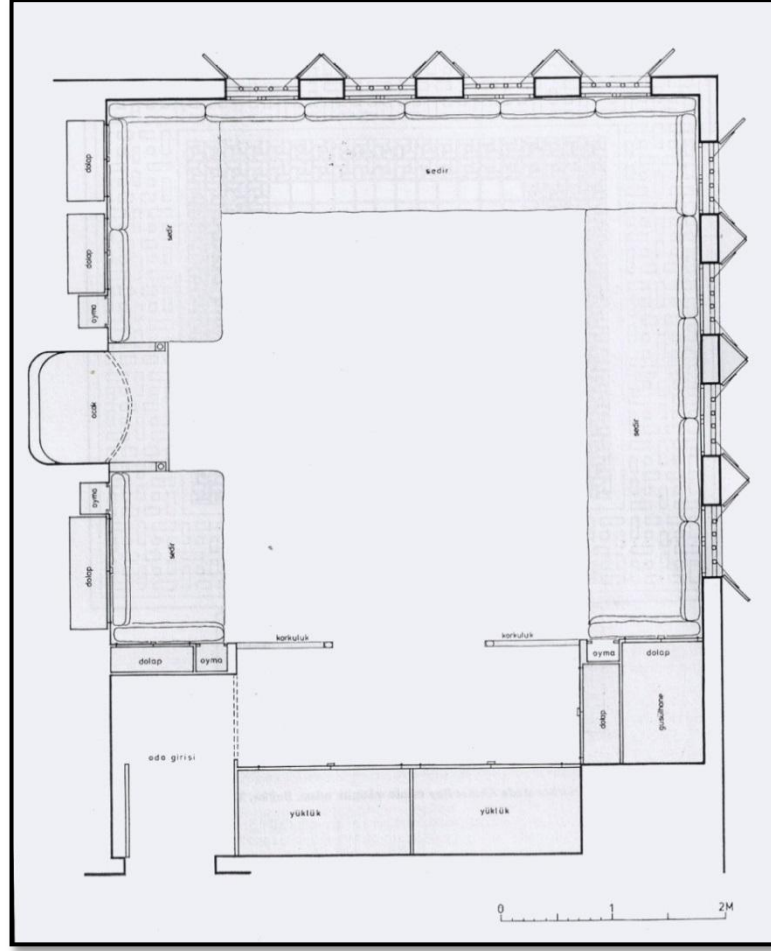
Odaların biçimleri ve sayıları plan tipinin oluşumunda doğrudan etkilidir. Odaların sayısının fazlalığı veya azlığı sebebiyle plan tipleri değişikliğe uğrayabilir. Örneğin; bütün odaların aynı yöne bakması isteniyorsa dış sofalı, her odanın farklı yönlere bakması isteniyorsa orta sofalı plan tipi tercih edilmektedir (Eldem, 1984).

Türk Evi'nin plan şemasında odalar tek veya iki sıra halinde olabilir, sıra sonlarındaki odaların birden fazla cephesi olacağından bu odalar sıra ortasındaki odalara oranla daha çok ışık almaktadır. Buna karşılık sıraların orta kısımlarındaki odalar çıkmalar yaparak daha çok ışık alabilir hale gelmektedir (Eldem,1984).

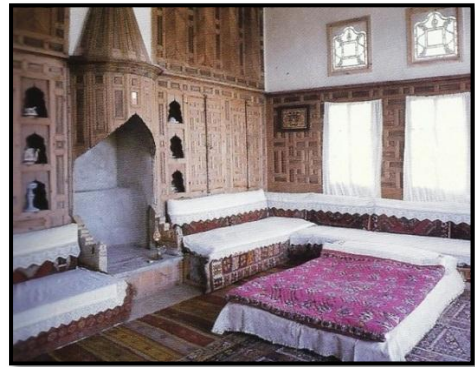
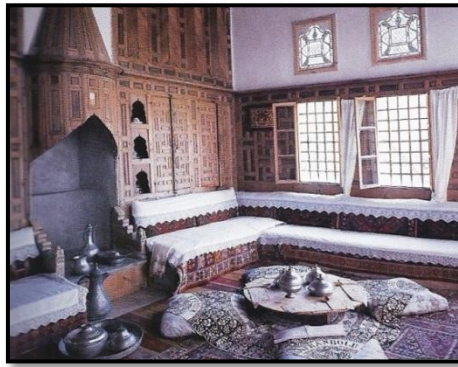
Odalar, birçok Avrupa geleneğinde kullanım amacının farklılaşmasıyla değişikliğe uğramıştır. Türk Evi'nin odaları ise değişikliğe uğramayan hücrelerdir. Oda ve etrafındaki servis alanları mekânsal ve işlevsel olarak Türk Evi'ndeki yaşantı kavramının çekirdeğini oluşturmaktadır (Kuban, 1995).

Odanın biçimi ve boyutları evin diğer bölümleri ile olan ilişkisini bozmadan rahatlıkla değiştirilebilir. Genişletilebilen esnek geometrisi ve odaların yinelenmesi evin enine ya da boyuna kolayca büyütülmesine olanak vermektedir (Bektaş, 1996).

Odanın en karakteristik yanı ise, gündelik yaşam işlevlerini içeren sedir, ocak, nişler, yüklük ve pencere dizisinin (Şekil 17) yer aldığı alt bölümle, üst bölümün bağlantısıdır (Resim 9). Alt bölüm, bir raf kuşağıyla, gündelik işlevlere bağlı olmayan bezeme nitelikte, bazen vitraylı bir pencere dizisini kapsayan üst bölümden, belirgin bir biçimde ayrılmıştır (Resim 10). Böylece bir Türk evinin odasında geleneksel “üstte gök, yerde toprak” kavrayışına uygun olarak dünyevi ve uhrevi karşıtlığı, karşılığını bulmaktadır (Küçükerman, 1973).

Şekil 17 Emirhoca Ahmet Bey evinin selamlık odası, Safranbolu (Günay, 1998)

Resim 9 Türk Odasının İşlevleri (Günay, 1998)

Resim 10 Oda iç mekân-insan ölçeği (Küçükerman, 2007)

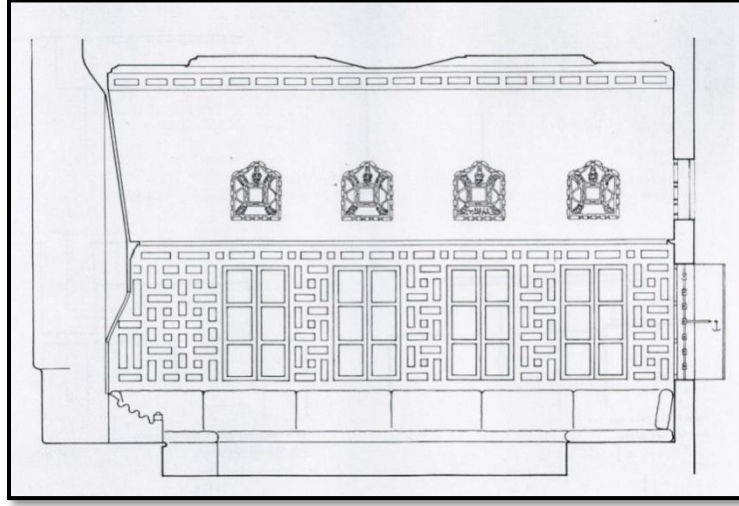
Farklı kullanım şekillerini barındıran bir mimari birim olan odanın tasarımı, zaman içerisinde bazı farklılıklar göstermiş ve misafirlerin kabul edildiği daha yüksek tavanlı, tepe pencereyi başodaların yanında, konakların ve soğuk bölgelerdeki evlerin özel yaşama kısımları olarak, ısınma kolaylığı sağlamaları sebebi ile basık tavanlı kış odaları da vücuda getirilmiştir. Oda, sonsuz mekâna çeşitli yönlerde açılabilen bir mekândır. Genellikle sokak istikametinde (dışa doğru) açılan bir pencere dizisine karşılık evin bahçesine doğru açılan pencerelerin düzeni odadaki sedirde oturan insanı, bir yönde dış dünyayı, toplumsal mekânı (sokağı-meydanı), sonsuzluğu, diğer yönde ise evin çiçekli cennet bahçesini birlikte idrak etmeye yönelten bilinçli bir mimari tercih olmuştur(Cansever, 2002).

Bu tercih neticesinde, oda; barındırdığı insana şehrin ve şehrin insani ve abidevi ölçekteki ortamıyla görsel ilişki kurmak imkânı vererek, ona bir toplumsal ortamın içinde var olduğunu, sorumluluklarını ve yararlandığı nimetleri hatırlatır(Cansever, 2002).

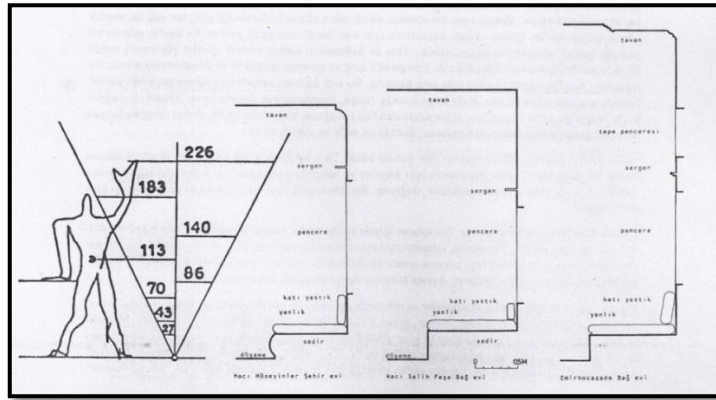
Başodalar büyük evlerde, konaklarda daha da önem kazanırlar ve her üç cepheleriyle dışa, sonsuz mekâna açılırlar(Cansever, 2002).

3.2.1. Zemin-duvar-tavan

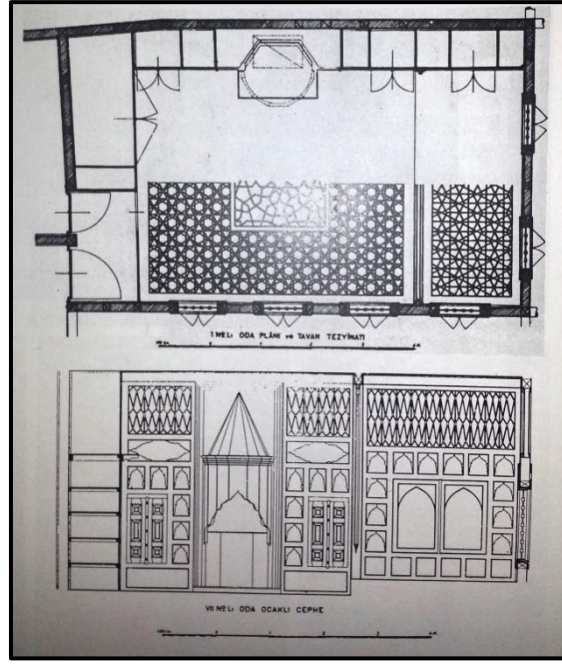
Osmanlı/Türk evinde duvarlar, odaya giriş genellikle iki bölümden oluşur ve genellikle iki kez yön değiştirerek yapılır. Kapıdan girince karşıya gelen ahşap bir paravan içeriği görmeyi engeller. Bu kısımda tavan yüksekliği düşüktür. Kemerli bir kapı aralığından geçtikten sonra odanın tam merkezine ulaşılır ve bu kısımda tavan yüksekliği daha yüksektir. Oda duvarının kapıya bakan yüzünde dolaplar ya da raflar yer alır. Odaya bakan kısmında ise çiçeklik ve oymalar bulunmaktadır.

Şekil 18 Osmanlı/Türk Evi duvar yüzeyi (Günay, 1989)

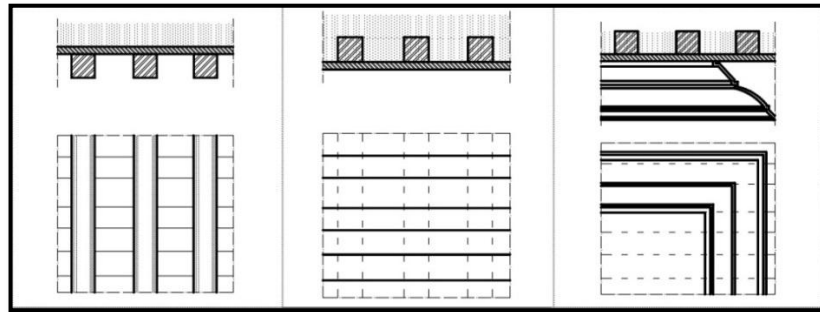
Şekil 19 Le Corbusier'in "Modülör" boyutları ve Türk Evi'nde döşeme-sedir-sergen-tavan boyutları (Günay, 1998)

Şekil 20 Osmanlı/Türk Evi duvar-tavan yüzeyi (Eldem, 1984)

Odaların en süslü tarafları tavan, halı ve döşemeleridir. Ocak ve yüklükler ayrıca dekor değeri taşımaktadır. Duvarlarda bulunan dolaplar, raflar, ahşap işçilikleri odayı zenginleştirmektedir.

Osmanlı/Türk evinde tavanlar, özel niteliklere sahip mekânların sabit donatı elemanlarıdır. Birbirinden çok farklı, sayısız düzenleme ile karşımıza çıkan tavanlar, tasarımla doğrudan ilişkilidir. Hacimlerde yapılan özellikler tavanda da tekrarlanır. Oda girişlerinin tavanı, oda tavanından alçak ve ayrıktır. Tavan çeşitleri ters tavan, düz tavan ve tekne tavan olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 19).

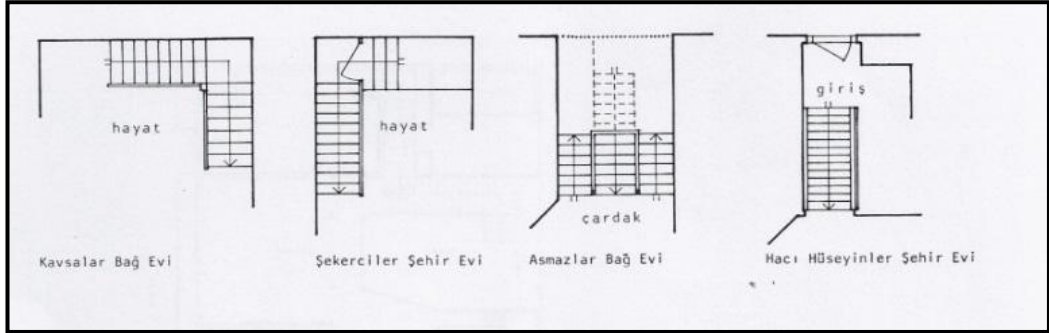
Şekil 21 Tavan kesit ve detayları (Ters tavan, Düz Tavan ve Tekne Tavan) (Yıldırım & Hidayetoğlu, 2006)

3.2.2. Merdivenler

Türk Evi'nde merdivenler katlar arasında ki dolaşımı sağlamaya yönelik bir mimari elemanlardır. Merdivenler iç mekânda, sofada veya sofanın dışında başka bir mekânda bulunmaktadır. Merdivenlerin iç mekânda olup sofada olmadığı durumlar plan tipini etkileyebilmektedir. Merdivenler için eyvanlar veya merdiven sofaları plana eklenmektedir.

Sedat Hakkı Eldem (1984), Türk Evleri'nde gerekli durumlarda bir merdiven sofası oluşturulduğunu ve merdiven sofasının 19. yüzyılın sonlarına doğru önem kazanan özel bir mekân olduğunu belirtmiştir. Bunların yanı sıra merdivenin yapının dışında olduğu durumlarda bulunmaktadır. Dış mekândaki merdivenler genellikle avludan üst katlara bağlanmak amacıyla yapılmıştır.

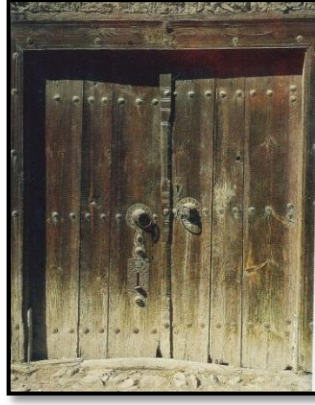
Türk Evleri'nde farklı tipte merdivenler uygulanmaktadır. Evlerde genellikle tek kollu veya iki kollu ahşap merdivenler bulunmaktadır (Şekil 22).

Şekil 22 Merdiven Çeşitleri (Günay, 1998)

3.2.3. Kapılar

Türk evinde dış kapıevin sokak ile ilişkisini sağlamaktadır. Bu kapı üzerinde yer alan kapı tokmaklarının kültürel işlevleri ilginçtir. Kapı üzerinde konumlandırılan iki tokmak, farklı cinse ait kişiler tarafından kullanılmak üzere farklı ses çıkaracak şekilde tasarlanmış, hatta bazı örneklerde farklı biçimlerde şekillendirilmiştir. Böylece kapı çalındığında çıkan sese bağlı olarak ev sahibi gelen konuğun kadın ya da erkek olduğunu anlamakta, kapıyı çalan kişi erkek ise örtünerek, kadın ise buna gerek duymadan açmaktadır (Resim 11) (Büyükmihçi 2005).

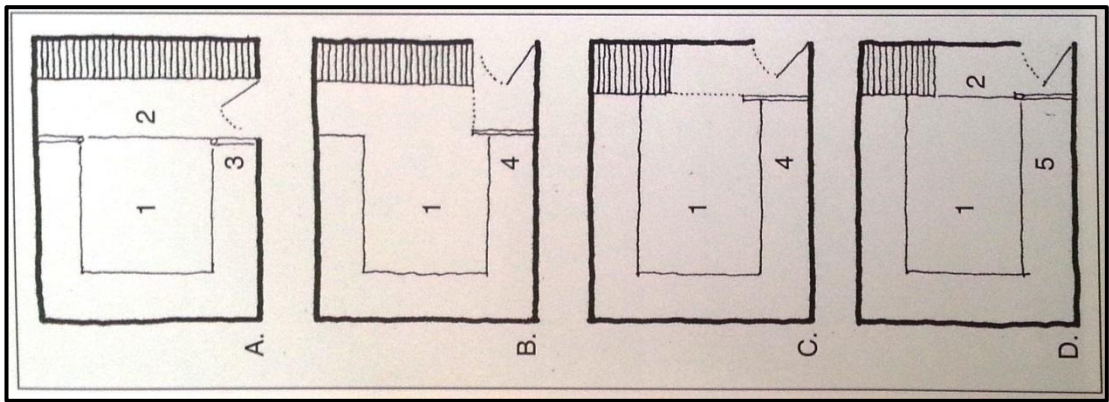

Resim 11 Giriş Kapısı (Günay, 1998)

Oda kapılarının genişliği 80cm, yüksekliği ise 150cm'dir. Sofa tarafından kemer, pervaz ve taç şeklinde bir başlık kullanıldığında, kapının yüksekliği daha da artmaktadır.

Oda kapıları tek kanatlı olup, açılış yönü oda içine doğrudur. Kapı açıldığında duvara dayanmaktadır. Oda içi mahremiyetinin sağlanması ve oda ısısının korunması amacıyla girişler çoğunlukla köşeden yapılmaktadır.

Türk Evlerinde, kapıdan bakanın tamamen içeriyi görememesi için odalara doğrudan olarak girilmemektedir. Kapı açıldığında önümüze ya yasmak duvarı çıkar yada neredeyse bir dolabın içine girip sonra ikinci bir açıklıktan odaya geçeriz (Şekil 23). Böylece, kapının açılma sesinin duyulmasından, girenin oda içini görebileceği ana kadar geçen sürede, odada bulunanlar toparlanabilirler(Bektaş, 1996)(Günay, 1998).

Şekil 23 Oda girişlerinin denetlenmesi için farklı çözümler (Küçükerman, 1973)

- 1) Sekiüstü
- 2) Seki altı
- 3) Parmaklık
- 4) Girişi örten bölme
- 5) Girişin, dolabın bir parçası olarak ele alınması ve örtü bölmesi (Küçükerman, 1973)

3.2.4. Pencerele-tepe pencereleri

Türk evinde pencerenin önemi boyutsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. 19. yy'ın ortalarına kadar pencereler iki katlı olarak yapılmıştır. Alt pencerenin boyutları daha büyük ve yalın olup açılıp kapanabilen, ahşap kapaklara sahiptir. Üst pencere ise daha küçük boyutta olup, özenli ve hareketsizdir (Resim 12). Bu tutum odanın üst çevresinin simgesel bir değere kavuşturulması olarak yorumlanmalıdır. Ya da yine büyük özen gösterilerek oluşturulan tavan kaplamasının zenginleştirilmiş bir ışık olgusu içerisinde algılamak isteğine bağlanabilir (Küçükerman, 2007). Evin, pencerelerle bir taraftan sokak ve dış dünyaya, diğer taraftan hayat ve eyvanla bahçeye açılmasına imkân veren planı, ona Türk evi kimliğini kazandıran özel bir mimari yaklaşımdır(Cansever, 2002).

Gabriel'e (1938)göre Türk evlerinde dikkati çeken en önemli nokta ise *aşırı* derecede pencere kullanımınıdır. Pencereye verilen büyük ehemmiyetin sebebi evin bütün odalarına bol ışığın nüfuz etmesini sağlamak, aynı zamanda da güzel manzaralardan istifade etmektir (Resim 12).

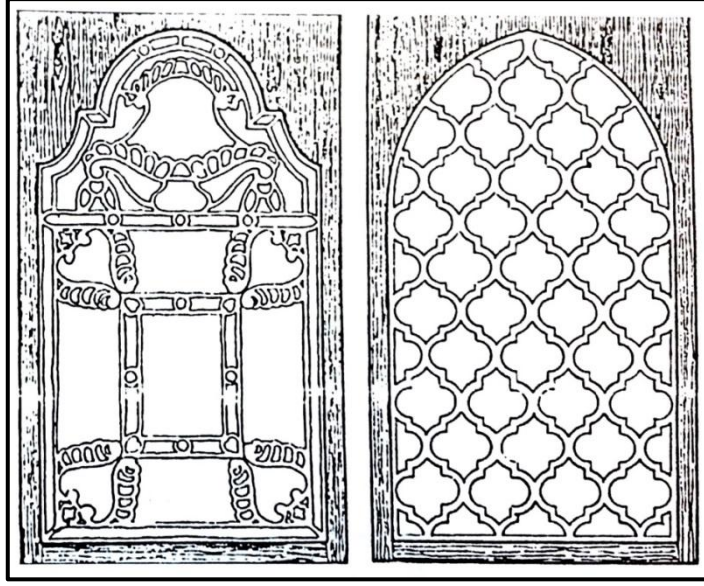

Resim 12İç mekânda pencere ve tepe penceresi (Günay, 1998)

Türk evinde pencere boyutları diğer bütün mekân elemanları gibi insana göre ve onun en rahat kullanımını sağlayacak biçimde ayarlanmıştır. Tepe pencereleri dışındaki oda pencereleri, yaklaşık $\frac{1}{2}$ oranında, 80 cm genişliğinde ve 120-150 cm yüksekliğindedir. Geç dönemlerde ve daha çok büyük evlerde, bu ölçüler maksimum 100cm genişlik ve 200 cm yüksekliğe kadar artmıştır (Kahraman, 1997).

Türk evinde oda oluşumunu etkileyen önemli etken pencerenin yerden yüksekliğidir. Çünkü Türk evinde mobilya yoktur. Bağdaş kurulup veya diz çökülerek oturulan yerden, manzaranın görülebilmesi için pencere yüksekliği buna göre ayarlanmıştır. Ayrıca pencere önüne gelen korkuluklar ve parmaklıkların boyu da görüş açısını engellemeyecek yüksekliktedir.

Tepe Pencereleri; Osmanlıda 19.yy evlerinde üst üste iki sıra pencere görülmektedir. Alt sıra pencerelerin üstünde “revzen”, “üst pencere”, “tepe penceresi” dediğimiz alçı pençeler vardır. Bu pencereler açılmaz. Alttaki pencerelerden daha küçüktür. Bu pencerelerde yer yer renkli camlar kullanılmıştır. Bu pencereler her odada yapılmaz, çoğunlukla önem verilen odalarda yapılmaktadır. Bu pencerelerin amacı aydınlatmaya yardımcı olmaktır (Şekil 24).

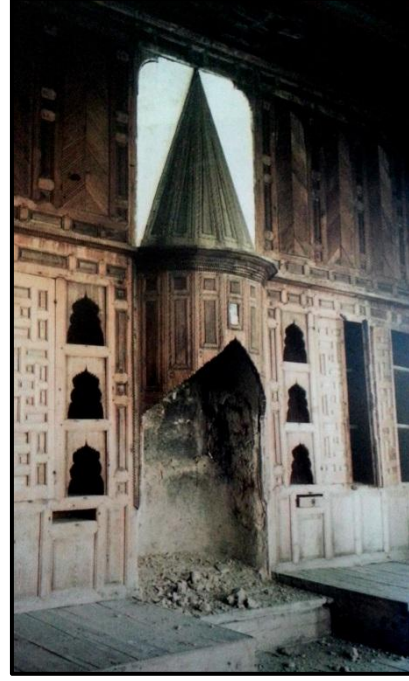
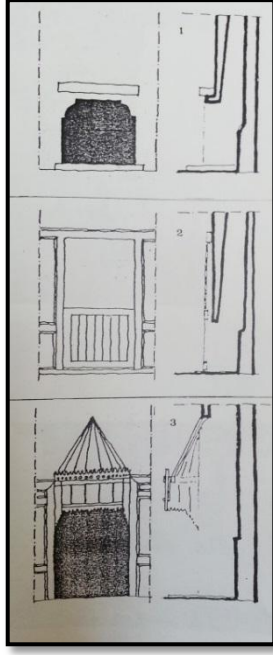

Şekil 24 Geleneksel Türk Evi pencere detayı (Tomsu, 1950)

3.2.5. Ocak

Türk evinde mekânların vazgeçilmez özelliği olan ocaklar, duvar yüzeylerinde değişik biçim ve boyutlarda yer almıştır. Ocaklar,evin ısınması ve bazen de yemeğin odada pişirilmesi görevini taşımaktadır. Odanın bir duvarı ocak ve dolaplara ayrılmıştır. Ocağın bulunduğu duvar duvarın dekorasyonu açısından önem kazanmıştır. Yemek odalarında genellikle duvar yüzeyinde yalın bir biçimde yer alırken, odalarda ve başodada özenli biçimleri ile dolaplarla beraber bir bütünlük içinde tasarlanmışlardır. Kûlahlı, oymalı ve çiçekli ocak gibi çeşitleri vardır. Bazı uygulamalarda ocak, duvarın içinde bir niş şeklinde yer almaktadır (Şekil 19-20). Bazı yapılarda ise ocak çıkıntı tapan formu ile mekânda etkili bir öge şeklinde yer alır (Resim 13).

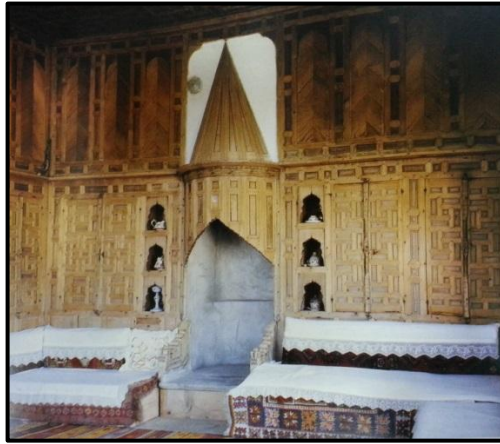
Ocak, dolap sedir öğelerinin fonksiyonları gereği birbirleri ile yakından ilişkileri vardır. Genellikle odalarda pencere duvarlarının önünde yer alan sedir daha uzatılarak ocak-dolap öğeleri ile birlikte tasarlanmıştır. Bu birliktelik mekândaki bütünlüğünü artırmaktadır.

Resim 13 Ocak kesit ve görünüşü (Eldem, 1984) (Günay, 1998)

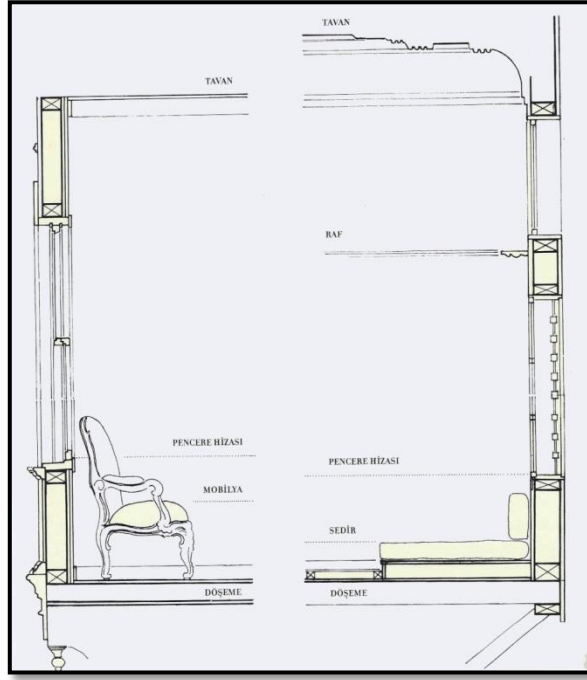
3.2.6. Sabitmobilyalar

Sedir; dinlenme boş zaman geçirme, karşılıklı konuşma, toplantı, ısınma ve çalışma amacıyla ev halkının toplandığı mekânın ana unsurudur. Sedirler, odada ve sofada çoğunlukla pencere önüne gelir. Genellikle odaların iki yüzü pencereli olduğu için bu iki yüzde boydan boya sedirler bulunur. Bazen ocak duvarında da ocağın her iki yanında sedirler yapılmıştır. Böylece oda giriş duvarı dışında çevrelenmiş bir oturma alanı oluşturulmuştur.

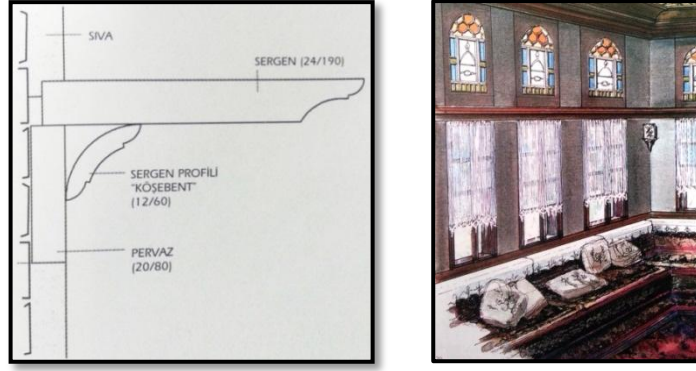
Şekil 25 Ocak duvarının her iki yanında yer alan oturma alanı (Günay, 1998)

Sedir döşemenin biraz yükseltilmiş yeridir. Sedirin genişliği 75-105 cm kadardır. Sedirin arka kısmında sırtın yaslanması için minder yüzeyleri oluşturulmuştur. Minderlerin ölçüleri ise 35-45 cm kadardır. Sedir ölçüleriyle pencere duvar ilişkisi çok iyi kurulmuştur. Sedirde oturan kişi kollarını yastığa yaslayıp dışarıyı rahatlıkla seyredebilmektedir.

Şekil 2618.yy geleneksel Türk evi ve 20.yyy başında Avrupa etkileriyle değişen Türk evi oda kesitlerinin karşılaştırılması (Uluengin, 1998)

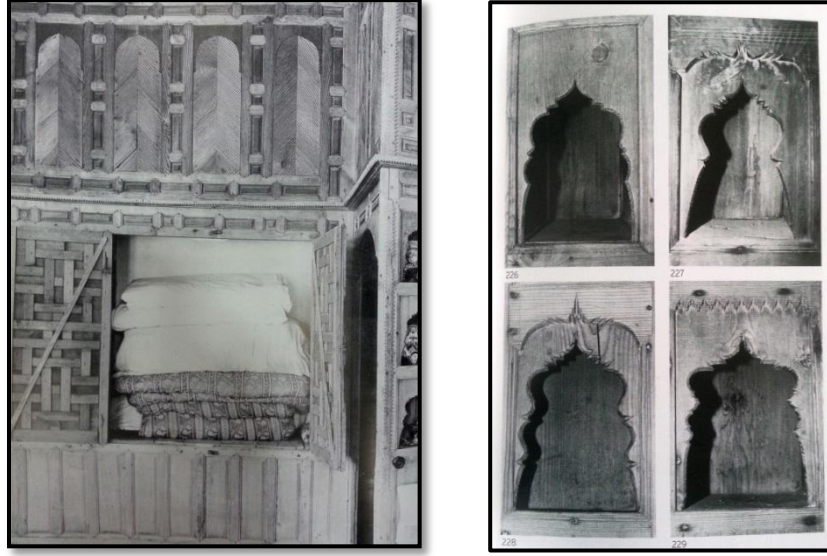
Sergen; pencere ve kapı yüksekliğinde, odayı çepeçevre dolanan bir raftır, genişliği 12-15 cm kadardır. Bu boyuttaki ölçüleri ile odada gaz lambası ve çeşitli aksesuarların konulabileceği bir alan oluşturur. Sergen, Türk evinde kullanılabilir alanın üst sınırını belirlemektedir. Bu yükseklik el ulaşabilecek bir düzeydedir. Bu düzeyin altında kapı, pencere, dolaplar, oturma ve çalışma alanı sınırlanmıştır. Sergenin üstünde ise az kullanılanlara da hiç kullanılmayan duvar, tepe pencereleri, gibi alanlar bulunmaktadır (Resim 14).

Resim 14 Sergen (Ekinci, 2005, (Küçükerman, 1973))

Odanın her ögesimekâna oransal ve dokusal özellikler katar. Oda mekânıdüşeyde ahşap yatay öğelerle üçe böler. Birincisi sedirlerin yüzeyinde, ikincisipencerelerin ve dolapların üzerindeki, sergen, üçüncüsü ise tavan kornişidir. Birinciyatay düzey sedirlerle oturma düzeyine, ikincisi olan pencereler, dolaplar ve ocakayakta durma düzeyine tekabül eder. Üçüncü düzey sergen ile tavan arasındakisüslemelerle daha çok simgesel bir alan niteliğindedir. Tavan süslemeler ve vitraypencereler de bunlarla birlikte algılanırlar(Küçükerman, 1973).

Dolap ve yüklükler, odada bulunan eşyaların depolanması ve korunması amacıyla yapılmıştır. Daha önceki bölümlerde odanın ne kadar işlevsel bir yaşama birimi olduğundan bahsedilmiştir. Bu işlevselliği sağlayan en önemli unsurlardan biri ile dolap ve yüklüklerdir. Yatma vakti geldiğinde dolaplarda katlı bulunan yatak ve yorganlar serilerek, yemek yenileceği zaman çıkarılan sini ve sofrayla odanın fonksiyonu bir anda değişebilmektedir.

Resim 15 Yüklük ve duvar rafları (Günay, 1998)

Yüklük, odada uyuma eylemi için gerekli yatakların saklandığı geniş dolaptır. Derinliği 75-90 cm, genişliği 130-150 cm dir. Yüklüğün yüksekliği, yatağın kolaylıkla alınabilmesi için 60-80 cm den başlar, çift kapaklıdır ve altları çoğunlukla gusülhane olarak kullanılmaktadır. Yüklükler genellikle girişte ve ocak duvarında yer almaktadır (Resim 15) (Günay, 1998).

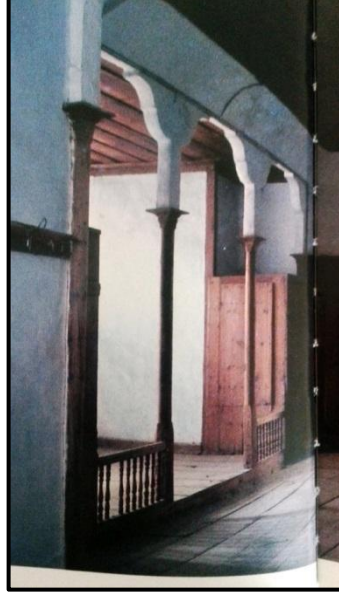
3.3. Osmanlı/Türk Evi'nde Sofa

Sofa odalar arası ilişkinin sağlandığı ortak bir alandır. Odaların birbiriyle bağlantıları olmayıp doğrudan sofaya açılırlar. Bu durum Türk evini, Avrupa evlerinden ayıran en önemli özelliktir. Sofanın önemi evin planını ve biçimini etkilemesinden kaynaklanır. Sofa üç değişik kompozisyonda yer almaktadır; dış, iç ve merkezi sofa. Sofada geçit ve dolaşım dışında oturmaya ayrılmış yerler de vardır. Bu oturma yerleri zamanla özelleşerek, sofadan belli bir şekilde yükseltilerek ayrılmıştır. Bu özel oturma yerleri eyvan, köşk, seki ve tahttır.

Ayrıca sofa geçit ve odalar arası bağlantıyı sağlamanın yanı sıra bir toplantı yeri ve ev halkının her türlü merasimine tanık olduğu bir mekândır (Eldem, 1984).

Sofanın bir diğer önemi de katlar arasındaki bağlantıyı sağlamasıdır. Bağlantıyı sağlayan en önemli birim merdivendir. Merdivenler, sofanın yerine göre dışarıda veya kat içinde uygun bir yerde yer alır.

Sofada geçit ve dolaşım dışında ki yerler oturmaya ayrılmıştır. Bu oturma yerleri oda sıralarının arasında eyvan şeklinde bir boşluk bırakılmak veya sofanın önüne seki tarzında bir çıkıntı bırakılmak suretiyle sofadan ayrılırlar. Eyvan daha korumalı bir oturma yeridir, bazen birden fazladır (şekil 27).

şekil 27 Sofa, kemerler ve parmaklıklarla özelleştirilmiştir. (Kkerman, 1973)

BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ

Osmanlı/Türk evi mekânsal özelliklerini maddeler halinde anlatmak gerekirse şu başlıklar altında toplayabiliriz:

- Osmanlı/Türk Evleri arazi yapısında uygun bir şekilde yerleşmiştir.
- Sokaklar ve evler insan ölçeğinde inşa edilmiştir.
- Evler, doğal koşullar nedeniyle zeminden yükseltilmiş, zemin kat hizmet alanı olarak kullanılmıştır.
- Evlerde ana yaşama katı üst kattır. Odalar ve diğer günlük yaşam alanları bu katta çözümlenmiştir.
- Evler, çevreyle uyumlu doğayla bütünleşmiş bir şekilde inşa edilmiştir.
- Odalar çıkmalarla sokağa taşmaktadır. Evlerde çatılar ve geniş saçaklar karakteristik özelliklerindedir.
- Evin en küçük birimi odadır ve odaların çoğalmasıyla ev şekillenmektedir. Serbest bir plan anlayışına sahiptir (Erginbaş,1961).
- Odada ocak merkezi konumdadır, ocağın her iki yanı sedirlerle çevrilmiştir. Sedir pencere hizasında sonlanmaktadır. Gün ışığının ev iyi şekilde yararlanmak için bol pencere kullanılmıştır. Pencere ölçü ve oranlarıyla standartlaşmıştır. Cephede pencere tekrarları modülasyonu sağlamaktadır(Alt pencereler ve tepe pencereleri).
- İç mekânda hareketli mobilya yoktur. Duvarlarda nişler, yüklükler ve raflar günlük ihtiyaçları en iyi karşılayacak şekilde düşünülmüştür. Odalar yalın, çok fonksiyonlu ve kullanışlıdır.
- Odalarda ve sofada özelleşmiş oturma alanlar parmaklıklarla ayrılmış ve basamak farkıyla yükseltilmiştir.

4.MODERNMİMARİ VE MODERN MİMARLARIN KONUT TASARIMLARI

4.1. Modern Mimari ve Modern Konut

20.yüzyılda ortaya çıkan Modern Mimarlığın doğuşu ve gelişimiendüstri devrimi ve onun beraberinde getirdiği yenilikler, mimarlık alanında ki gelişmeleri etkilediği görülmektedir. Modern mimarlığın gelişimine farklı mimarların farklı yaklaşımlar sergilediği görülmektedir.

Uluslararası Üslup, modern mimarlığın klasik dönemidir. Ulaşılmak istenen Modern Mimarlığın İdealleri bu üslupla beraber mimarlık düşüncesine ta anlamıyla hâkim olmuştur. Amaç, kalıcı olan ve evrensel estetik değerler içeren bir mimarlık anlayışı ortaya koymaktır. Üslubun başlıca nitelikleri, tasarımda akıcılığın ön planda tutulması, strüktürü bir ön sistemin kurallarına göre oluşturmak, doğa ile bütünleşmek, yalın klasik geometrik biçimler ile mükemmel oranlar aramak şeklinde tanımlanabilir (Biol).

4.2. Modern Mimarların Konut Tasarımları

Konut insanların içinde yaşadığı ve barındığı bir yapıdır(Hasol, 1998).Modern mimarların konut mekânına kişisel yaklaşımları modern mimarinin şekillenmesini sağlar.Modern dönem mimarının öncelikli hedeflerinden birisi konut kullanıcısının hayatını kolaylaştırmaktır. 20.yy'ın ünlü mimarlarının mekân organizasyonu deneyimlerinden yararlanarak saptanan mekânsal ilişkiler ve tercihler doğru mekânsal ilişkilerin kurulmasında aydınlatıcı olacaktır. Mekanların birbirleriyle doğru ilişkide olması ise kullanıcının içinde rahat etmesi, bir eylemi gerçekleştirirken diğer mekanlarda olup biten olayları gerekiyorsa kontrol edebilmesi yani görsel ve işitsel ilişki kurabilmesi ya da tam tersi sessizlik, gizlilik ve yoğun konsantrasyon gerektiren işlerde rahat bir ortam bulmasına imkan tanır. İlişkilerin doğru kurulması bu nedenle önemlidir. (Kırcı, 2004)

Bruno Zevi (1974) modern mimarlık çerçevesinde iki önemli mekân kavramı olduğunu belirtir. Bunlardan birincisi Organik hareket, ikincisi Fonksiyonalizm'dir. İki yaklaşımda "Açık Planı"² savunur. Organik hareketin en büyük savunucusu Frank Lloyd Wright'tır.

Cansever bir söyleşisinde, Sedat Hakkı Eldem'in 1930 yıllarında Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier'nin ev planları ile Osmanlı-İslam dünyasının arasındaki akrabalıktan söz ettiğinden bahsetmektedir.³

Eruzun (1992) deki Gelenekten Geleceğe Evimiz proje yarışmasındaki makalesinde, Türk Evi'nin,Modern mimarinin öncüleri Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier gibi ünlü mimarlara ilham kaynağı olduğundan bahsetmektedir(Eruzun, 1996).

Gerçek (1982), Sedat Hakkı Eldem'in öncülüğünü yaptığı Türk evinin yeniden yorumlanması ve çağa uyarlanması çalışmaları ile tarihsel süreç içerisinde geleneksel konut anlayışı devam ettirilmeye çalışılmıştır.Bu konuda geleneksel konutun modern konut ile olan yakınlığını Le Corbusier ve Frank Lloyd Wright gibi mimarların ev anlayışlarında etkili olduğu ve kabul gördüğünü dile getirmektedir(Gerçek, 1982).

² Açık Plan: Serbest Mekân olarak da adlandırılmaktadır. Wright açık planı " Kutunun Parçalanması" deyiimiyle açıklamıştır (Bozkurt, 1959).

³ Söyleşi: mimarlık, çevre ve anlam 1982 / Mimarlık 11-12 (dergi. mo. org.tr)

Kawazoe, bir makalesinde 1893 yılında yapılan dünya fuarında Wright'ın Japon mimarlığından daha fazla Maya medeniyeti ve Türk evlerinin tesirlerinin görüldüğünden bahsetmektedir(Kawazoe).

Eldem, “*O zamana kadar Türk Evi'nin bilinmeyen bir hususiyeti ve Modern Akıma olan yakın ilişkisi keşfedildi. Türk evinin hususiyetlerinin eski Çin evlerinde ve modern üstadların (Frank Lloyd Wright, Le Corbusier) ev anlayışı ve mimari prensiplerine uygun olduğu meydana çıktı*”(Eldem, 1973)

Tez kapsamında modern mimarlardan; Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, Sedad Hakkı Eldem ve Turgut Cansever'in konutlarının mekân kurgusu Osmanlı/Türk evi mekân kurgusu ile benzer yaklaşımlar gösterdiği için tez çalışması için önemli görülmüş ve incelenmiştir.

4.2.1. Frank Lloyd Wright (1867-1959)

“binanın varlığı dört duvar ile çatısında değil, içinde yaşanan mekândadır”

La Otze

“evet, bunları o söyledi ama ben ifşa ediyorum”

Frank Lloyd Wright

Resim 16 Frank Lloyd Wright (Arkitera)

20. yüzyılın en önemli mimarlarından olan Frank Lloyd Wright, 1867'de Wisconsin'de dünyaya gelmiştir. Mühendislik eğitimi gören Wright, 1888 yılında, Louis Sullivan ve Dankmar Adler'in yanında çalışmaya başlayarak önemli projelere dâhil edilmiştir. Wright, 1892 yılında Şikago'da inşa edilen CharnleyHouse'ın yapımında önemli rol oynamıştır. Bu çalışma sürecinde Sullivan'dan çok önemli dersler almıştır.

Frank Lloyd Wright, "Organik Mimarlık" adı verilen, doğal biçimlerden yola çıkarak iç ve dış mekânın bütünleşmesini temel alan bir mimarlığın ilkelerini ortaya koymuş, betonarmenin kullanım alanlarını geliştirerek Modern mimarlık tarihinin en önemli kişiliklerinden biri olarak tarihe geçmiştir. Wright tasarımlarında her zaman süreklilik ve bütünlüğü organik mimaride birleştirmiştir. Parçaların bütüne bütünün parçalara uyumu olan organik mimari, Wright'ın tasarımlarında insanı, doğayı, malzemeyi içine katmıştır. Wright organik mimariyi şöyle tanımlamaktadır: “*Zaman uygunluk, İnsana uygunluk, mekâna uygunluk*” yaşayan kişi ve yaşanan mekân bütünleşerek tek olma özelliği göstermektedir (Cimcöz N. , 1998).

Wright 1900 yıllarında Chicago çevresindeki ilk evlerini yapmaya başladığında yoğun kent yaşamından uzaktaki kır evleri tercih edilmektedir. Alçak eğimli çatıları, geniş saçakları ve insancıl oranlarıyla doğanın içinde bulunan bu evlerin temasını yakalayan Wright sonraki yıllarda bu düşünceyi geliştirmiş ve yapılarını oluşturmuştur. Wright'ın kır evlerini sevmesindeki başlıca neden ağaçların, gökyüzünün, doğanın içine sadelikle getirilen güzelliğidir ve bunun iyi anlaşılması gerektiğini savunmamaktadır (Cimcöz N. , 1998).

Prairie Evleri Frank Lloyd Wright'ın 1901-1911 yılları arasında yaptığı kır/köy evleridir. Frank Lloyd Wright'ın önerdiği yeni bir tür evdir. Pratik ve konforlu küçük evler olarak tasarlanmıştır.

Prairie Evleri; Wright tarafından benimsenen Amerikan stili bir yaşama ve peyzaja yönelik mimarlığın, güçlü bir yatay plan, yataylığın vurgulandığı geniş saçaklı çatılar, sanat eseri camlarla kaplı pencere, ahşap yatay bantlarla kaplı sıvalı duvarlar, bahçe duvarları gibi nitelikleri taşıyan evlerdir (Wright F. L., 2002).

Frank Lloyd Wright'ın deyimiyle sıradan insanların konutları büyük bir mimari problemdir. Bu problemin çözümü için ilk denemelerinden biri Prairie evleridir (Treiber, 1995). Frank Lloyd Wright, evleri yaptığı dönem içinde prairie evi tanımını kullanmamıştır, ancak daha sonra yazdığı otobiyografisinde Willits Evini (1902) ilk Prairie evi olarak kabul etmiştir (Treiber, 1995, 18). Prairie evlerinin en belirgin özellikleri geniş saçakları, yayvan ve yatık hatları, düz yüzeyleri, teras ve gizli bahçeleridir. "Kırları içgüdüsel olarak çok seviyorum. Büyük bir sadelik; ağaçlar, çiçekler ve gökyüzü"

Prairie evleri dış özelliklerinin arkasında tamamen yeni bir mimari dilin doğmasına neden olmuştur. Prairie evlerinin ilk aşaması evlerin planlarının geliştirilmesi yönündedir; daha açık mekânlar elde etmeyi istemiştir bunu sağlamak için de gizlenmiş mekânları kapılara tercih etmiştir (açık plan) (Pfeiffer, 1991, 20). Yapının doğa ile birleşmesi ve peyzaj içinde düşünülmesi Frank Lloyd Wright'ın doğa tutkusunun bir göstergesidir. Prairie evleri daha seyrek nüfusun olduğu köyler için tasarlandığından Frank Lloyd Wright peyzaja özellikle önem vermiş ve manzarayı eşit olarak dağıtmıştır. Frank Lloyd Wright'ın, evleri yerden yükseltmesi daha geniş

bir alanı seyretmeye imkân tanır. Bu nedenle bodrum katı zemin hizasına çeker ve ana kat üst kata taşınır. Prairie Evleri ile ilgili olarak;

- 1) Kat planları her zaman ızgara sisteme bağlıdır. Izgara sistem, simetri ve akslar için önemlidir.
- 2) Şömine merkezdedir, bütün mekânlar buradan gelişir.
- 3) Kat planında en belirgin şekil uzun ve dar olmasıdır. Ev, derinlikte tek bir mekân hissi verir.
- 4) Prairie evleri birbirine benzer tipolojilerdedir.
- 5) İlk tasarım aşaması mekânın soyutlanması üzerine geliştirilmiştir. Bu geometrik bir kalıptır ve ızgara sisteme bağlıdır.
- 6) Fonksiyonel istekler yapı ile bütünleşmiştir.
- 7) Prairie evlerinin görüntüsü Wright'ın oluşturduğu bir dildedir.(Schnier ve

Gero, 2006, 3).

Prairie evleri modern çözüm önerileri öneren yapılar değildir. Ancak Frank Lloyd Wright'ın ileride en önemli savunucusu ve hatta öncüsü olduğu organik mimarinin gelişme aşaması diyebileceğimiz evlerdir. Frank Lloyd Wright mimari bütünlükte başarı sağlamıştır. Prairie evlerinde plan ve kesitler, aydınlatma, merkezi ısıtma ve havalandırma, geniş saçaklar, eğimli duvarlar kısaca her şey bir bütündür ve bu bütünlük tek bir mekanizma gibidir. Teknik ve mekanik bir organizma olarak düşünülmüştür ve yine organik mimarinin parça-bütün ilişkisine bağlı olarak hiçbir mimari öge tamamı bozmadan yerinden oynatılamaz.

Frank Lloyd Wright iç mekân tasarımıyla ilgili yeni fikirler geliştirmiştir. Mekânları tekil işlevine göre kutu halinde geri çeker. Böylece bu kutuları gerek üst üste gerekse iç içe geçirerek ortak kullanımlı mekânlar yaratır. Tavan yüksekliğindeki ince oynamaları ve belirlenmiş hacimlerdeki bölücülerıyla, tanımlanmış mekân ve eklenmiş mekân arasındaki zıtlığı yaratmış olur. Bu deneyimlerden yola çıkarak geliştirdiği fikirlerini Wright Prairie House projesinde uygulamıştır. Uzun, alçak bir bina olan bu yapı; havada uçan planları ve yatay vurgusu ile göze çarpmaktadır (Parlak, 2009)

- Frank Lloyd Wright'ın Konut Tasarımı

Frank Lloyd Wright'ın konut tasarımlarında en önemli hedefi insanların buldukları ortamlarda hem fiziksel hem de manevi bir uyum içinde yaşamaları olduğu ve doğayla barışık tasarımlar olduğu görülmektedir. Wright evlerinde ocak, evin merkezi, çekirdeği ve çeşitli kısımların hareket noktasıdır. Burada başlayan hayat, düzey üzerinde ihtiyaca göre yayılır ve çatı örtüsü bu gelişmeyi yerinin özelliğine göre şekillendirerek takip eder ve dışarı doğru açılır (Vanlı, 1960).

Konutlarında yalınlık söz konusudur. Yapının içerisindeki mobilyalar yapının küçük parçaları olarak görülmektedir. Frank Lloyd Wright'ın konut tasarımlarında benimsediği, bazı özellikler belirtilmektedir (Wright F. L., 2002). Bunlar yapının bulunduğu bölgeye göre çeşitlenmektedir.

- 1) Yatay düzlemde yerleşme
- 2) Geniş saçaklar
- 3) Mekânların birbiri ile ilişkisi
- 4) Bina – Çevre ilişkisindeki uyum
- 5) Mekâna göre mobilya tasarımı

Wright'ın tasarımlarının temelinde insan ve doğa olduğunu şu sözlerle anlamak mümkündür: *'Kişiler doğaya ne kadar yaklaşırsa, fiziksel ve ruhsal olarak da o kadar iyi gelişirler.'* (Taschen, 1994)

Wright'ın konut tasarımlarında iç mekân algısını kendisinin şu sözleriyle açıklamak mümkündür: *'Yapıların bir takım inşaat malzemeleri ile dış cepheleri sayesinde şekil alması artık geçmişte kalmıştır. İç mekânların tasarımı bir yapıyı iyi tasarım yapan en önemli hususlardan birisidir. Yapı içeride, dışardan ifade edildiği gibi ifade edilmelidir.'*

Wright'ın konut tasarım anlayışı ile Geleneksel Türk Evi'nin oluşmasının temelinde benzer yaklaşımlarla önem verilen temel mimari tasarım prensipleri olduğu yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Sızak & Yamaçlı, Benzer Mimari Yaklaşımlar: Wright ve Geleneksel Türk Evi, 2008). Bunlar; kullanıcı, biçim, mekân, doğa, iklim, yapıım tekniği, donatı ve ayrıntılardır.

Ateş yerini yani şömineleri evinin özünü oluşturan şey olarak kullanmıştır. Gerçekliğin derin hissini fark etme olarak daha çok doğal malzemeler kullanmıştır. Wright aynı zamanda, özgürlük isteğine ilk cevap veren olmuştur. Geleneksel kullanımda konut insanın bireyselliğinin ve ailesinin sığınağı olmuştur.

Wright diğer bir prensip ise dekorasyon yapmaktan kaçınmaktır: Oranlama yolu ile stili yaratmak ve katı hacmin yönü doluluk ve boşlukların dağıtılması ile olmaktadır. Güçlü tezat renklerin ayıklanması da içte ve dışta karakteristik bir özellik olarak sunulmaktadır.

Sedad Hakkı Eldem, Frank Lloyd Wright *Prairie* stilinde tasarladığı evler ile 1929 yılında Berlin’de Wasmuth albümleri⁴ aracılığı ile tanışır: Eldem

“...Berlin’de Wasmuth’un Frank Lloyd Wright’a ait yeni yayınladığı albüm ile karşılaşım. Bir küçük kısmı inşa edilmiş bu evler, o zaman Prairie evleri olarak tanıtılmıştı. Ben bu evlerde ilerinin Türk Evlerinin önemli karakteristiklerini keşfettiğimi zannediyorum. Yayvan ve yatık hatlar, sıraya dizilmiş pencereler ve geniş saçaklar ve çatı şekilleri öteden beri gözümün önünde tüten Türk Evi mefhumuna çok yakındı... O zaman bu iki mimari üslup arasındaki kalite ve entelektüel farklarını göreceğim durumda değildim. Wright bu şekillere nereden gelmiş ve bunlara nasıl ulaşmıştı? Bu sorular benim Volkerkunste müzesinde uzun vakitler geçirmeme neden oldu. Wright’ın kaynakları Amerika değil Uzak Asya idi. Prairie yatay hatların sadece simgesi idi.” (MSÜ, Sedad Hakkı Eldem Elli Yıllık Jübilesi, 1983,)

Frank Lloyd Wright’ın Wasmuth albümlerindeki eskiz çalışmaları ve çizimlerinde Eldem’inde bahsettiği unsurları görmek mümkündür.

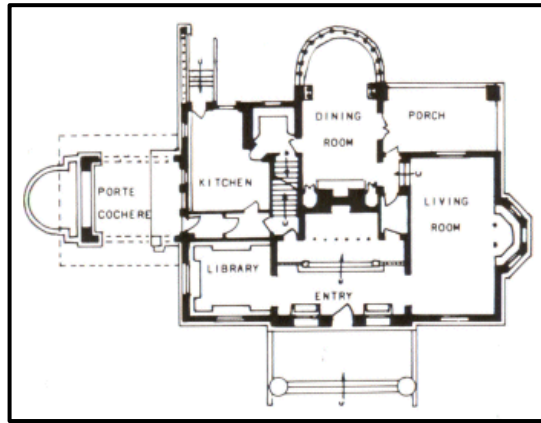
⁴Wasmuth Albümleri (Wasmuth Portfolio) Frank Lloyd Wright’ın 1910 yılında hazırladığı ve içinde ev çizimlerinin yer aldığı albümdür. Almanya’da 1910 yılında yayımcı Ernst Wasmuth tarafından basılmıştır.

4.2.1.1.Winslow Evi(RiverForest, Illinois, 1893)

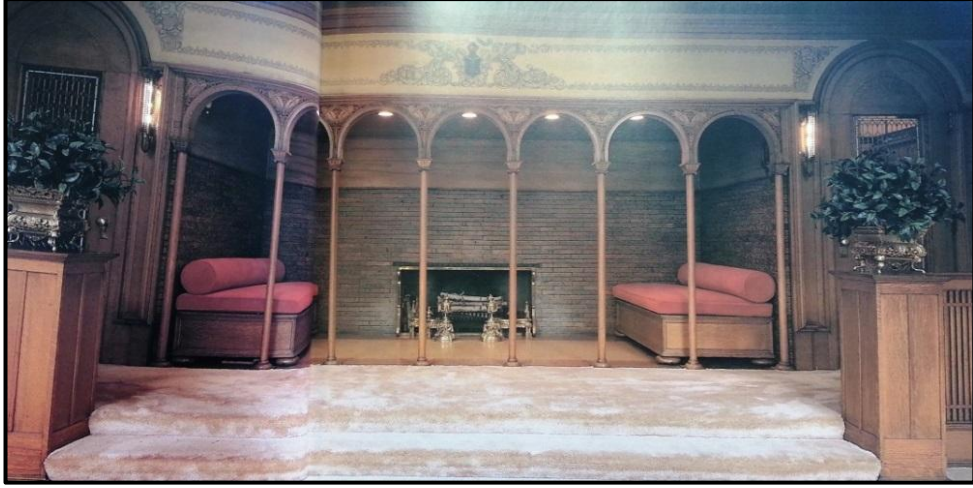
Resim 17Winslow evi

William H. Winslow Evi Wright'ın en önemli erken dönem evlerinden biridir. Ön cephesi simetrik olan yapının arka cephesi mimarın ileriki yıllarda geliştireceği karmaşık asimetrik planlamanın habercisidir. Kütleyle geniş saçaklar örtmektedir. Taşan çatılar, yataylıkların vurgulanışı, asimetrik çözülen bina kompozisyonu, Wright'ın erken dönem tipik karakteristiklerini yansıtır. Wright'ın Winslow Evi'de ile bütünlük içinde olduğu görülmektedir (Resim 17).

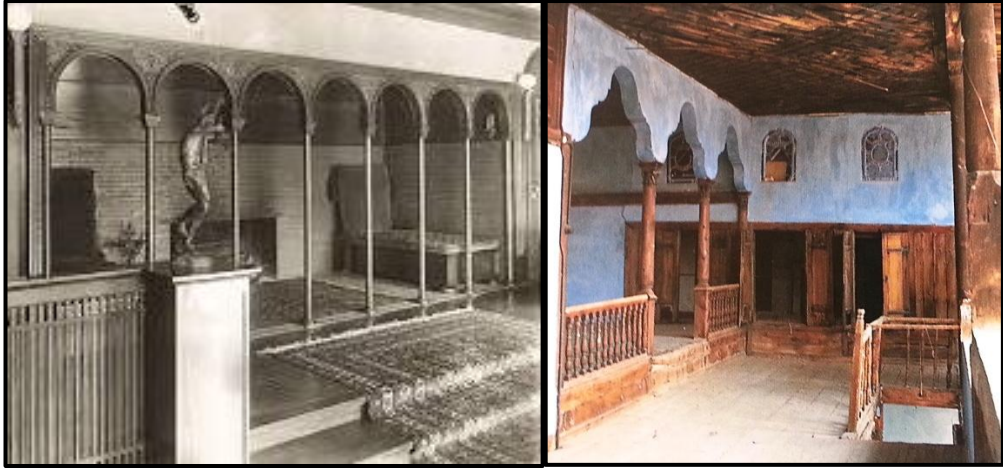
Şekil 28Winslow Evi plan

Winslow evinin giriş bölümünde birkaç basamakla yukarı çıkılan, merkezinde şöminenin bulunduğu yaşama mekânı bulunmaktadır. Bu mekânda şöminenin iki tarafında oluşturulan oturma kısmı, kemerli ahşap kolonlarla ayrılmıştır (Resim 18).

Resim 18 Winslow evi iç mekân

Şömine merkezli bu mekân diğer giriş alanı ile basamak farkı, çiçekliklerin konulduğu yükselti, parmaklıklar ve ahşap kolonlarla ayrıştirilmiştir. Ahşap kolonlar motifler ve doku farklıyla farklılaştırılmıştır. Bu özellikleri ile Türk evi eyvanları arasında benzerlik bulunmaktadır (Resim 19).

Resim 19 Winslow evi iç mekân - Türk evi eyvan

Resim 20 Winslow evi iç mekân-detay

Winslow evi salon kısmı dairesel olarak tasarlanmıştır. Salonda çok fazla sayıda pencere kullanılarak ferah bir mekân oluşturulmuştur. Pencerelelerin önü oturma alanı olarak kullanılmış ve minderli oturma birimi pencere hizasında sonlandırılmıştır (Resim 20). Vitraylı pencereleler kullanılmış ve tavanda bazı kısımlar ahşap çıtalarla geçilmiştir.

Oturma odasında ise köşeli bir oturma düzeni oluşturulmuştur. Oturma alanı kot farklıyla ve iki tarafı parmaklıklarla diğer mekânlardan farklılaştırılmıştır. Salonda olduğu gibi oturma minderleri pencere hizasında sonlandırılmıştır (Resim 21).

Resim 20 Winslow evi iç mekân - Türk evi eyvan

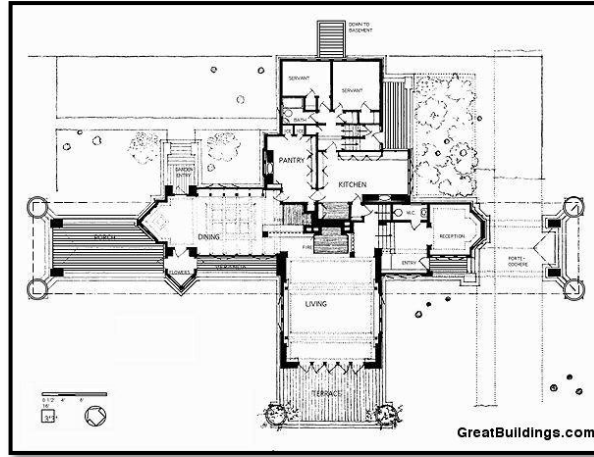
4.2.1.2. Willits Evi (Highland Park, Illinois, 1901-1902)

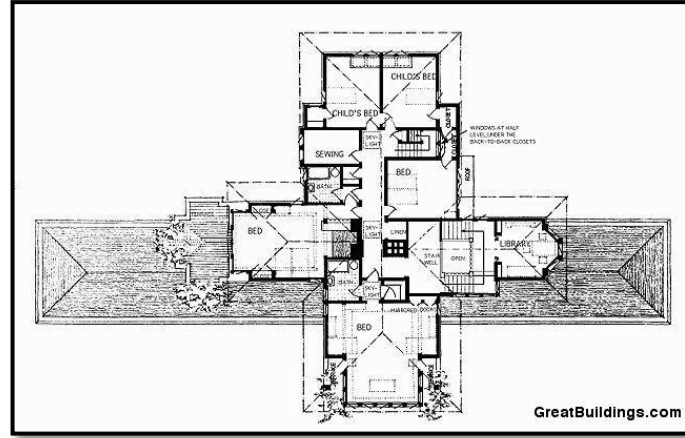
Resim 21 Willits Evi

Ward Willits Evi tipik bir Praire Evi'dir. Ev, geniş saçaklı ve yatay olarak yayılan bina kısmen iki katlıdır. Wright'ın konut tasarımlarında gördüğümüz doğa ile bütünleşme fikri bu yapıda da açıkça görülmektedir. Bahçe ile yapı bir bütünlük içindedir (Resim 22).

Willits evi cephe düzenine bakıldığı zaman tekrar eden pencere düzeni görülmektedir. Zemin katta ve üst katta tekrar eden bu pencereler ahşap çıtalarla hizalanmıştır ve vitraylıdır (Resim 22). Bu özellikleri ile Türk evi cephe düzenini anımsatmaktadır.

Şekil 29 Ward Willits Evi Zemin Kat Planı (www.greatbuildings.com)

Şekil 30 Ward Willits Evi Üst Kat Planı (www.greatbuildings.com)

Willits Evi'nde zemin kat merkezi bir şömine etrafında kesin formunu bulmaktadır. İç yaşama mekânları özel şekillenmektedir. Bu mekânlar serbestçe diğerine akmaktadır. Binanın asimetric kanatları kollar gibi uzanmaktadır. Ev ile doğa ideal akstadır(Wright F. L., 2002). Dış mekân ile iç mekân bütünleşmektedir.

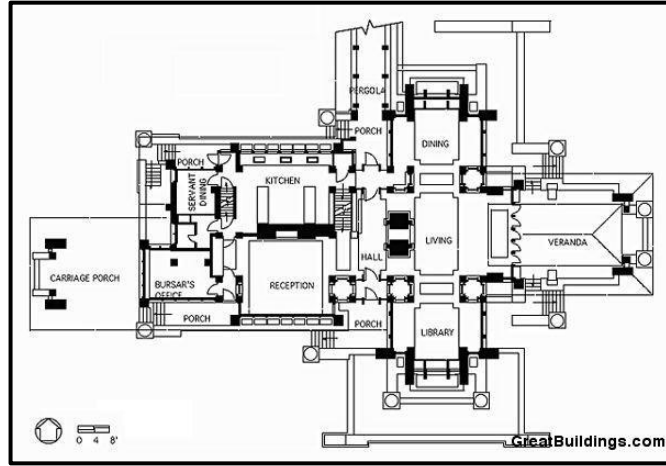
Resim 22 Willits Evi İç mekân oturma birimi-yaşama mekânı

4.2.1.3.Martin Evi(Buffalo, NewYork, 1903-1905)

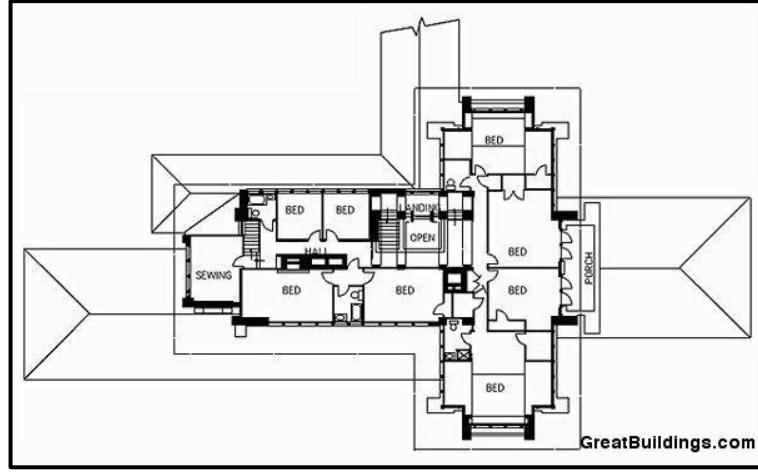
Resim 23 Martin evi

Darwin D. Martin Evi Frank Lloyd Wright'ın Praire stilindeki evlerinden biridir ve sanatsal süslemeler içerek yatay band pencerelerinin habercisidir. Martin evinde güçlü bir yatay plan, yataylığın vurgulandığı geniş saçaklı çatılar görülmektedir. Mahremiyeti sağlamak için caddenin gerisinde konumlanmıştır(Wright F. L., 2002).

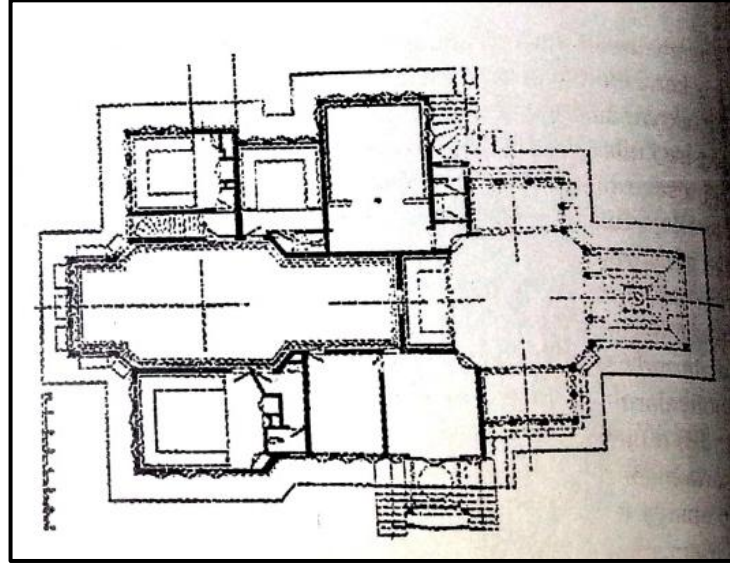

Şekil 31 Martin Evi kat planları (greatbuildings)

Martin evi kat planlarına bakıldığı zaman mekânların birbiri içine aktığı görülmektedir. Yürekli (2007) ve Sızak (2007) çalışmalarında Martin evi ve Aynalıkavak Kasrı plan şemalarındaki benzerlik dile getirilmektedir (Şekil29,30).

Şekil 32 Martin Evi kat planları (greatbuildings)

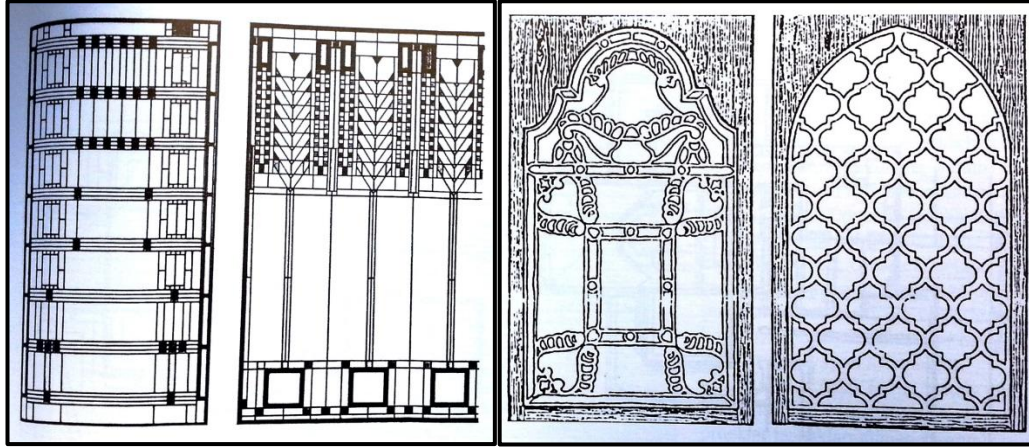
Şekil 33 Aynalı Kavak Kasrı (Yürekli & Yürekli, 2007)

Resim 24 Martin evi İç mekân görünümü

Martin evi oturma odasında merkezi şömine etrafında konumlanmış oturma düzeni görülmektedir. Bu düzen Wright'ın diğer konutlarında da görülmektedir.

Mekanda günışığından en iyi şekilde yararlanmak için bol pencere sistemi oluşturulmuştur. Bu pencereler vitraylıdır. Sızak (2007) çalışmasında Türk evi pencereleri ile benzerliğinden söz edilmektedir ve detayları karşılaştırılmıştır (Şekil 31).

Şekil 34 Martin Evi'nde Vitraylı cam pencereler (Cimcöz, 1998), Türk evi pencere detayı (Tomsu, 1950)

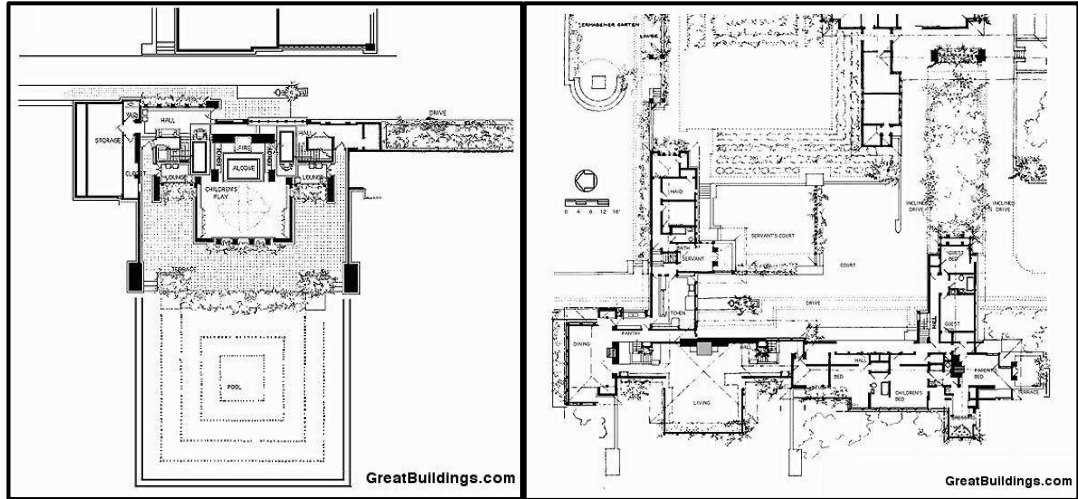
4.2.1.4. Coonley Evi (Riverside, Illinois, 1907-1908)

Resim 25 Coonley evi dış mekân

Coonley evi, 1907 yılında Riverside’da Wright tarafından tasarlanmıştır. Coonley evinde bahçe kısmı ile yapı bütünleşmiştir.

Evin cephesine bakıldığı zaman yatay bir plan geniş saçaklar, basık bir çatı görülmektedir. Ön cephede bulunan pencere düzeni, Türk evinde bulunan cumba, eliböğünde ve tekrar eden pencere sistemini anımsatmaktadır (Resim 26).

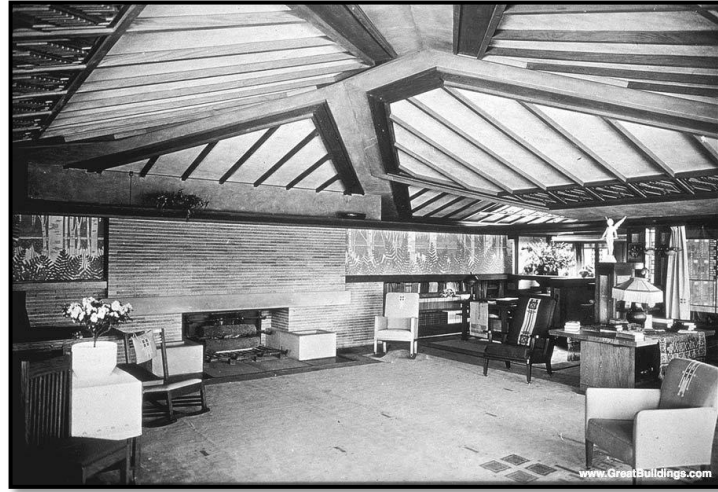
Şekil 35 Coonley evi kat planları (greatbuildings)

Ayrıca, Yürekli (2007) ye göre Frank Lloyd Wright'ın Türk mimarlığından haberdar olduğu bazı yapılarından hissedilmektedir. Coonley evi kütle kompozisyonu ile Edirne İftariye köşkü arasındaki benzerlik bu konudaki destekleyici örneklerdendir (Resim 28).

Resim 26 Edirne İftariye Köşkü

Coonley evinde iç mekânda ise Türk evi odasında bulunan ocak etrafı sedir (oturma düzeni) sistemi diğer konutlarında olduğu gibi bu evde de görülmektedir. Merkez şöminedir (Resim 27).

Resim 27 Coonley Evi

4.2.1.5. Millard Evi (Highland Park, Illinois 1906)

Resim 28 Millard Evi, Illinois

Frank Lloyd Wright, George M. Millard için, 1906 yılında, yeniliği, ağırlığı ve dikdörtgen hazırlanan kalıplara betonun dökülmesi ile deneysel bir çalışma olarak yapmıştır. Millard evinde önceden üretilmiş beton bloklar kullanılmıştır. Eğri bir arsa üzerine inşa edilmiştir. Bu durum keskin bir karşıtlık yaratır. Erken dönemdeki yatay formulu çayır evleri ile Wright'ın güvenilir yeni malzeme ve yeni durumlara uyum yeteneği ile ispat edilerek uygulanmaya çalışılmıştır (Curtis, 1996).

Millard evi kütle kompozisyonuna bakıldığında zaman üst kat taşama yaparak dışarıya çıkmıştır. Pencere düzeni zemin kat ve üst katta aynıdır. Kütle kompozisyonuyla Türk evi cephe anlayışına benzediği söylenebilir.

Resim 29 Frank Lloyd Wright Millard Evi, Illinois

Millard evinde iç mekânda ise Türk evi odasında bulunan ocak etrafı sedir (oturma düzeni) sistemi diğer konutlarında olduğu gibi bu evde de görülmektedir. Merkez şöminedir (Resim 31).

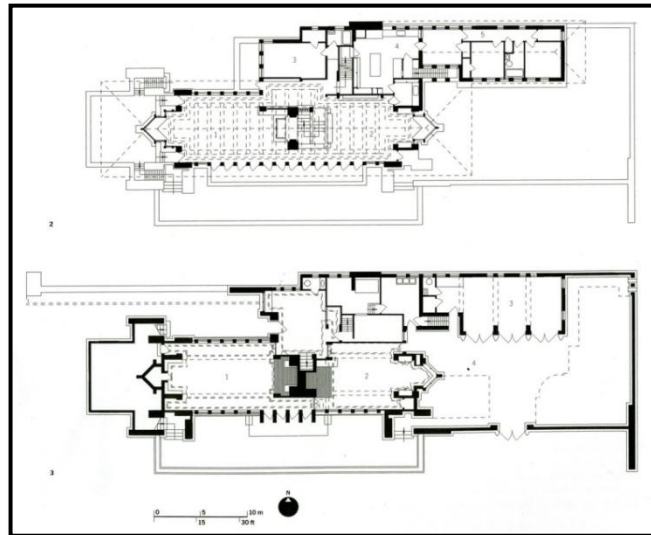
Resim 30 Millard Evi iç mekân, F. L. Wright

4.2.1.6. Robie Evi (Chicago, İllinois, 1906-1909)

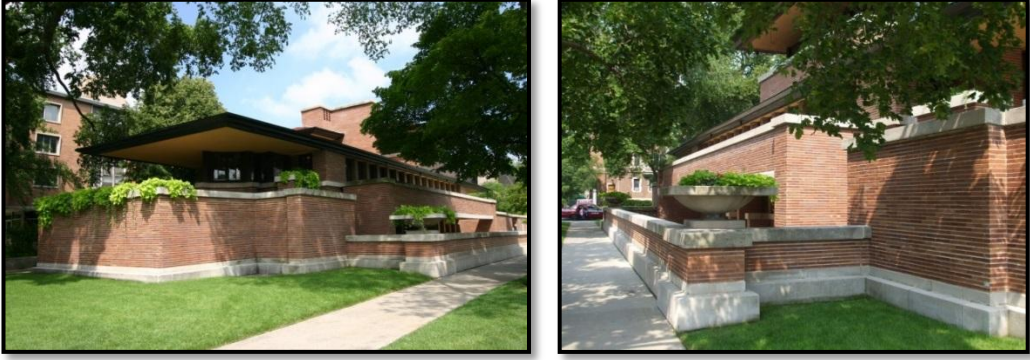

Resim 31 Robie Evi

Chicago'da bulunan Frederick C. Robie konutu Prairie Evi'nin tüm özelliklerini taşımaktadır. Wright, çayırılık ve çevreyle evlerini bütünleştirmek için özellikle yataylık ve dikeylik çizgilerinin abartılmasıyla sağladığı sade güzellik ile ön plana çıkmaktadır. Plandaki en önemli unsuru Caddeden görünmesini önlemek için ikinci katı kaldırmış, tek bir yaşama mekânı tanımlamış, bu serbest duran ocakla ikiye bölünmüştür (Roth, 2000). Bu organik mimari örneğinde iki yöne doğru uzanan konsollarla iç mekân dışarıya doğru uzatılarak serbest akışkan mekânlar yaratılmaktadır (Cimcöz N. , 1998).

Şekil 36 Robie Evi (franklloydwright2010.blogspot.com)

Resim 32Robie Evi

Wright, evi çayırlığın nemli kilinden yukarıya kaldırmıştır, bu nedenle ana yaşama düzeyi üçüncü düzeydeki kubbe içerisinde üç yatak odasıyla çözümlenmiştir. Her noktada içsel olduğu kadar dışsal yatay çizgi uzatılmış ve vurgulanmıştır (Roth, 2000).

Resim 33Robie Evi iç mekân ve pencereleri

Robie evinde ortak bir yaşama mekânı ve şömine etrafında diğer odalar konumlanmıştır.

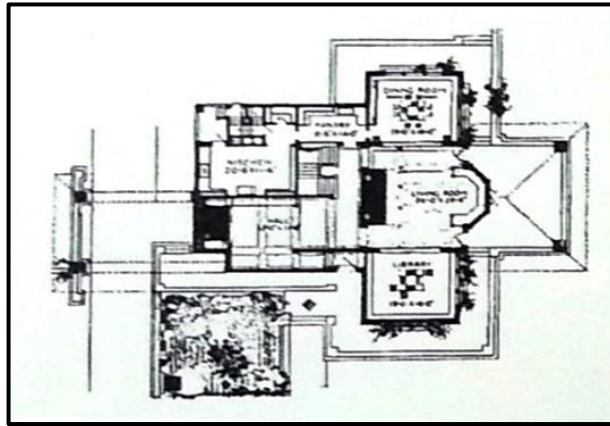
4.2.1.7. B. HarleyBradleyEvi(Kankakee, Illinois, 1900-1901)

Resim 34Bradley Evi (İletisi)

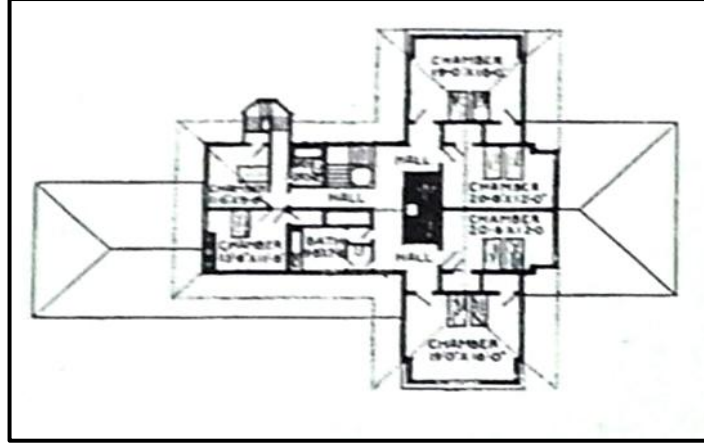
HarleyBradleyEvi, Frank Llyod Wright'ın 1900 yılında Praire stilinde tasarlanmıştır.Bradley evi, iç mekânları oldukça aydınlıktır. Bu aydınlık vitraylı alt ve üst pencerelerle sağlanmaktadır. Alt ve üst pencereler arasında bulunan ahşap iç mekân duvarlarında devam ettirilip dolap hizaları bu noktada sonlanmaktadır. Bu hizada oluşturulan aydınlatma lambaları ve dolap üstlerinde kullanılan raf sistemleri mevcuttur. Bu detayları Wright'ın Wasmuth albümünde bulunan perspektiflerinde görmek mümkündür.

Salon kısmında bulunan pencere önünde ve pencere hizasında yer alan sabit oturma bölümü oluşturulmuştur.Hareketli mobilyalar ise bu kısmın etrafında konumlandırılmıştır.

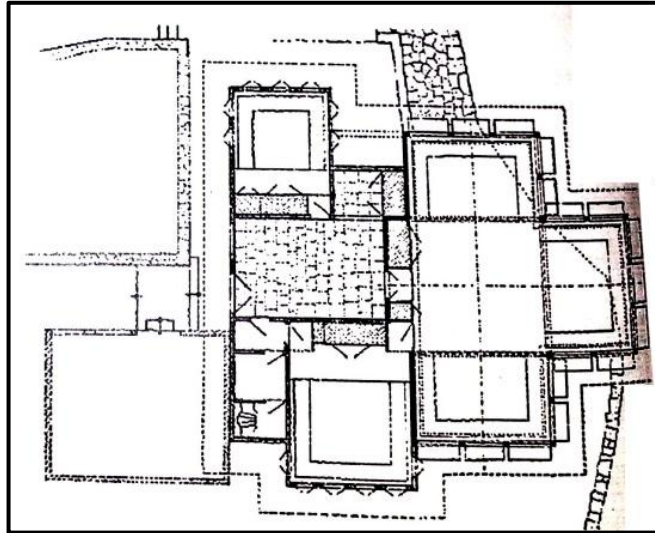

Şekil 37Bradley evi zemin kat planı

Bradleyevi kat planlarına bakıldığı zaman mekânların birbiri içine aktığı ve T şeklinde bir plan görülmektedir. Yürekli (2007) ve Sızak (2007) çalışmalarında Bradley evi ve Amcazade yalısı plan şemalarındaki benzerlik dile getirilmektedir (Şekil 35,36)

Şekil 38 Bradley evi çatı kat planı

Şekil 39 Amcazade Yalısı (Yürekli & Yürekli, 2007)

Sedad Hakkı Eldem'in de bahsettiği Wright'ın Wasmuth albümü incelendiği zaman Bradley evi ile ilgili yapılan eskiz çalışmaları görülmektedir. Salondaki bol pencere kullanımı, alt ve üst pencere ilişkileri, pencere önünde ve hizasında konumlanan oturma düzeni, pencere hizasında yatay aksta devam ettirilen ahşap çita; Türk Evi'nde odanın iç mekân kurgusu ve kullanımında benzerlik olduğu görülmektedir.

Şekil 40 Wright, Wasmuth Portfolio Bradley Evi iç mekân (İletisi, <http://content.lib.utah.edu>)

Resim 35 Bradley Evi, iç mekân (İletisi, <http://www.chicagorealestateforum.com/>)

4.2.2. Le Corbusier (1887-1965)

“Plan, iç’tendiş’a gelişir; dış bir için sonucudur.
Mimarlığı öğeleri ışık ve gölge; duvarlar ve mekândır.”

Resim 36 Le Corbusier (Arkitera)

İsviçreli-Fransız mimar, mimarlık kuramcısı, şehir plancısı, ressam, heykeltıraş ve mobilya tasarımcısı olan Le Corbusier, (1887-1965) İsviçre asıllı Fransız bir mimardır. Le Corbusier, bir kısmı günümüze kadar gelen yeni fikirleri ile çoğu zaman tartışmalara yol açan 20.yüzyılın en önemli ve etkili mimarlarından biri olmuştur. Asıl adı Charles-Édouard Jeanneret-Gris olan tasarımcıya, Le Corbusier takma adı verilmiştir.

Le Corbusier-Türkiye ilişkisi onun 1911 yılında, arkadaşı Klipstein'la birlikte Sırbistan, Romanya, Bulgaristan, Türkiye ve Yunanistan'ı kapsayan ve İtalya üzerinden dönüşle sonuçlanan bir doğu gezi yapmasıyla başlamıştır. Bu gezi kapsamında en fazla Türkiye’de kaldığı ve oldukça etkilendiği yazmaktadır (Vogt, 1996). Bu gezi sırasında yaptığı eskizlerden ve yazılardan bu etkilenmenin olduğunu görmek mümkündür. İstanbul’un siluet eskizleri, Türk evinin çıkma, duvar, yeşil ile olan ilişkisi üzerine eskizleri, Boğaziçi yalılarının suyla olan ilişkileri üzerine yaptığı eskizlerin sonrasında yapılarına etki ettiği gözlemlenmektedir (Yazıcıoğlu, 2003).

- Le Corbusier'nin Konut Tasarımı

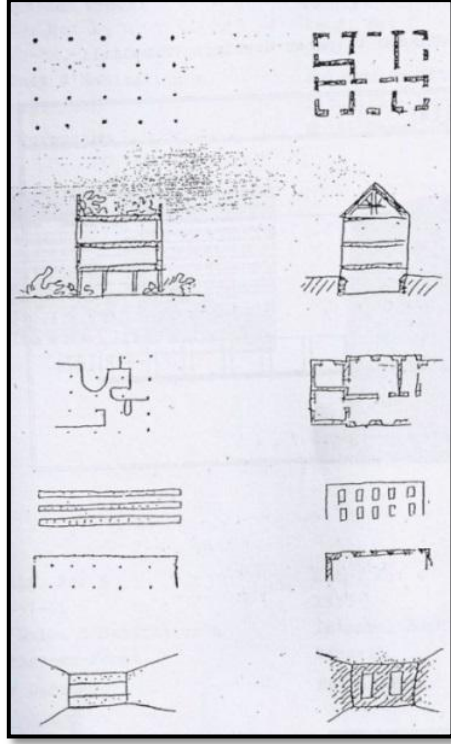
Le Corbusier çok yönlü kişiliği, üretkenliği, çizdiği ve inşa ettiği kadar yazan bir mimar olması nedeni ile sürekli radikal düşünceler geliştirmiştir. Çağın kendine özgü sorunlarını farkederek yenilikçi tavrı ile çözümler önerdiği ve bu çözümleri sürekli modern dönemin ortaya koyduğu araçlar ile yapmaya çalıştığı ve modernin gelişimine yön verdiği için Modern Hareket'in en kilit isimlerinden biri olmuştur.

Le Corbusier'in 1926 yılında yayınlanan bir makalesinde vurguladığı beş noktanın hepsi Villa Savoye binasında bir araya gelmektedir⁵:

- 1) Pilotiler; bina cephesinde yer alan ve zemin katı boş bırakarak binanın taşıyıcılığını sağlayan ince zarif kolonlar olarak görülür.
- 2) Teras Çatı; geleneksel bina çatıları yerine çevredeki yapılardan ayıran düz teras çatı bitişi aynı zamanda çatı bahçesi olarak da karşımıza çıkar.
- 3) Serbest Plan; beton perde duvarlar ve plan düzenlerdeki esneklik ile birbirinin içine akan mekânların oluşması sağlanır.
- 4) Yatay Bant Pencereleer; cephedeki estetik görüntünün yanında bol miktarda ışık alımını ve havalandırmaya imkân verir.
- 5) Cephenin Özgün Tasarımı; beton perde duvarlar ile cephede pencerelerin cam duvar olarak kullanımına imkân verir (Rridley, 2008).

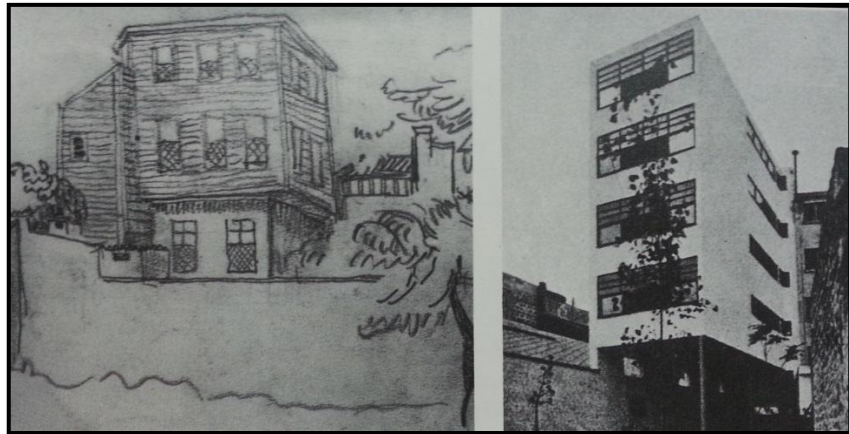
Adolf Max Vogt (1996)Türk Evi'nin modern düşünceye ve modern mimarlığa etkilerini inceleyerek detaylı bir karşılaştırma ile ortaya koymuştur. Vogt, Corbusier'nin ortaya koyduğu beş temel prensipten en az üçünün, pilotiler üzerinde yükselen yapılar, yatay pencere düşüncesi ve dış yapının dış kabuğunun taşıyıcılardan bağımsız olması prensibinin Türk Evi'nde bulunduğuna dikkat çekilmektedir. Ayrıca Türk Evi'ndeki hafiflikten söz edilmekte ve bu hafifliği evin açılıp kapanabilen bir kutu olmasına bağlanmaktadır (Vogt, 1996).

⁵ Le Corbusier ve Pierre Jeanneret, “ Five Point Towards a New Architecture,” orijinali, Alfred Roth, Zwei Wohnhauservon Le Corbusierund Pierre Jeanneret'de (Stuttgart,1927)

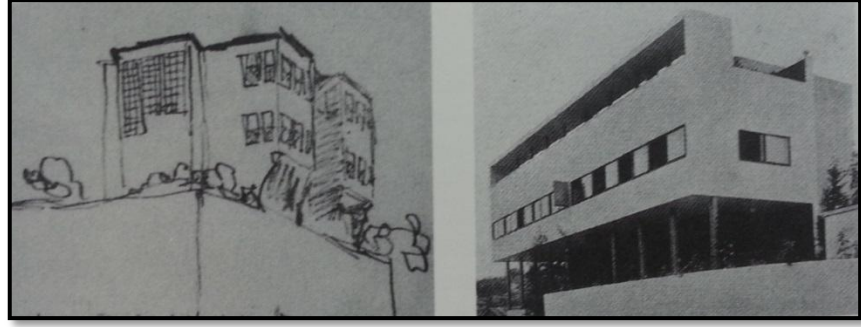

Şekil 41 Le Corbusier'nin beş temel ilkesi (Özer, 1987)

Vogt'un eserinde, Le Corbusier, *The Noble Savage*'da (1998) görsel referanslar eşliğinde farklı bir bakış açısı getirmiştir. Le Corbusier'nin 'pilotis' ilkesinin kökenini araştırmıştır. Bunlardan bazıları Corbusier'nin 1911'de İstanbul'a geldiğinde yaptığı yalı eskizleriyle "Salvation Army" ve "Weissenhof"u yan yana getirmesi ile benzerliği açıklamıştır.

Resim 37 Salvation Army Binası (1926) (Vogt, 1996)

Resim 38 Weissenhof (1927) (Vogt, 1996)

Le Corbusier, arkadaşı Amedeo Ozenfant ile birlikte 1918 yılında mimarlıkta yarattığı “Pürizm” (Biçimsel saflık) ideolojisini, İstanbul’da incelemiş olduğu Türk mimarlığından da esinlenerek ortaya koyduğu kaynağı belirtmektedir (Kortan, 2006,). Bu etkileşim ilerleyen yıllarda karşılıklı olacak Türk mimarisinde Le Corbusier’nin yapılarından etkilendiği görülmektedir. Le Corbusier’ in yapılarında olan zemin katları yükselterek doğanın zemin katta sürekliliğini sağlamak ve doğaya hâkim bir konumdan bakmak yaklaşımı Türk Evi’yle benzer olduğu görülecektir. Le Corbusier’nin Türk evi tespitleri daha sonra onun mimarisinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır (Gresleri, 1984)

Le Corbusier 1924 yılında çıktığı şark seyahatinde Türk Mimarisi ve Türk evinden oldukça etkilenmiştir. Le Corbusier, geleneksel Türk evinde bulduğu ilkelerden yola çıkarak Modern Mimarlıkta önemli yer tutan beş ilkesini önermiştir:

- 1) Pilotiler; yapı yerden kolonlar üzerinde yükseltilir.
- 2) İskelet ve duvarlar işlevsel olarak birbirinden bağımsızdır.
- 3) Serbest Plan
- 4) Serbest Cephe
- 5) Çatı bahçesi (Kortan, 1992)

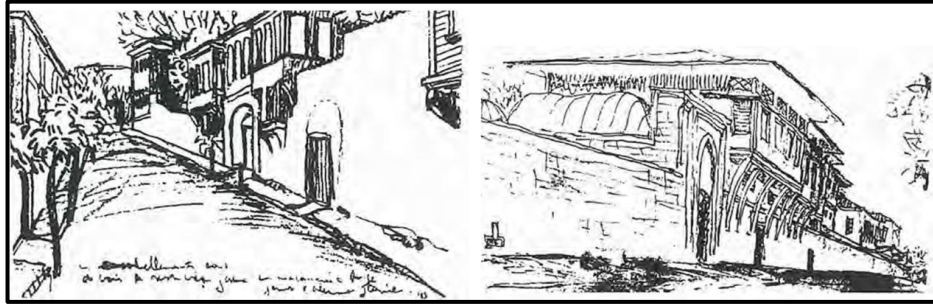
Eldem, Le Corbusier’nin Türk mimarlığıyla kurduğu ilişkiyi Sedat Hakkı Eldem şöyle açıklamaktadır:

“Le Corbusier Türkiye’den ilham almıştır. Evleri daima ayaklar üzerine kurar, zemin katını oturma için kullanmaz, oturma katı birinci kattır. Tıpkı bizdeki gibi... Zemin katında garaj, depo ve taşlık gibi yerler vardır. Bizdeki arabalık, taşlık ve depolar gibi... Binanın etrafında bol ve geniş taraçalar vardır. Bunlar üst kattadır, bizdeki hayatlar gibi.”(MSÜ, 1983,)

Le Corbusier kitabında *“Bir plan iç’tendiş’a gelişir”* demektedir ve iç mekânın ne kadar güzel kurgulanırsa bunun binanın dışına da yansıtacağını savunmuştur.

“Bir bina sabun köpüğünden oluşan balon gibidir. Eğer nefes tam üflenmiş ve iyi dağıtılmışsa bu balon mükemmel ve harmoniktir.”

Le Corbusier’in seyahati sırasında yaptığı İstanbul’un silüet eskizleri ve yazılarda Türk evinin çıkma, duvar, yeşil ile olan ilişkisi üzerine eskizleri, Boğaziçi yalılarının suyla olan ilişkileri üzerine yaptığı eskizlerin sonrasında yapılarına etki ettiği gözlemlenmektedir(Yazıcıoğlu, 2003)

Şekil 42 Le Corbusier Eskizleri

“Her yerde ağaçlar ve onların arasından mimarlığın soylu örnekleri yükseliyor.”

Şekil 43 Büyük pencereli bir iç mekân görünümü L.C. eskizi (Kortan, 1992)

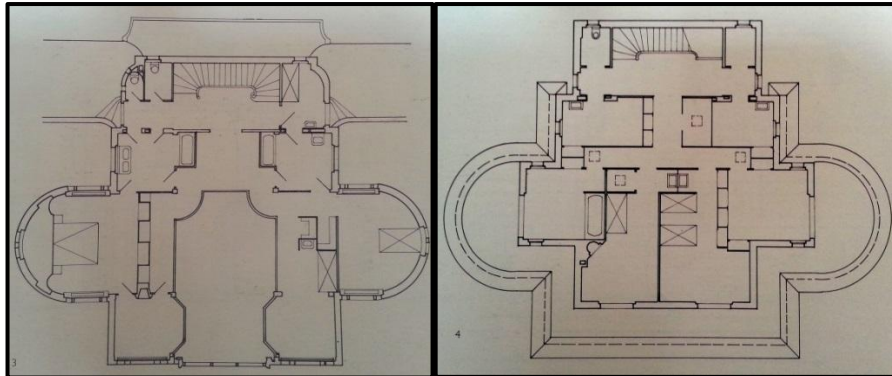
4.2.2.1. Schwob Evi (İsviçre, 1916)

Resim 39 Villa Schwob, 1916 (Web İletisi)

Schwob Evi, 1916 yılında İsviçre'nin La Chaux-de-Fonds şehrinde Le Corbusier tarafından Auguste Schwob için tasarlanmıştır. Ev dıştan geleneksel bir cephe ile şekillenmiştir. Yapımında çelik ve beton kullanılmıştır. Corbusier, ilk yapılarından farklı olarak bant şeklinde pencereler yerine saydam ve sağır yüzeyler zıtlığı oluşturmuştur.

Le Corbusier'nin 1916'da tasarladığı Schwob Evi, batı literatüründe de "Türk evi" olarak adlandırılmaktadır (Kortan, 1992). Schwob Evi, klasik biçimleri barındırır da, Osmanlı yapılarındaki ahşap elemanları betona ögelerle yorumladığı ve bulunduğu muhitte "Türk evi" olarak adlandırılmaktadır ve İstanbul'dan izler taşımaktadır (Cohen, 2006).

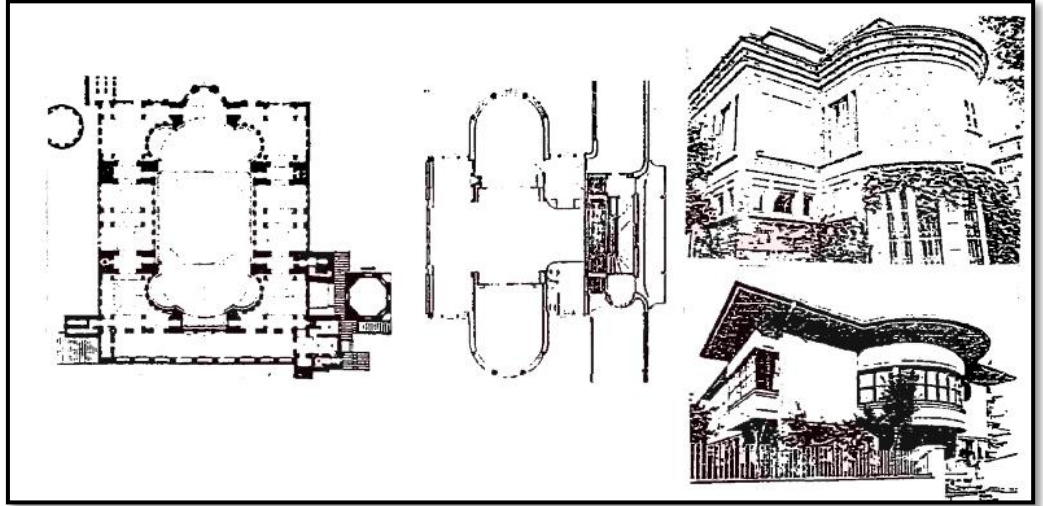

Şekil 44 Villa Schwob Kat Planları (Baker, Corbusier, & Gubler, 1987)

Resim 40 Villa Schwob iç mekân görünümü

Türk Evi'nden ne kadar çok etkilenmiş olduğu Kortan(1992) çalışmasında anlatılmaktadır. Le Corbusier'nin Türkiye seyahatinden sonra gerçekleştirdiği 'Villa Schwob'' bu etkilenmenin açıkça göstergesidir. Le Corbusier'nin 1916 yılında Ayasofya'nın etkisiyle Villa Schwob'u tasarladığı kaynaklarda belirtilmektedir (Üstün, 1993).

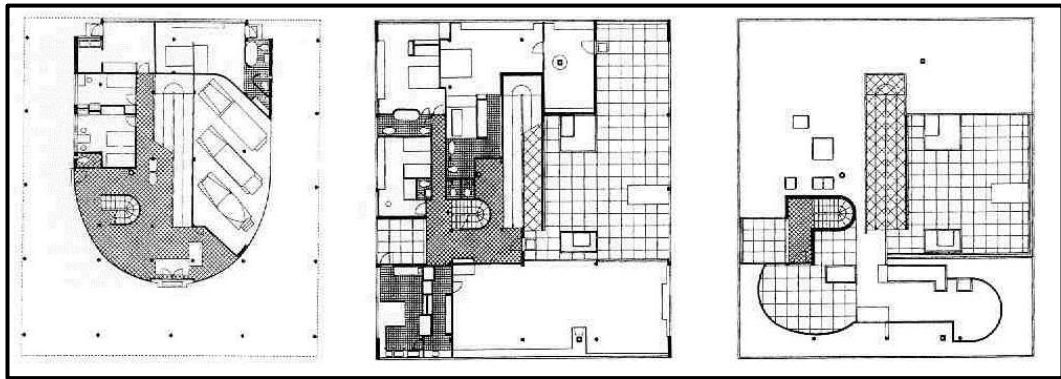
Şekil 45 Ayasofya'nın Planı, Villa Schwob Planı, Cephesi (Üstün, 1993)

4.2.2.2.Villa Savoye(Fransa,1928-1929)

Resim 41 Villa Savoye (www.fondationlecorbusier.fr)

Villa Savoye,1929 yılında Fransa'nın Poissy şehrinde Le Corbusier tarafından tasarlanmıştır. Le Corbusier, Villa Savoye'de mimarlık görüşünü dayandırdığı beş temel ilkeyi görmek mümkündür. Kolonların duvarları taşıyıcı olmaktan kurtararak bütün yükü alması; yapının taşıyıcıları ve duvarların işlevsel yönden birbirinden bağımsız olması; betonarme strüktürün teknik özelliğin dışında estetik öge olarak kullanılması. Serbest cephenin bir parçası olarak yatay bant şeklinde uzanan pencerelerin iç mekânı aydınlatması; son olarak en üst katta binanın doğal çevreyle uyumunu sağlamak için çatıların teras bahçeye dönüştürülmesi gibi tüm bu ilkeleri Villa Savoye'de kullanmaktadır. Adeta yerden yükseltilmiş bir kutu görünümünde olan evi çevreleyen yatay pencereler, üstü açık balkon bölümünde bile kesintiye uğramaz, bu bölümün cepheleri de salon pencereleri gibi gösterilir. Küp formu çatı katında silindirik duvarlarla bozularak hareket kazanmaktadır. Binaya bakıldığında ilk olarak geometrik oran göze çarpmaktadır.

Şekil 46 Villa Savoye Kat Planları

Le Corbusier'in 1929 yılında tasarladığı ve Modern Mimarinin başlıca örneklerinden olarak gösterilen Villa Savoye, Türk evinin birçok temel ilkelerinin yer aldığı önemli bir eserdir. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir:

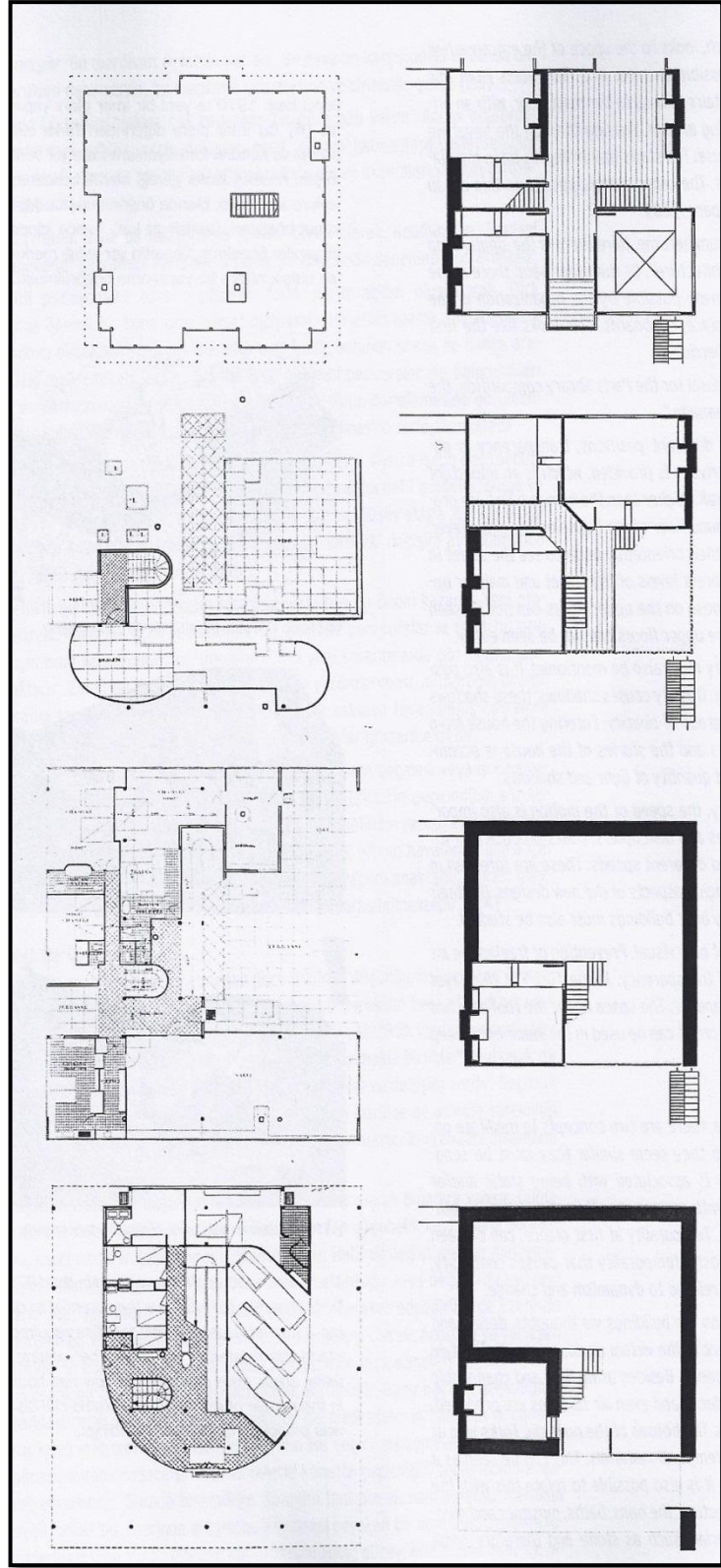
- 1) Yapı iki katlıdır. Zemin katın tamamı servis mekânlarına, antre, garaj v.b. yerlere tahsis edilmiş olup, ana kat pilotiler üstünde yükseltilmiştir.
- 2) Ana kat, üstü açık bir dış sofa-hayat etrafında u şekilde planlanmıştır.
- 3) Bina, sakin yalın ve gösterişten uzaktır.
- 4) Odalar geniş pencereleli olup, doğal ışığı içeri almaktadır. Evlerde, ferahlık, havadarlık ve aydınlık ön plandadır. Bunları sağlamak için geniş, bol pencereler kullanılmıştır; böylece evlere bol güneş ışığı girmiş, evler manzaraya açılmıştır.

Kortan'a göre Bu ilke ve özellikleri Türk mimarisinde bulmak mümkündür (Kortan, 1992).

“İşte Villa Savoye’de Le Corbusier, Türk evinin temel ilkelerini, geleneklerini, öz değerlerini kullanmış; onları 20 yy. koşullarında yorumlayarak bu eşsiz, çağdaş, modern eserini yaratmıştır. Burada asla geçmişin biçimlerini yinelemek gibi bir yaklaşım ve anlatım söz konusu değildir; geniş saçaklar kiremit örtülü çatılar, 1:2 oranında pencereler, cumbalar yoktur, fakat belki de Türk Mimarisinin en önemli geleneği vardır: o da yenilikçi ve çağdaş olmaktır.” (Kortan, 1992)

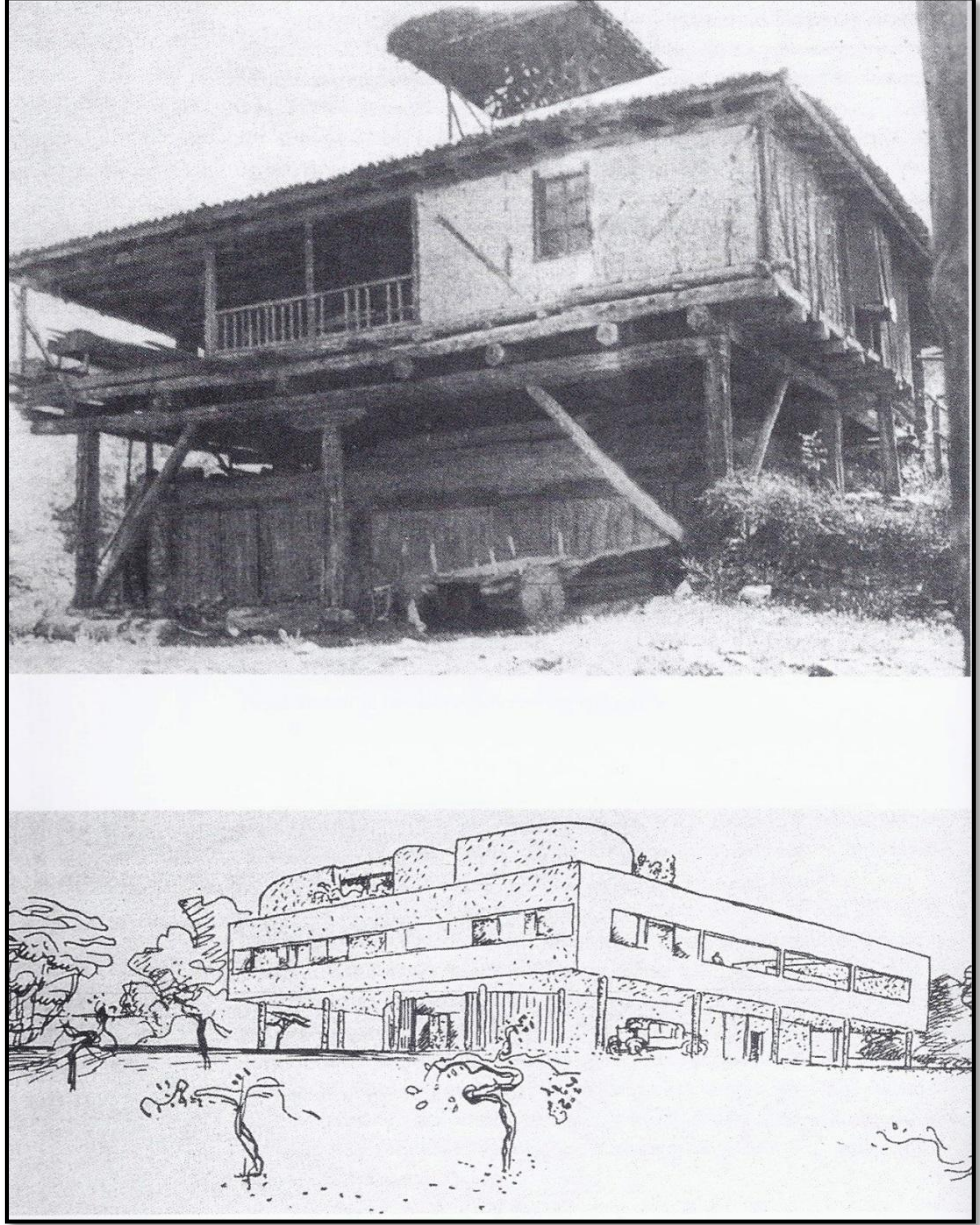

Şekil 47 Villa Savoye iç mekân görünümü

Şekil 48 Villa Savoy ve İskilip Evi (Yürekli & Yürekli, 2007)

Vogt'unTürk Evi'nin modern düşünceye ve modern mimarlığa etkilerini inceleyen kitabında (1996) yazarın yaptığı en önemli karşılaştırma Villa Savoye ile İsmailoğlu Mehmet Börekçi'nin Tosya-Ortalıca'da bulunan evinin kıyaslanması hipotezimizi desteklemektedir.

Resim 42Tosya Börekçi Evi ile Villa Savoye (Vogt, 1996)

4.2.3. Sedad Hakkı Eldem (1908-1988)

“myhomemycastle” evim kendi malikanem benim ülkemdir. Bu ne kadar doğru bir sözdür”

Resim 43Sedad Hakkı Eldem (Arkitera)

Sedad Hakkı Eldem 1908 İstanbul doğumludur. 1928 yılında Güzel Sanatlar Akademisi mimarlık bölümünden mezun olmuş ve 1932 yılında İstanbul’da kendi bürosunu açmıştır. Aynı zamanda Güzel Sanatlar Akademisi’nde ders vermiştir.

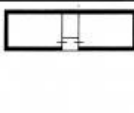
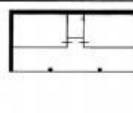
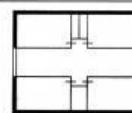
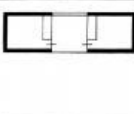
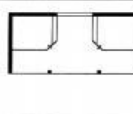
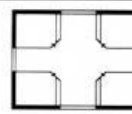
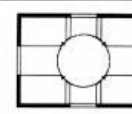
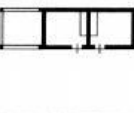
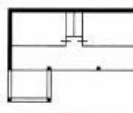
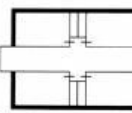
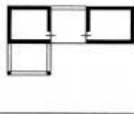
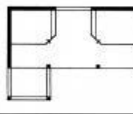
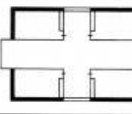
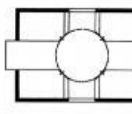
Türk evini tanımak ve yeniden canlandırmak amacını taşıyarak tasarımlarını bu yönde gerçekleştirmiştir. Eldem, II. Ulusal Mimarlık Akımı’nın öncülüğünü yapmıştır. Türk sivil mimarlığının yatay çatı çizgisi, geniş saçaklar, eş boyutlu dizi pencereler ve çıkmalar gibi bazı yalın öğeleriyle oranlarını kullanan, bu yöndeki ilk çalışmalarından farklı olarak yeni gereç ve yapım ve yapım yöntemlerini uygulayan çağdaş bir anlayış içine girmiştir. Eldem, kaybolmaya yüz tutmuş eserleri, kaynakları saptayarak bu alanda bir boşluğu doldurmuştur. Düşüncelerini İstanbul’un çeşitli yerlerindeki yapı ve yalılarda yansıtmıştır. Ayrıca klasik mimarlık biçimlerini kahve ve pavyon tasarımlarında uygulamıştır.

Osmanlı dönemi evleri ve 18.-19. yy saray ve köşkleri üzerinde çalışmalar yapmış ve klasik Osmanlı mimarisini araştırmıştır. 1941-1945 arasında tarihi yapıların korunmasıyla ilgili olarak Eski Eserleri Muhafaza Encümeni’nde, daha sonradan

1962-1978 arasında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nda görev almıştır. 7 Eylül 1988 tarihinde İstanbul'da hayatını kaybetmiştir.

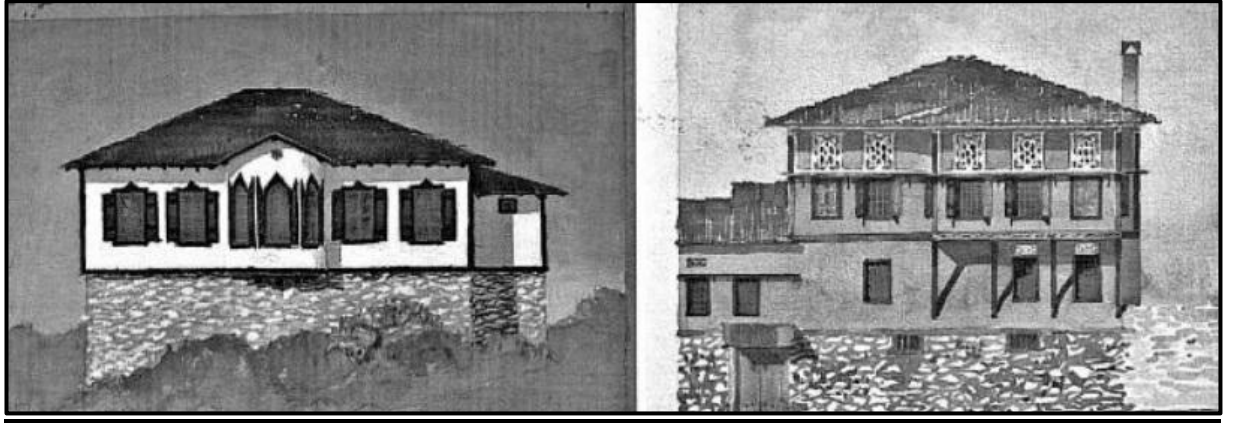
- Sedad Hakkı Eldem'in Konut Tasarımı

Modern bir Türk mimarlık dili oluşturmak için yıllarca çabalayan, yaşamını Türk evinin modernizmin verileriyle yani betonarmenin diliyle yeniden yorumlamaya adanmış bir mimardır. Onun için Türk evi hafiflik, şeffaflık, modüler mantık gibi modern özellikleri barındırmaktadır ve bunlardan yararlanması gerekmektedir.

Oda					Oda
Oda ve ayıvan					Oda ve ayıvan
Oda ve küçük oda					Oda ve küçük oda
Oda, ayıvan ve küçük oda					Oda, ayıvan ve küçük oda
	Sofasız ev tipi	Dış sofalı ev tipi	İç sofalı ev tipi	Orta sofalı ev tipi	

Şekil 49Sedad Hakkı Eldem'e göre Türk evinin planimetrik tipolojisi (Eldem, 1954)

Eldem, Paris'te bulunduğu süre içerisinde çeşitli hayali projelerin yanı sıra çok sayıda karakalem ve suluboyayla renklendirilmiş çizimler yapmıştır. Bir dizi renkli perspektif çalışmasını Anadolu İçin Kır Evleri adı altında 1928'de Paris'te sergilenmiştir. Hayali bir kırsal çevrenin hoş ve yalın peyzajına yerleştirilmiş son derece ince resmedilmiş bu evler, kırma kiremit çatıları tekrarlanan pencere düzenleri taş duvarlarla çevrili zemin katlar üzerine yükselen yaşam mekânlarıyla Anadolu köyüne benzemektedir.

Şekil 50Sedad Hakkı Eldem Türk evi çalışmaları (1928-1929) (MSGÜ, 2008)

Sedad Hakkı Eldem'in çok açıkça söylediği Türk Evi Türk Ulusu'nun Evidir. Türkiye Cumhuriyetinde, kendi malzemesiyle, Türk yapı usullerine uygun olarak yapılmalıdır. Türk Evi her ne kadar farklı bölgelerde farklı yorumlarla yapılsa da bir bütünsellik içinde olmalıdır. İnşa etmeye çalıştığı sadece bir yapı olarak algılanmamalıdır, inşa etmeye çalıştığı aynı zamanda bir “biz”dir. Ancak bu “biz” inşası “onlara” tamamen kapalı değildir. Batının teknolojisini kullanmaya her zaman açık olunmalıdır. Önemli olan batının iyi taraflarını almak ama Türk edep ve adabımızı bozmasına izin vermeden kullanmadıklarımızı atmaktır:

“Türk Evi hem Türk hem modern olamaz mı? Davamız; Türk evi ama modern Türk Evi.... Modern Türk Evi nasıl olabilir?

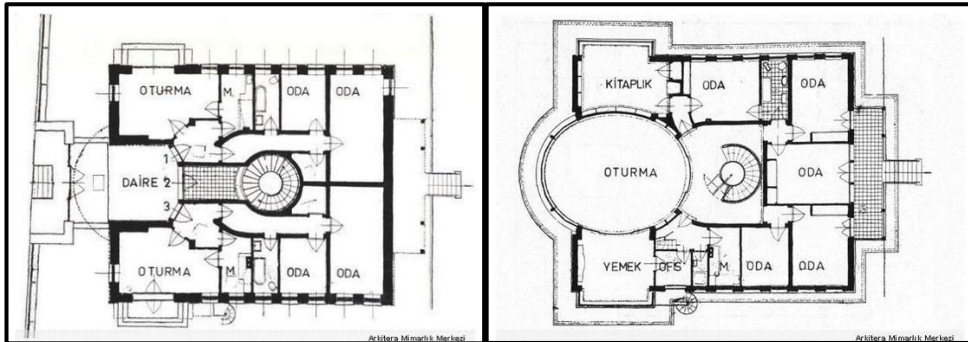
- 1) Evlerin milli yani kendimize, kendi zevkimize, kendi yaşama tarzımıza uygun olmaları.
- 2) Kendi mimarlık sanatımıza ve mimarlık zevkimize uygun olmaları.
- 3) Memleketimize, iklimimize, toprağımıza uygun olmaları.” (MSÜ, 1983,)

4.2.3.1. Ağaoğlu Evi (Nişantaşı – İstanbul, 1936-1937)

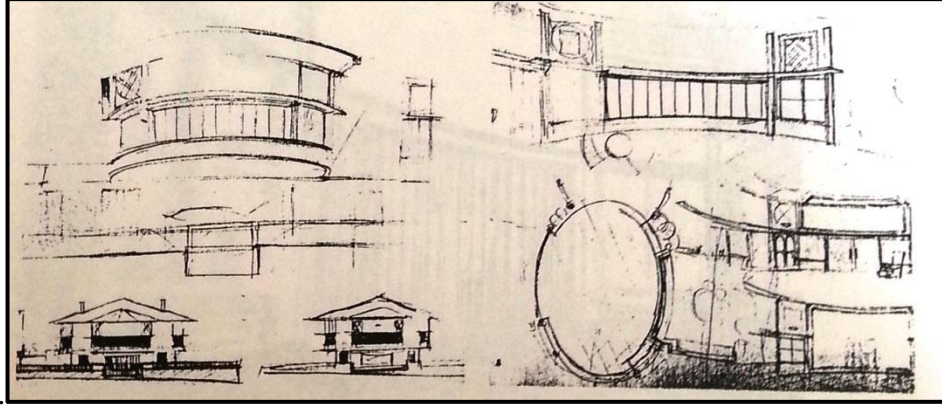

Şekil 51 Ağaoğlu evi (Arkitera)

Ağaoğlu evi, Eldem tarafında 1936 yılında Maçka'da tasarlanmıştır. Ev, iki katlı olup üç müstakil aile evi olarak yapılmıştır. Binanın zemin katında üç odası, mutfak ve banyosunun bulunduğu iki daire vardır. Bu dairelerin girişin sağına ve soluna simetrik bir şekilde yerleştirilmiştir. Üst katta ise mutfak, banyo, salon ve beş odası olan tek bir daire vardır. Ortadaki ana merdivenle ulaşılan bu kısımda girişin karşısına oval plan şemalı bir oturma salonu ve onunla bağlantılı olan bir yemek odası bulunur. Salonun alçak parapet duvarları olup, sürekli bant pencereleri olup bunların üzerinde ahşap silmeler vardır. Yemek odasının simetrisinde yer alan kitaplık, salonla direk bağlantılı olmayıp diğer yemek ve oturma odası kısımları gibi manzaraya yönlendirilmiştir. Bu şekli ile salonun dört tarafı oda ile çevrelenmiş olan 'orta sofalı' Türk evi plan tipinden biçimsel olarak etkilendiği görülmektedir.

Şekil 52 Ağaoğlu evi zemin - 1.kat planları

Şekil 53 Ağaoglu evi eskiz çalışmaları

Mevcut bir ahşap konağın zemin kat duvarları üzerine inşa edilmiş bina betonarme karkas olup, geniş saçakları ve çıkmaları ile Türk evini anımsatmaktadır. Bina yapılırken sökülen konağın eski malzemeleri kullanılmıştır. Yan pencere doğramaları, parkeler, mermer kaplamalar ve kapıların bir kısmı eski konağın malzemesindedir. Oval salonun içindeki ahenk, duvardaki nişler, merdiven planı Türk karakterini anımsatan modern bir kimlik kazanmıştır (Arkitera,1938-10).Bant pencereleri ile Türk evinde olduğu gibi günışığından fazlaca faydalanmak amaçlanmaktadır

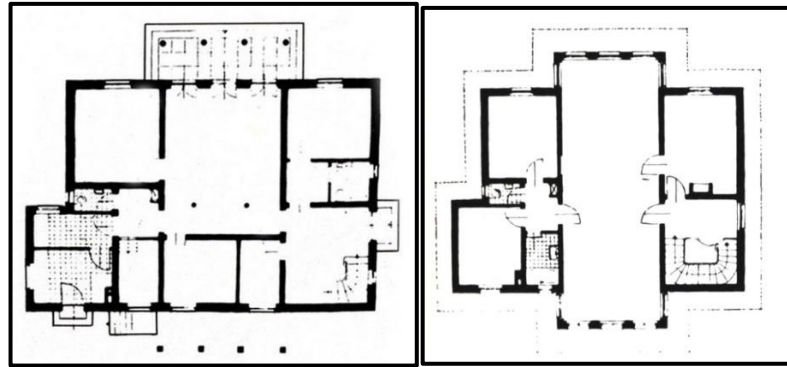
4.2.3.2.Ayaşlı Yalısı(Beylerbeyi – İstanbul,1938)

Resim 44 Ayaşlı Yalısı, Beylerbeyi, İstanbul (www.arkitera.com)

Ayaşlı Yalısı; İstanbul Boğazı'nın Anadolu yakasında Üsküdar Beylerbeyi Yalıboyu caddesinde Münevver Ayaşlı tarafından Sedat Hakkı Eldem'e yaptırılmıştır. Ayaşlı Yalısı, Eldem'in varolan bir yapının temelleri üzerine inşa ettiği bir konuttur. İki kanadında yaşama ve yemek mekânlarının bulunduğu, planı kategorik olarak orta sofalı plan tipinde, iki cepheli sofa tipine ait olan geleneksel Türk Evi'nin bir yorumudur.

Arka cephede üst katta, sofa ön ve arkada dairesel sütunlar üzerine basan çıkımlar,düşey pencere düzenleriyle iyi aydınlatılmış mekânlar oluşturmaktadır. Türk mimarisinde yatay çatı çizgisi, geniş saçaklar, eş boyutlu dizi pencereler ve çıkımlar gibi bazı yalın öğeleriyle oranlarını kullanan, çağdaş bir anlayışla tasarlanmıştır. Ayaşlı Yalısı'ndaSedad Hakkı Eldem'in Türk mimarisi ile modernizmi sentezleme çabası içindeki eserleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 54Ayaşlı yalısı kat planları

Resim 45 Ayaşlı Yalısı (www.arkitera.com)

Planı kategorik olarak orta sofalı, iki cepheli sofa tipine aittir. Üst katta, sofa ön ve arkada dışarıya açılmaktadır. Dört narin kolonla yükseltlen bu köşkler, düşey pencere düzenleriyle aydınlatılmış çıkmalar oluşturmaktadır.

İlk olarak Ağaoğlu'nda denenen sofalı çözüm, aynı dönemin ikinci yapısı Ayaşlı Evi'nde de tekrarlanmaktadır. Beylerbeyi'nde, deniz kıyısında geleneksel yalı tipini yeniden üretmeye çalışan, iki katlı bir yapıdır. Zemin katta, salon, yemek odası, kat merdiveni ve hol bulunmaktadır. Üst katta ise 12 metre derinliğinde geniş büyük bir salon yapılmıştır. Yatak odaları ve banyolar bu katta bulunmaktadır. Bina geniş saçakları, ahşap panjurları ve kolonları ile eski sivil mimarimizi hatırlatmaktadır.

Arkitekt dergisinde yalıyla ilgili olarak *''Son zamanlara kadar ve hiçbir karakteri olmayan binalar yerine yeni evlerimize, esasen eskiden pek bariz surette mevcut olan mimari karakterimizi vermek için yapılan bu gibi denemeler bize umut vermektedir''*denmektedir (Arkitekt 1938-08).

Günümüzde yapının kullanımı fonksiyon değişikliğine uğramıştır ve şu anda restoran olarak kullanılmaktadır. Yalının zemin katı cumbanın alt kısmı gergi branda üst örtü ile kapatılmış, restoran ve kafe kullanımı için cam korkuluklar yapılmıştır. Dış cephe rengi değiştirilmiştir.

4.2.3.3. Taşlık Kahvesi (Maçka – İstanbul, 1947)

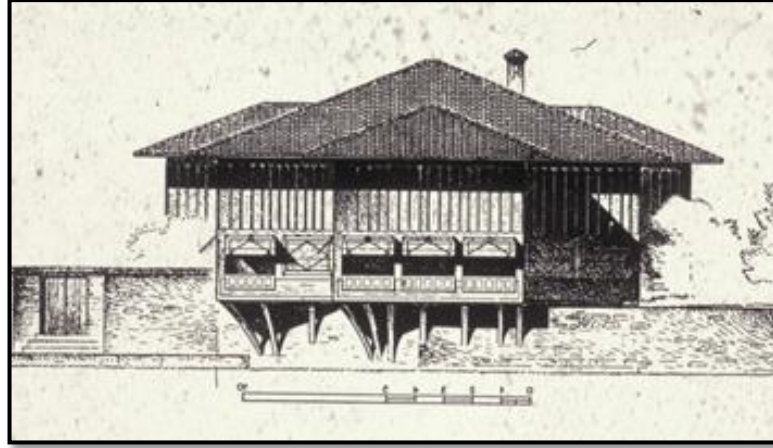
Şekil 55 Taşlık Kahvesi (Arkitera)

Maçka sırtlarında Boğaz'a karşı inşa edilmiş olan yapı, Osmanlı döneminde yapılmış taş istinat duvarının üzerine oturtulmuştur. Yapı kahve olarak tasarlanmıştır fakat mutlak ilavesiyle birlikte lokanta haline gelmiştir (Arkitekt 1950).

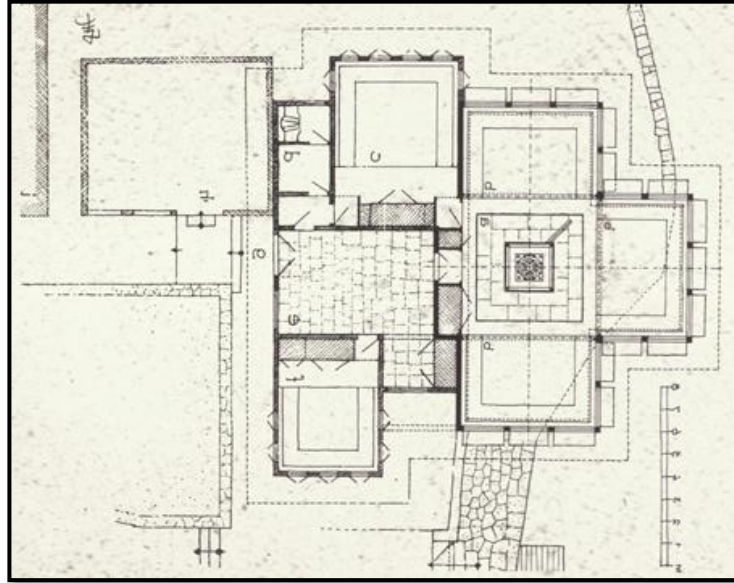
Planın ana prensibi dört taraftan çıkmalı olup Köprülü Amcazade Yalısı plan tipinin hemen hemen aynısıdır (Goodwin, 1992). Yalı'nın T şeklindeki plan açısından Türk mimarlarını etkilediğinden bahsedilmektedir (Mimarlık-1966 n:5sy:15).

Amcazade Yalısı, bir zamanlar sayıları yüzlerce olan Boğaziçi yalıları içinde 17. yüzyıldan kalma tek gerçek konut örneğidir. Boğaziçi'nde en çok kullanılan ve uygulanan plan tipine sahip bu yapı günümüze kalan tek ve en eski örnek olduğu bilinmektedir. En karakteristik özelliği de pencerelerinde görülmektedir. Pencereler çok alçak ve oda yüksekliğinin yarısı kadardır, üst kısım sağır tutulmuştur.

Eldem'e (1969) göre *“Ortalama 50.00 m uzunluğundaki çevre duvarının 35.00 m'sinin pencere olması sebebiyle, pencerenin normal yükseklikte yapılması, ya da üst kısımda alçı pencerelerinin olması halinde, odanın gerekenin çok üstünde ışıklı olacağıdır. Ayrıca denizde ışığın kırılması da buna eklenince odanın içi dayanılmaz bir ışık fazlalığı ile dolacaktı, pencere düzeni ve yatay kapaklarda bu ışığın fazlalığı kontrol edilmektedir ”*demektedir. Pencereler geniş yüzeyde 3, çıkma yanlarında 2 tanedir.

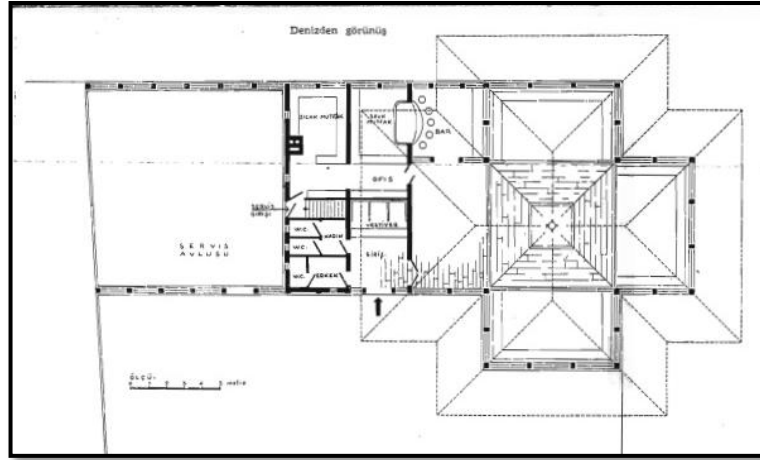
Şekil 56 Amcazade Köprülü Yalı Cephe

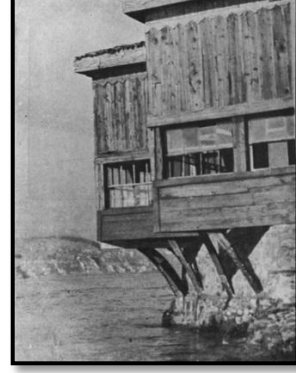
Şekil 57 Amcazade Köprülü Yalı Plan

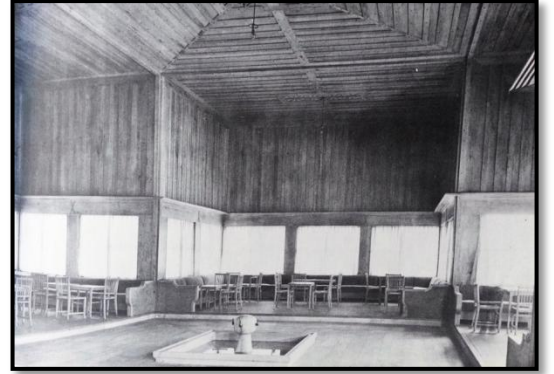
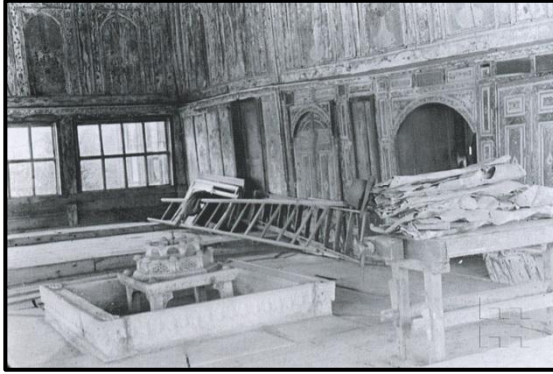
Resim 46 Taşlık Kahvesi Cephe

Şekil 58 Taşlık Kahvesi Planı

Resim 47 Amcazade Köprülü Yalı Köşkü (www.archnet.org) Yalının cephesinde bulunan elibögründeler (Tamer, 1947)

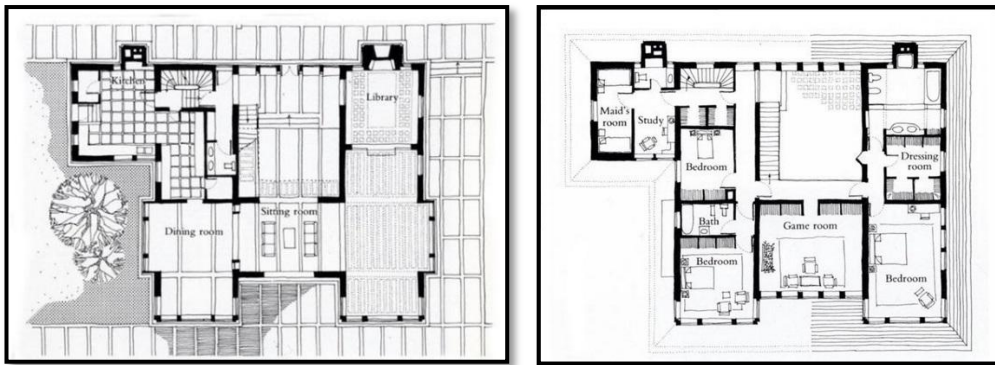
Şekil 59 Köprülü Yalısı iç mekân- Taşlık Kahvesi iç mekân

4.2.3.4.Suna Kıraç Yalısı(Vaniköy, İstanbul,1965)

Resim 48 Suna Kıraç Yalısı, Vaniköy, İstanbul

Suna Kıraç Yalısı, Eldem tarafından 1965-1966 yılları arasında Boğaziçi'nde, Üsküdar Vaniköy caddesi üzerinde, Vaniköy Cami'nin yanında bahçe içerisinde yer almaktadır. Bina Boğaz'da var olan bir yapının temelleri üzerine inşa ettiği bir konuttur ve duvarlarda mevcut binanın taşıyıcıları kullanılmıştır. Modüler bir ızgara sistemine oturan bina, orta sofalı olarak tasarlanmıştır.İki kanadında yaşama ve yemek mekânlarının bulunduğu, merkezi sofalı geleneksel Türk Evi'nin bir yorumudur. Suna Kıraç ve İnan Kıraç için tasarlanan bir yapıdır.

Şekil 60Suna Kıraç Yalısı zemin ve 1. kat planı (www.arkitera.com)

Vaniköy Camisi'nin yanında olması nedeniyle genel görünüşü ve kütlesi bakımından özel bir durumu vardır. Bahçesine bir yüzme havuzu, havuz pavyonu ve büyük bir limonluk inşa edilmiş, bahçe yolları mermer şeritler arasında tuğla kaplanmıştır.

Resim 49 Suna Kıraç Yalısı

Kuzeybatıda deniz cephesi ekseninde geride kalan sofa cephesiyle üç bölümlüdür. Zemin katta sofa cephesi geri çekilerek veranda elde edilmiştir. Cephede modüler bir ızgara sistemi kullanılmıştır. Bu modülasyon renk ve malzeme farkıyla vurgulanmıştır. Cephede iki katlı dikine oranlanmış beyaz bordürlü pencere sırası bulunur. Pencere eteklerine ahşap panolar yerleştirilmiştir. Üstte geniş saçaklı kırma çatı yükselir. Saçak altı ahşap çitalarla bölünmüştür. Benzer tasarım öğeleri diğer cephelerde de tekrarlanmıştır. Taşıyıcı sistem olarak betonarme kullanılmıştır.

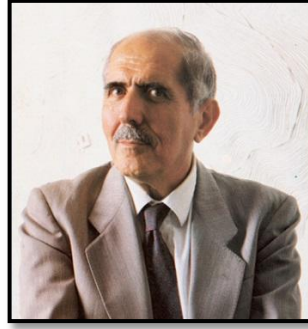
Zemin katta, kütüphane, mutfak, ıslak hacim, oturma odası ve yemek odası bulunmaktadır. Birinci katta ise yatak odaları, hizmetli odası, çalışma odası, oyun odası, ıslak hacimler, giyinme odası bulunmaktadır.

Mutfak ve şömine bacaları bahçe tarafında iki kuvvetli çıkıntı oluşturur. Duvarlarda eski taşıyıcılar kullanıldığından açıklıklar sınırlı kalmıştır. Salonlar grubunun solunda iki kademe yüksekliğinde bir oturma köşesi vardır. Ev sahibinin Beykoz

camları ve Çeşmibülbül koleksiyonu için, ocağın iki tarafına arkaları aynalı özel raflar yapılmıştır. Giriş kapısının üzerinde bir galeri boşluğu bulunmaktadır.

4.2.4. Turgut Cansever (1920-2009)

“Ev medeniyettir”

Resim 50 Turgut Cansever

1920 de Antalya'da doğan Turgut Cansever; Galatasaray Lisesi ve İDGSA Mimarlık Bölümü'nde okumuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden 'Osmanlı ve Selçuklu Mimarisinde Sütun Başlıkları' adlı teziyle sanat tarihi doktoru unvanını almıştır. Cansever 1960 yılında Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, Walter Gropius, Alvar Alto ve Mies van der Rohe gibi çağdaş mimarlığın beş önemli şahsiyetini incelediği 'Modern Mimarinin Sorunları' adlı tezi ile doçent unvanını almıştır; 1959-1960'ta kuruluşunda bulunduğu Marmara Bölgesi Planlama Teşkilatı Başkanlığı ve 1961'de İstanbul Belediyesi Planlama Müdürlüğü görevlerinde bulunmuş; 1974-75'te Dünya Bankası İstanbul Metropol Planlama Projesi'ne başkanlık yapmıştır; 1974 -76 arasında Avrupa Konseyi Türk Delegasyonu Üyeliği yapmıştır; 1975-80 arasında İstanbul Belediyesi'nde, 1979'de Ankara Belediyesi metropol planlama, yeniyerleşmeler, kent merkezleri ve koruma danışmanlığı yapmıştır; 1983'te Ağa Han Büyük Jüri üyeliği yapmıştır. Dünyada üç Ağa Han Mimarlık Ödülü almış tek mimar olmuştur.

- **Turgut Cansever'in Konut Tasarımı**

Turgut Cansever, Türkiye'de hem mimarlığı hem yazıları ile farklı bir konuma sahip bir mimardır. Mimarlığının kaynağı, ait olduğu toplumun kültürünü, geleneklerini ve

değerlerini barındırır. Gelenek, Cansever için sadece biçimsel verileri sağlayan bir araç olmaktan fazlasıdır. O geleneği, kendisini oluşturan öz, kültürel içerik, inanç sistemi ve tarihsel deneyimden hareket ederek gelecek için çözüm geliştirmek üzere ele alır. Cansever'in mimarlığı hem zamanla hem de mekânla ilişkili olarak süreklilik taşır, kültürü ve geleneği kullanır ancak bunu doğrudan biçimsel bir alıntılama ile yapmaz. Her binasında yapının işlevi, tekniği, çevre ve ait olduğu kültür ve toplumla ilişkisi ontolojik açıdan sorgulanır(Demirgüç, 2006).

Turgut Cansever tasarımlarında yapının kendisinden, yapıyı oluşturan en küçük birimlere kadar uygulanan bir sistem söz konusudur. Yapının tüm varlığı ortak ilkeler ve irade ile biçimlenmiştir. Bu ilkeler, geleneksel verilerin okunması ve bunların Cansever'in ruhi-akli düzey olarak tanımladığı düzeyde yorumlanması yani oluşturucu değerlerin tanımlanması ile meydana gelir. Cansever'in mimarlığı, bir bitmişlik tanımlamaz, değişkenlik, sınırsızlık tüm yapılarında hâkimdir (Demirgüç, 2006). Cansever, “mimarın görevinin dünyayı güzelleştirmek” olduğunu ifade etmektedir. Cansever, 1965’de yazdığı bir yazıda da “insanın dünyanın biçimine ve görünüşüne göre yaptığı en önemli müdahale mahiyetindeki yapıların esas görevlerinin dünyayı güzelleştirmek olduğunu” söylemektedir (Cansever, 1965).

Cansever, evrensellik ve yerellik gibi kavramların aslında zıtlık içinde olmadığını, birlikte var olduklarını anlatır.

Cansever, konut sorununun çözümünde Türk evinin temel alınması gerektiğini dile getirmektedir. Evlerin, medeniyetimizin ortaya koyduğu müstesna kültürel varlıklar olduğunu her zaman vurgulamıştır. Gelecekteki tasarımlarımıza da ışık tutması gerektiğini söyleyen ve bu konuda çok kapsamlı araştırmalar yapan Cansever şunları söylemektedir:

“Türk evinin elde kalmış pek az sayıda örneğini şehirlerimizde zor da olsa görebiliyoruz. Hâlâ tahrip edilmeden kalmış sokakları, evleri ve şehir mekânlarını korumak Türk toplumunun en önemli kültür sorunudur. Türk evi ve mahallesinin, şehrinin mimarî özellikleri bakımından insanlık tarihinde eşsiz ve çok önemli bir yeri vardır. Bu evleri, sokakları, mahalle ve şehirleri korumak, mimarlık tarihinin bu

müstesna kültür hazinesini gelecek nesillere ulaştırmak, insanlığı zenginleştireceği ve geleceğe ışık tutacağı için son derece önemli bir görevdir.”

Cansever “Türk Evi”ni anlatırken şunları söylemektedir:

“... Varlık tasavvurunun ilk kabulleri, mekânın ve varlığın yapısının idrakinde yatar. Türk evinin mimarî ve sanat eseri niteliğini belirleyen temel unsurların başında, varlığın sonsuz mekân içinde bağımsız ferdiyete sahip unsurlarının herhangi bir tayin edici, bağlayıcı merkeze tabi olmadan aditif, kümülatif ve açık bütünlükler oluşturması gelmektedir.”

Cansever, artık ruhuyla birlikte maddesini de kaybettiğimiz o “evimiz”in inşasında nasıl bir ölçü derinliği bulunduğu işaret ediyor:

“Türk evi bu açıdan İslâmi kültürlerin en önemli bir ürünüdür. İlâhî, transandantal iradeyi, Allah’ın emrine kayıtsız şartsız uymak olan İslâm’ın bir ürünü olarak varlığın bütün alanlarında maddi, biyo-sosyal, psişik ve manevî düzeylerinde; yaradılışın yasa ve kurallarına, ilâhi iradeye ve yalnızca bu iradeye uyarak vücuda getirilen Türk evi ve mahallesinde, her binanın tarihî sürecin bir icabı olarak değişmeye açık yapısı ile ileriki nesilleri herhangi bir şahıs ve zümre iradesine tâbi kılmayan yapısı, insanlığın tarih boyunca oluşturduğu, insanı ve ferdiyeti en yüce varlık ve değer haline getiren bir yaklaşımın ürünü ve aynı zamanda insanın hayatını düzenlemek üzere inşa ettiği çevresine yansımadır.”

4.2.4.1. Ertegün Evi (Bodrum, 1973)

Resim 51 Ertegün evi (www.archnet.org)

Ertegün evi, Turgut Cansever tarafından Ahmet Ertegün için tasarlanmıştır. Cansever (2001)'e göre Ertegün evi, tarih-bugün gelecek ilişkisini doğru kurma çabası yanında, yapı-tabiat ilişkisidir (Anonim, 2001)

Osmanlı evinin hayat evyan formlarının zemin kat iç koridorunda ve giriş boşluğunda değerlendirilmiştir. Ertegün evi 1980 yılında Ağa Han Mimarlık Ödülü kazanmıştır.

Cansever, Ertegün evinin, *“tarih-bugün-gelecek ilişkisini doğru kurma çabası yanında, varolan ile eklenen yapı arasındaki ilişki meselelerine de cevap getirmekte”* olduğunu ifade etmektedir.

Resim 52 Ertegün evi iç mekân- ocak ilişkisi, yatak odası (www.archnet.org)

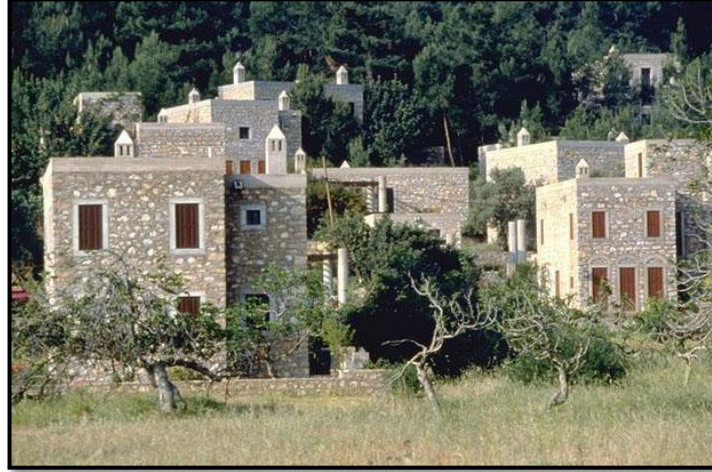
Ertegün evinde beyaz ve yalın bir cephe görülmektedir. Doğa ile bütünleşen yapı görülmektedir. Benzer şekilde iç mekânda da oldukça yalın bir tasarım görülmektedir. Şömine merkezde konumlanmış ve oturma kısmı etrafında çözümlenmiştir.

Cansever *“yapı ile doğa ilişkisinin, tezyiniliğin ve biçim ifadesi sorunlarının mimariyi oluşturmayı sağlayan ve zenginleştiren etkenler olarak nasıl ele alınabileceğini gösterme çabası olduğunu”*dile getirmiştir (Cansever, 1992).

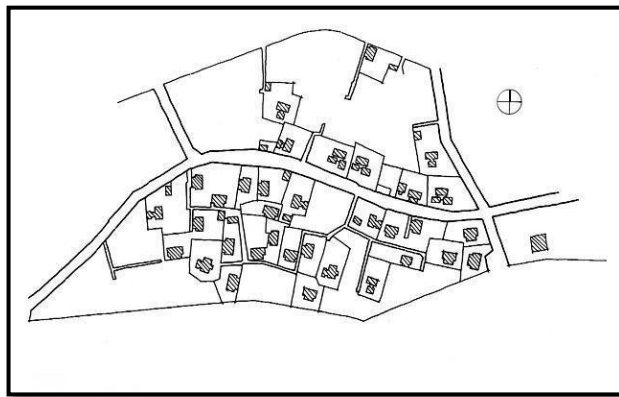
Resim 53 Ertegün Evi Dış mekân, teras-bahçe

4.2.4.2.Demir evleri(Bodrum,1987)

Resim 54 Demir Evleri (www.archnet.org)

Demir Tatil Köyü'nün ilk safhası olan Demir evleri, 35 bağımsız evden oluşmaktadır. Yerleşme, kendi içlerinde alternatifleri olan tek, iki ve üç katlı olmak üzere belirli sayıda üretilmiş ev tiplerinin bir araya gelişlerindeki farklılaşmalar ile bir bütün oluşmaktadır. Ana yaşama ve servis alanları için oluşturulan standart hacimlerle tek, iki, üç katlı 6 tip çeşitleme yapılmış bu tiplerin seçiminde kullanıcı ihtiyaçları ön planda tutulmuştur. Tiplerin araziye yerleşmesi için tek katlı evlerin manzara boşluklarına, 3 katlı evlerin ise vaziyet planının odak noktalarına yerleştirilmesi prensibi geliştirilmiştir.

Şekil 61 Demir evleri yerleşim planı

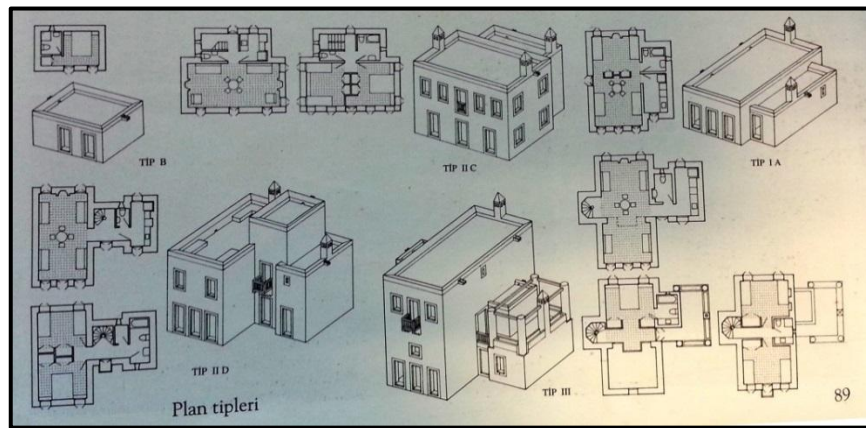
Cansever'e göre Demir Evleri;

Vaziyet planındaki esneklik, evlerin arazi üzerindeki farklı konumlara yerleşmesi ile manzara ve komşuluk veya güneş nedeniyle cephe açıklıklarının dağılım sistemlerinin değişmesi, yapılar arasındaki uzaklık ev ilişki düzeninin çeşitliliği şeklinde görülür. Her yapı, kendi öz konumuna sahip bir mimari varlık düzeyine ulaştırılmıştır. Bununla beraber tekrar eden pencere, kapı, pencere, çardak, baca gibi standart mimari elemanlar ve taş duvar döşeme dolguları, prekast beton elemanlar yerleşmeye bir bütünlük ve mimari üslup tutarlılığı sağlamıştır.

Demir Evleri'nde bölgenin iklim koşullarına uygun seçilen ve fazladan yalıtım gibi önlemler almayı gerektirmeyen malzeme ve yapım tekniği de bu deneyimin bugüne aktarılmasıdır.

Cansever, çağdaş gereksinimlere yanıt verecek şekilde yerel malzemenin kullanılmasının öngörüldüğünü, yerel mimari elemanların projeye uyarlandığını ve biçimlerin açıklığı ve keskinliği ile yeni bir dil yarattığını ifade etmektedir(Cansever, 1981).

Cansever Demir evleri ile ilgili olarak; şehir planlaması, şehir tasarımı, mimari, yapı teknikleri, üretim sistemleri gibi alanları ve bunlara bağlı olarak sadelik-çeşitlilik, standartlar-farklılaşma, geometrik berraklık ve doğa ile uyum, komşuluk ilişkileri, ulaşım kolaylığı, yayaya öncelik gibi alanları kapsadığını belirtmektedir(Cansever, 1992).

Şekil 62 Demir evleri plan tipleri ve aksonometrik çizimi

Demir evleri belirli sayıda plan tipi, biçimsel dil ve mimari eleman ile bunların arasında çok çeşitli bir araya gelme olanaklarıyla ya da arazi üstünde konumlarını farklılaştırarak çok sayıda çeşitlenmenin yaratılabileceği gösterilmektedir.

Cansever'in İslami düşünce, Osmanlı konut yerleşmelerinin yapısı ve bölgenin kendi kültürel geçmişi ile bağı kuran unsurları bütünlük içinde kullandığı Demir evlerinde sivil mimarlık elemanları tekrar kullanılmış olmasına rağmen, kullanılan prekast beton söveler, bacalar ya da konsollar mimari ifadeyi geleneksel olandan farklılaştırmıştır(Demirgüç, 2006).

Resim 55 Demir evleri iç mekânı, yaşama mekânı-ocak ilişkisi

Demir evlerinde iç mekân tasarımında ise beyaz renkli oldukça sade duvar yüzeyleri, ahşap tavanlar, ocak etrafında yerleşen oturma düzeni, doğayla ve bahçeyle bütünleşmiş bir tasarım görülmektedir. İç mekânda pencere önlerinde sabit oturma düzeni oluşturulmuş ve duvar yüzeylerinde raflar ve nişler tasarlanmıştır.

Resim 56 Demir evleri iç mekânı,

Demir evlerinde doğa içerinde ve doğayla uyumlu bir tasarım anlayışı hâkimdir. Teras kısmını da manzaraya hakim bir konumdadır.

Evler arasında sokaklar, lineer ve rutin tekrara dayalı olmayan bir örüntü içinde geliştikleri için yürüyen kişi, her seferinde farklı perspektifler ile karşılaşır. Bu yollar geçmiş ve yerel olana referans olduğu kadar değişken görüntüleri ile de kullanıcıya farklı deneyimler imkânı sağlamaktadır.

Resim 57Demir Evleri dış mekân

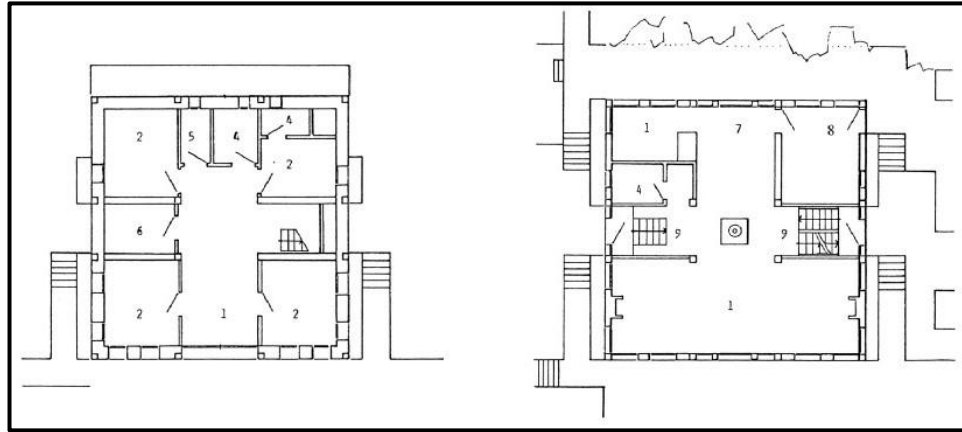
4.2.4.3. Aysin-Rafet Ataç Evi (Burgazada-İstanbul, 1986)

Resim 58 Aysin-Rafet Ataç Evi

Aysin-Rafet Ataç Evi, Turgut Cansever ve Feyza Cansever tarafından projeleri çizilmiş Ağa Han mimarlık ödüllü almıştır. Proje Burgazada'da üç katlı aile evi olarak tasarlanmıştır. Osmanlı konut mimarisi özelliklerini taşımaktadır.

Aysin-Rafet Ataç Evi'nde bodrum katta oturma odası, yatak odası ve ıslak hacimler bulunmaktadır. Üst katta ise salon, oturma odası bulunmaktadır. Orta sofalı plan tipinde tasarlanmıştır.

Şekil 63 Aysin- Rafet Ataç Evi Plan

Ayşin-Rafet Ataç Evi, aile evi olarak tasarlanmıştır ve kendi yaşam alanı vardır. Planda, kare bir yapı modülü dikey sirkülasyon ayırmak üzere adapte edilmektedir. Kare plan köşe modülleri balkonlar çıkıntı vasıtasıyla dışarıdan ifade edilir. Kışın pasif güneş toplayıcıları olarak kullanılan büyük pencereler, korunması için geleneksel ahşap kepenkler varken duvarlar, büyük çıkıntılı saçak tarafından yaz güneşten korunur. Bahçe ikameti sade, katı geometri aksine zengin ve farklı dış yaşam alanları, sağlamak için organize edilmiştir.

Şekil 64 Ayşin-Rafet Ataç Evi Cephe

Ayşin-Rafet Ataç Evi, iç mekânında ise beyaz bir renk hâkimdir. Şömine merkezdedir ve etrafı oturma alanları ile çevrelenmiştir.

Resim 59 Ayşin-Rafet Ataç Evi iç mekân

5.OSMANLI/TÜRK EVİ VE MODERN KONUTMEKÂN KURGUSU ANALİZİ

5.1. Osmanlı/Türk Evi'ni Ve Modern Konut'u Evrensel Kavramlarla Okumak

Osmanlı/Türk Evi ve Oda'sını evrensel kavramlarla incelemek gerekirse şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- 1) Minimalizm-hafiflik
- 2) Geçirgenlik-şeffaflık
- 3) Mahremiyet
- 4) Esneklik-uyarlanabilirlik
- 5) Standartlaşma (Yürekli & Yürekli, 2007)

5.1.1. Minimalizm-hafiflik

Osmanlı/Türk Evlerindeki plan kurgundaki yalınlık modern düşüncedeki soyut yalınlığa benzemektedir(Yürekli & Yürekli, 2007). Evlerde genellikle beyaz veya doğayı simgeleyen toprak renklerinden oluşmuşlardır. Evlerde, İslam felsefesinin gerektirdiği sadelik, evin iç tasarımında da kendini göstermiştir. Evin iç tasarımı düzen, uyum ve huzur ilkelerine dayandırılmıştır. Mekânın boşluğu ve basitliği, her şeyi tanrısal bir gösterge olarak yorumlayan İslam felsefesinde Allah'ın sakinleştirici varlığını simgelediği düşünülmüştür. Eşya ile doldurulmamış olan geleneksel Müslüman evinin iç mekânı, cami mekânına benzer olarak, ruha hitap eden boşluk ilkesiyle, insanda bir kutsallık duygusu uyandırmaktadır (Gür, 2000).

Türk evinde *hafiflik* kavramı ise göçebeliğin getirdiği yaşam felsefesinin sonucunda yerleşik hayata geçince de korunan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. *Hafiflik* malzemenin fonksiyona uygun biçimlenmesi ve bu biçimlenmenin aynı zamanda en az malzeme kullanılarak yapılması gerekliliğini göstermektedir(Yürekli & Yürekli, 2007).

Cansever (1994) e göre, Osmanlı evleri, mahalle yapılanması ve kullanımı ile tasarruflar sağlayan bir düzenlemeye sahiptir. 1,2 ve 3 katı geçmeyen evlerden oluşan mahalle yapılanmasında *hafif* önceden imal edilmiş mimari ve inşaat elemanlarının kullanılması ile mümkün olmuştur.

5.1.2. Geçirgenlik-şeffaflık

Türk evinde geçirgenlik kavramını incelediğimiz zaman görsel anlamda ışık geçirgenliğinden söz etmek mümkündür. Türk evinde bulunan kafesler, panjurlar, ışık geçirgenliğini istenilen zaman kontrollü olarak sağlamaktadır. İç mekânda tepe pencerelerinden alınan doğal ışık mekânın görsel açıdan zenginleşmesini sağlamaktadır.

Türk evinde katlar arası *geçirgenlik* vardır. Zemin kat ve ara kat ilişkisi merdivenin tasarımı, yönü, insanların hareketleri sayesinde *geçirgenlik* sağlamaktadır. Hayat ve diğer açık mekânlar ve bunların oluşturduğu galeriler, kesitte geçirgenlik veya düşeyde hareketle *geçirgenliği* sağlayan mimari elemanlardır.

Le Corbusier'nin Villa Savoye'de anlatmak istediği hareket ve geçirimliliğin bütünleşmesi, Türk evinde çok daha önceden varlığını bulmuş, fakat adı koyulmamış bir kavramdır(Watson, 1993).

5.1.3. Mahremiyet

Osmanlı/Türk Evinde aile hayatına büyük önem verilmiştir. Türklerin İslam benimsemesiyle beraber İslam dininin aile hayatına verdiği önem hayata yansımıştır. İslam dinine göre ailenin, Müslümanca yaşamasına imkân sağlayan bir eve ihtiyacı bulunmaktadır. İslamiyet bir taraftan aile hayatına önem verirken diğer taraftan uyulması gerekli olan mahremiyet konularına da önem vermiştir. Bu nedenle, Türk konutunun bu gibi İslami gereksinmelere cevap verebilmesi önemli bir unsurdur(Burkut K. , 1996).

Öymen Gür'e göre (1996) mahremiyet, bir kişi veya grubun, toplumsal ilişkilerinin denetimini elinde tutması veya tutma isteği olarak tanımlanabilir. Dört çeşit mahremiyetten söz edilebilir: kişi ve diğerleri arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan

kişisel mahremiyet, aile içi samimi ilişkilerde ortaya çıkan bireysel mahremiyet, aile-konuk, aile-komsu, is arkadaşları arasındaki sosyal ilişkilerde ortaya çıkan sosyal mahremiyet ve dördüncü olarak yabancılar arasındaki geçici beraberliklerde ortaya çıkan kamusal mahremiyet.

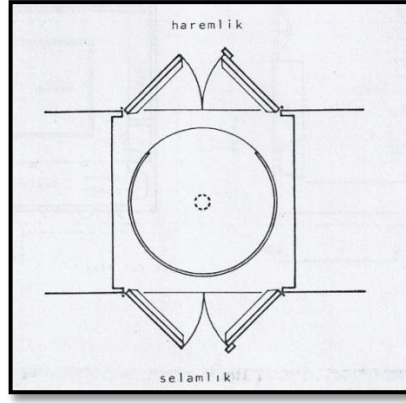
Gür (1996): “Mahremiyet, tek yönlü bir gizlilik-girilmezlik süreci değil, toplumsal ve bireysel değerlerden etkilenen insanların birbirleriyle ilişkide olma ya da olmama isteğine göre değişen diyalektik bir kontrol sürecidir.” şeklinde belirtmektedir.

Mahremiyet kavramını anlamak için, kültürler arası bir çalışma yapmak gerekmektedir. Örneğin Doğu ve Batı mimarlığı arasında mahremiyet kavramı nedeniyle oluşan farklılıklar bulunmaktadır.

Mahremiyet olgusu kültürler arasında, iklime, bölgelere, yaşam biçimlerine göre farklılıklar göstermektedir. Kültürden kültüre mahremiyet ihtiyacı ve buna bağlı uygulamalar birbirlerinden farklı olabilir(Ünlü, 1998).

Osmanlı/Türk Evinde *mahremiyet* evlerin konumu, yerleşimi, pencere ve kapı detayları, evin planlaması ve iç mekân detaylarına kadar düşünülerek tasarlanmıştır. İç mekânda haremlik bölümünden selamlığa hizmet eden kadınların kendini göstermeden yemek, kahve, sürüp alıp vermesi için iki oda arasında bir dolap içinde dönme dolap yapılmıştır. Bu dolabın raflarına konan kaplar, dolap elle çevrilerek öbür bölüme iletilir(Günay, 1998).

Safranbolu Kaymakamlar konağında bulunan haremlik-selamlık arasında yiyecek-içecek alışverişinin sağlanması için “dönme dolap” harem ve selamlığın duvarına dik olarak yerleştirilen bu dolap bir eksen üzerinde dönerek haremdeki kadının görülmeden selamlıktaki erkeklere bir şeyler sunmasını sağlamaktadır.

Resim 60 Dönme Dolap (Günay, 1998)

Resim 61 Dönme Dolap (Burkut E. B., 2013)

5.1.4. Esneklik ve uyarlanabilirlik

Osmanlı/Türk Evinde farklı işlevler aynı oda içerisinde gerçekleştirilebilmektedir. Bu işlevler yeme, içmek, uyuma, yıkanma gibi günlük tüm ihtiyaçları karşılamaktadır. *Esneklik* kavramı Osmanlı/Türk Evinde incelendiği zaman ailenin büyümesine elverişli bir esnekliğe sahip olduğu görülmektedir.

Cansever (1994)'e göre evler büyük aileler için çok maksatlı kullanılışa imkân verecek odaların değişik kullanışlara imkân verebilecek şekilde düzenlenmesi Osmanlı evi aile yapısında meydana gelen değişikliklere *uyabilirlik* açısından özel bir üstünlüğe sahip olduğunu belirtmiştir. Bu özelliklerinin yanında (Cansever, 1994)

5.1.5. Standartlaşma

Osmanlı/Türk Evinde mekân kurgusunda ve özellikle kat planlarında oda bazında modülasyon mevcuttur. Döşeme ve tavanlarda standart boyutlarda ahşap ile inşa edilmiştir. Farklı evlerde birbirinin aynı pencereler görülebilmektedir. Evler *standartlaşma* ile hızlı ve ucuz şekilde inşa edilmektedir. Bu standartlaşma oda sayılarının farklılaşması ve evlerin sokak ile olan ilişkilerinin, bahçe ve yan arsa ile konumuna göre farklı kütle kompozisyonları ve sokakla olan biçimsel ilişkileri çeşitliliği oluşturmaktadır. Bu standartlaşma yapı tipolojisinin böyle çeşitlilik göstermesi Osmanlı/Türk Evlerinin önemli bir özelliğidir. (Yürekli & Yürekli, 2007).

Cansever (1994)' e göre Osmanlı şehirlerinde ve evlerinde manevi-kültürel standartlar, mimari eleman standartları ve teknik standartlar temel, değişmez ve ortak özelliklerini oluşturmuştur. Bu standartlar düzeyi malzemeyi tasarlamak yerine, malzemeyi var olan şartlara, ev sahiplerinin ihtiyacı, komşuluk ilişkileri, sokağın ve bahçenin mimarisi, evin yönelişi vs. gibi meselelerin çözümü sağlanmıştır(Cansever, 1994)

1896'da Wright'ın "standartlar geliştirmeliyiz", daha sonra 1927'de Le Corbusier'in "standartlar ruhunu geliştirmeliyiz" şeklindeki ifadelerini takip eden 70 yılda, bu uyarıları dikkate almaksızın, gerekli kültürel temellere dayalı sistematikten yoksun

standartlarla üretilen ruhsuz tekrarlar başka bir şey olamayan tasarımların, mimarinin başarısızlığının ana sebebi olduğu açıktır.

Türk evine yüksek bir mimari değer kazandıran önemli bir diğer husus ise yapı inşa sistemi ve yapı elemanı standartlarının ötesinde, evi planlayarak gerçekleştiren ile evin kullanıcılarının ortak inanç sistemlerine, ortak yaşama biçim ve üslubuna sahip olmalarıdır.

5.2. Osmanlı/Türk Evi ve Modern Konut Mekân Kurgusu Analizi

5.2.1. Frank Lloyd Wright Konutlarının Analizi

- Wright, Prairie stili konut tasarımlarında doğayla bütünleşmesi, Türk Evi'yle çevresel bütünlüğü benzerlik göstermektedir. İç ve dış mekân ilişkisi planlarda bütünleşmektedir.
- Wright tasarımlarının hepsinde doğa ve çevreyi önemsemiştir. Bina topografyayla uyumludur. Bina çevresiyle bütünleşmiştir. Türk Evi'nde de benzer şekilde doğa ile bütünleşme ve topografya uyumu sonucunda biçimlenmeler oluşmuştur. Binaların cepheleri manzaraya yönelik olarak tasarlanmıştır.
- Wright için mekân tasarımında "kullanıcı" önemli bir etkidir. Binanın plan şemasının oluşturulmasından, bina yüksekliğine kadar kullanıcının özellikleri ön planda tutulmaktadır.
- Wright'ın mekân kurgusunda bütün mekânlar birbiri içine geçerek akan mekânlar olması (Açık plan) sağlanmaktadır. Türk evinde ortak mekânlarda kişiye özel mekânlara doğru bir akıcılık söz konusudur. Bu yönüyle benzerlik göstermektedir.
- Wright yapılarında kullanılan malzeme doğal ve yerine uygun seçilmiştir. Türk evinde malzeme kullanımı ve boyutları evin tasarımını etkilemektedir.
- Wright iç mekânda az ve sade mobilyalar tercih edilmiş, şömineden diğer mekânlara dolapla bir geçiş sağlanmıştır. Türk evinde de ortak kullanım alanı sofa ve her oda kendi içinde tüm işlevleri barındıran sabit mobilyalar tercih edilmiştir.
- Wright, iç mekân tasarımlarını iç-dış mekân uyumlu doğa, malzeme, iklim gibi etkenler göz önünde bulundurularak yapmıştır. İç ve dış mekânı bir bütün olarak ele almıştır.
- Wright plan şemalarında yaşama mekânında şömine odak noktasıdır. Şömine evin merkezi ve diğer mekânlara giden hareket noktasıdır. Türk evinde de ocak odanın odak noktası konumundadır.

- Wright'ın konutlarında Uzak doğudan ilham aldığı söylenmektedir. Bazı noktalarda kavramsal olarak benzeşim gösterdiği halde biçim olarak benzerlik göstermediği söylenebilir.

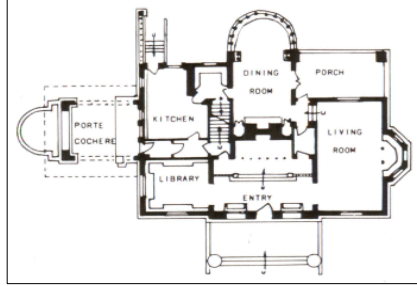
WINSLOW EVİ

Mimar: Frank Lloyd Wright

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Winslow Evi'ne biçimsel olarak bakıldığı zaman doğal koşullara uygun ve çevre ile bütünlük içinde olduğu görülmektedir. Bu yönüyle Türk evleriyle benzeşmektedir.
- Winslow evinde kütleli geniş saçaklar örtmektedir. Türk evinde de çatı ve saçaklar geniştir.
- Winslow evi planına bakıldığı zaman giriş kısmında birkaç basamakla yukarı çıkılan, merkezinde şöminenin bulunduğu yaşama mekânı bulunmaktadır. Bu mekânda şöminenin iki tarafında oluşturulan oturma kısmı, kemerli ahşap kolonlarla ayrılmıştır. Türk evinde sofa ve parmaklıklarla ayrılmış oturma bölümünü hatırlatmaktadır.
- Oturma odasında, köşeli bir oturma düzeni oluşturulmuştur. Bu alan kot farkıyla ve iki tarafı parmaklıklarla diğer mekânlardan farklılaştırılmıştır. Salonda olduğu gibi oturma minderleri pencere hizasında sonlandırılmıştır. Bu yönüyle Türk evleriyle benzeşmektedir.

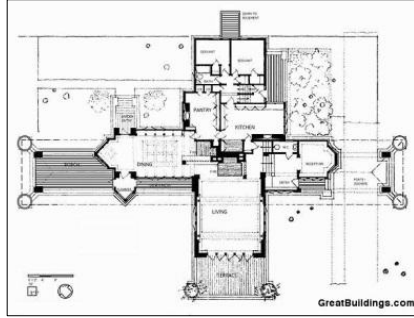
WILLİTS EVİ

Mimar: Frank Lloyd Wright

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Willits Evi'ne biçimsel olarak bakıldığı zaman doğal koşullara uygun ve çevre ile bütünlük içinde olduğu görülmektedir. Bu yönüyle Türk evleriyle benzeşmektedir.
- Ev ile doğa ideal akstadır (Wright F. L., 2002).
- Willits evi cephe düzenine bakıldığı zaman tekrar eden pencere düzeni görülmektedir. Zemin katta ve üst katta tekrar eden bu pencereler ahşap çıtalarla hizalanmıştır ve vitraylıdır. Bu özellikleri ile Türk evi cephe düzenini anımsatmaktadır.
- Willits evi planı incelendiği zaman Prairie stili özelliklerinden yatay plan sistemi görülmektedir.
- Dış mekân ile iç mekân bütünleşmektedir.
- Willits Evi'nde zemin kat merkezi bir şömine etrafında kesin formunu bulmaktadır. İç yaşama mekânları özel şekillenmektedir. Bu mekânlar serbestçe diğerine akmaktadır. Binanın asimetrik kanatları kollar gibi uzanmaktadır.

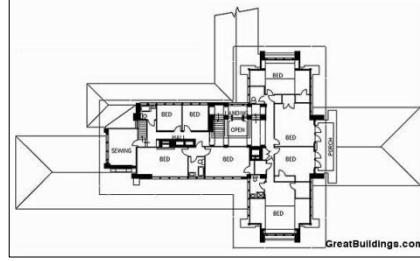
MARTİN EVİ

Mimar: Frank Lloyd Wright

BİÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Martin Evi'ne biçimsel olarak bakıldığı zaman doğal koşullara uygun ve çevre ile bütünlük içinde olduğu görülmektedir. Bu yönüyle Türk evleriyle benzeşmektedir.
- Martin Evi'nde yataylığın vurgulandığı geniş saçaklı çatılar görülmektedir.
- Martin evi kat planlarına bakıldığı zaman mekânların birbiri içine aktığı görülmektedir. Martin evi ve Aynalıkavak Kasrı plan şemalarındaki benzerlik dile getirilmektedir.
- Martin evi oturma odasında merkezi şömine etrafında konumlanmış oturma düzeni görülmektedir. Bu düzen Wright'ın diğer konutlarında da görülmektedir.
- Mekânda günışığından en iyi şekilde yararlanmak için bol pencere sistemi oluşturulmuştur. Bu pencereler vitraylıdır. Sızak (2007) çalışmasında Türk evi pencereleri ile benzerliğinden söz edilmektedir ve detayları karşılaştırılmıştır.

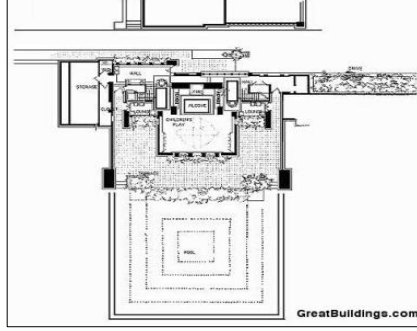
COONLEY EVİ

Mimar: Frank Lloyd Wright

BİÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Coonley evi, Prairie stilineki diğer evler gibi doğayla bütünleş ve çevreyle uyumludur. Türk evlerindeki bu özellikle benzeşmektedir.
- Coonley evinde, cephe düzenine bakıldığı zaman tekrar eden pencere düzeni, üst katta dışarı taşan mekân ve taşmanın altında bulunan destekler ile Türk evi cephe anlayışına benzemektedir.
- Coonley evinde, çatı basık ve saçaklar geniş tutulmuştur. Türk evinde de çatı ve saçaklar geniştir.
- Coonley evinde iç mekânda ise Türk evi odasında bulunan ocak etrafı sedir (oturma düzeni) sistemi diğer konutlarında olduğu gibi bu evde de görülmektedir. Merkez şöminedir.

MİLLARD EVİ

Mimar: Frank Lloyd Wright

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Millard evi, doğayla bütünleş ve çevreyle uyumludur. Türk evlerindeki bu özellikle benzeşmektedir.
- Millard evi kütle kompozisyonuna bakıldığı zaman alt kat ve üst katta tekrar eden pencere düzeni, üst katın dışarı taşması, Türk evi cephe anlayışını, cumba ve pencere düzenini hatırlatmaktadır Türk evi cephe anlayışına benzediği söylenebilir.
- Millard evinde, çatı basık ve saçaklar geniş tutulmuştur. Türk evinde de çatı ve saçaklar geniştir.
- Millard evinde iç mekânda şömine merkezdedir oturma düzeni şömine etrafında oluşturulmuştur. Türk evi odasında bulunan ocak etrafı sedir (oturma düzeni) sistemini akla getirmektedir.

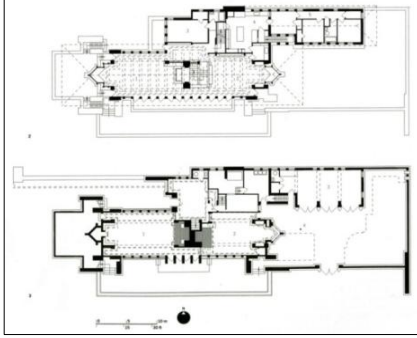
ROBİE EVİ

Mimar: Frank Lloyd Wright

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Wright, çayırlık ve çevreyle evlerini bütünleştirmek için özellikle yataylık ve dikeylik çizgilerinin abartılmasıyla sağladığı sade güzellik ile ön plana çıkmaktadır.
- Plandaki en önemli unsuru caddeden görünmesini önlemek için ikinci katı kaldırmış, tek bir yaşama mekânı tanımlamış, bu serbest duran ocakla ikiye bölünmüştür (Roth, 2000).
- Bu organik mimari örneğinde iki yöne doğru uzanan konsollarla iç mekân dışarıya doğru uzatılarak serbest akışkan mekânlar yaratılmaktadır (Cimcöz N. , 1998 / 2).
- Robie evinde ortak bir yaşama mekânı ve şömine etrafında diğer odalar konumlanmıştır.
- Cephede vitraylı pencereler tekrar etmektedir.

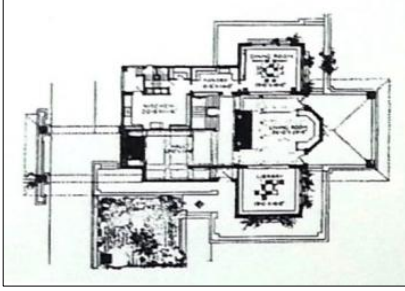
BRADLEY EVİ

Mimar: Frank Lloyd Wright

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Bradley evi, Prairie stilindeki diğer evler gibi doğayla bütünleş ve çevreyle uyumludur. Türk evlerindeki bu özellikle benzeşmektedir.
- Bradley evi kat planlarına bakıldığı zaman mekânların birbiri içine aktığı ve T şeklinde bir plan görülmektedir. Yürekli (2007) ve Sızak (2007) çalışmalarında Bradley evi ve Amcazade yalısı plan şemalarındaki benzerlik dile getirilmektedir.
- Salon kısmında bulunan pencere önünde ve pencere hizasında yer alan sabit oturma bölümü oluşturulmuştur. Hareketli mobilyalar ise bu kısmın etrafında konumlandırılmıştır.

5.2.2.Le Corbusier Konutlarının Analizi

- Le Corbusier, konut tasarımlarında Şark seyahatinin büyük etkisi olduğu görülmektedir.
- Corbusier, seyahat sırasında özellikle İstanbul'dan çok etkilenmiştir. Gözlemler yaparak bunları eskizlerine yansıtmıştır ve aldığı notlar etkilendiğinin açık göstergesidir.
- Corbusier'nin ortaya koyduğu temel prensiplerde Türk evi etkilerinin olduğu konusunda ortak görüşler bulunmaktadır.
- Yapılarının zeminden koparılarak pilotiler üstünde yükseltilmesi ile Türk evi kurgusu arasında benzerlik görülmektedir.
- Binaları sakın yalın ve gösterişten uzaktır. Tıpkı Türk evlerinde olduğu gibi yalınlık görülmektedir.
- Tasarımlarında doğal ışığı içeri almaktadır. Evlerde, ferahlık, havadarlık ve aydınlık ön plandadır. Bunları sağlamak için geniş, bol pencereler kullanılmıştır; böylece evlere bol güneş ışığı girmiş, evler manzaraya açılmıştır. Türk evlerindeki kurguyla aynı olduğu gözlemlenmiştir.
- Corbusier'ninmodulor adlı çalışmasında oranlamalar kullanılmıştır. Bunlar insan boyutları ile ölçülerek tasarımlarına yansımıştır. Modulor düzen cephede, planda ve mobilya tasarımlarında görülmektedir. Türk evlerinde de mekân kurgusunda, zemin, duvar, tavan ve cephe düzeninde görülmektedir.
- Corbusier'nin ve Türk mimarisi arasında karşılıklı bir etkileşim olmuştur. Sadece Corbusier'nin Türk mimarisinde değil, modern Türk mimarisinin de Corbusier'den önemli ölçüde etkilenmiş olduğu bilinmektedir.
- Corbusier benim evlerim;
 - Güneş
 - Mekân
 - ve yeşil sunarlardiyerek konut tasarımındaki öncelikleri sıralamıştır.
- Le Corbusier'nin konutlarında Türk evi'nin kurgusuna benzer bir kurguya sahip olduğu soyut ve kavramsal olarak benzeşim gösterdiği halde biçim olarak benzerlik göstermediği söylenebilir.

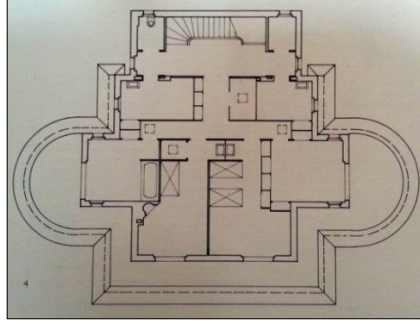
SCHWOB EVİ

Mimar: Le Corbusier

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Le Corbusier'nin 1916'da tasarladığı Schwob Evi, batı literatüründe de "Türk evi" olarak adlandırılmaktadır (Kortan, 1992). Schwob Evi, klasik biçimleri barındırır da, Osmanlı yapılarındaki ahşap elemanları betonarme öğelerle yorumladığı ve bulunduğu muhitte "Türk evi" olarak adlandırılmaktadır ve İstanbul'dan izler taşımaktadır (Cohen, 2006) .
- Türk Evi'nden etkilenmiş olduğu Kortan (1992) çalışmasında anlatılmaktadır. Le Corbusier'nin Türkiye seyahatinden sonra gerçekleştirdiği "Villa Schwob" bu etkilenmenin açıkça göstergesidir. Le Corbusier'nin 1916 yılında Ayasofya'nın etkisiyle Villa Schwob'u tasarladığı kaynaklarda belirtilmektedir (Üstün, 1993)

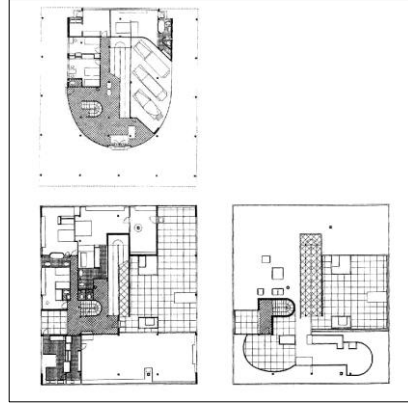
VİLLA SAVOYE

Mimar: Le Corbusier

BİÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Le Corbusier'in 1929 yılında tasarladığı ve Modern Mimarinin başlıca örneklerinden olarak gösterilen Villa Savoye, Türk evinin birçok temel ilkelerinin yer aldığı önemli bir eserdir. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir:
- Yapı iki katlıdır. Zemin katın tamamı servis mekânlarına, antre, garaj v.b. yerlere tahsis edilmiş olup, ana kat pilotiler üstünde yükseltilmiştir.
- Ana kat, üstü açık bir dış sofa-hayat etrafında u şekilde planlanmıştır.
- Bina, sakin yalın ve gösterişten uzaktır.
- Odalar geniş pencereleli olup, doğal ışığı içeri almaktadır. Evlerde, ferahlık, havadar ve aydınlık ön plandadır. Bunları sağlamak için geniş, bol pencereler kullanılmıştır; böylece evlere bol güneş ışığı girmiş, evler manzaraya açılmıştır.

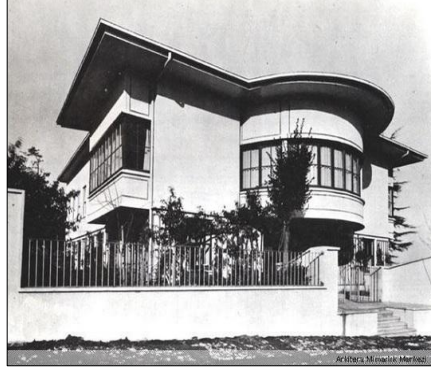
5.2.3.Sedad Hakkı Eldem Konutlarının Analizi

- Eldem, konut planlamasında sık başvurduğu referans Türk evi plan tipleridir (Ergüner, 1996) Bazı uygulamalarında plan şemalarının birebir benzerlerini kullanmıştır.
- Eldem, cumba, çıkma ve geniş saçak gibi dış biçimlenmeyi etkileyen kütleli biçimlerden faydalanmıştır. Bunu yaparken kütlede Türk evinin zeminde çatıya doğru gelişen yapısal özelliğini de korumuştur.
- Üç eyvanlı T plan şeması pencere hattının artırılmasıyla manzaraya açılımı artırmaktadır.
- Eldem, Türk evinde bulunan kütleli ifade, modülasyon ve tekrar anlayışını konutlarında kullanmıştır. Bu etkilenme konutların dış cephelerine ikili veya üçlü pencere grupları şeklinde yansımıştır.
- Eldem, Türk evinin en sık kullanılan kütleli ifade elemanlarından cumba oldukça sık kullanılmıştır. Bazı yapılarının balkonlarında cumba etkisi yaratmaya çalışmıştır.
- Eldem, kütleli karakteristiği olan geniş saçakları da konutlarında kullanmıştır.
- Türk evinde karşılaştığımız benzer öğelerin ve ya benzer grupların tekrar etmesi kütleli ifadeye sıkça kullanılmıştır. Bu tekrarlar çoğunlukla pencere sıralanmasının yinelenmesiyle oluşmaktadır.
- Modülasyon, Türk evinde pencere tekrarlarının oluşturduğu bir boyutlandırma vardır. Bu boyutlandırma odanın strüktür malzemesine bağlı olarak ahşabın ve ya taşıyıcı sistemin imkân verdiği pencere ve duvar elemanlarında oluşur (Eldem,1981). Bu elemanların ikisi birden cephede kuvvetli bir modülasyon oluşturur (Ataman,1981).
- Sedad Hakkı Eldem iç mekân tasarımlarını konut tasarımlarıyla uyumlu bir şekilde yapmış, iç mekânı dış mekândan kopmayan bir öğe olarak yorumlamıştır.
- Eldem, eserleriyle gelenekselin ne olduğu ve nasıl modern yaşama koşullarına uyarlanabileceğini gösteren kişidir (Üstün, 1993).

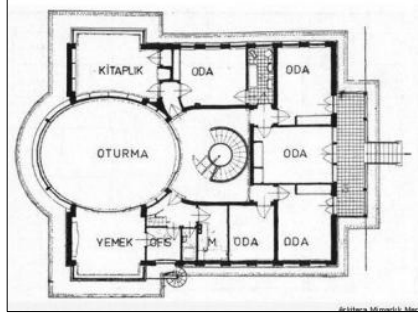
AĞAOĞLU EVİ

Mimar: Sedad Hakkı ELDEM

BİÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Ağaoglu Evi, iki katlı olup üç müstakil aile evi olarak yapılmıştır.
- Ortadaki ana merdivenle ulaşılan bu kısımda girişin karşısına oval plan şemalı bir oturma salonu ve onunla bağlantılı olan bir yemek odası bulunur
- Bu şekli ile salonun dört tarafı oda ile çevrelenmiş olan 'orta sofalı' Türk evi plan tipinden biçimsel olarak etkilendiği görülmektedir.
- Mevcut bir ahşap konağın zemin kat duvarları üzerine inşa edilmiş bina betonarme karkas olup, geniş saçakları ve çıkmaları ile Türk evini anımsatmaktadır.
- Oval salonun içindeki ahenk, duvardaki nişler, merdiven planı Türk karakterini anımsatan modern bir kimlik kazanmıştır (Arkitera,1938-10).
- Bant pencereleri ile Türk evinde olduğu gibi günışığından fazlaca faydalanmak amaçlanmaktadır
-

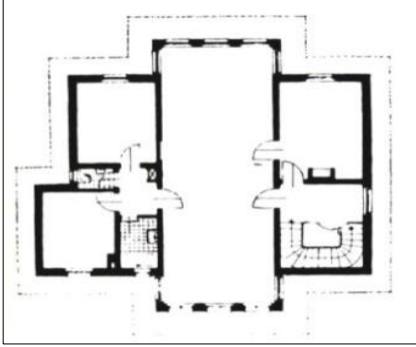
AYAŞLI YALISI

Mimar: Sedad Hakkı ELDEM

BİÇİMSEL

MEKÂNSAL

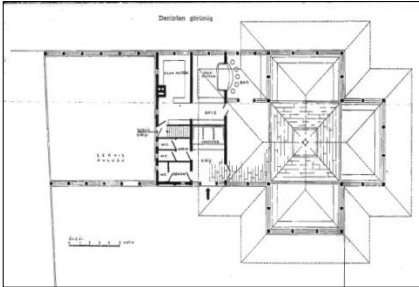
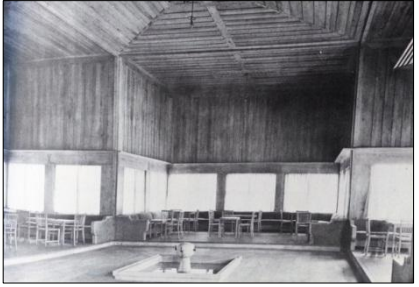

İÇ MEKÂN

- Ayaşlı Yalısı, İki kanadında yaşama ve yemek mekânlarının bulunduğu, planı kategorik olarak orta sofalı plan tipinde, iki cepheli sofa tipine ait olan geleneksel Türk Evi'nin bir yorumudur
- Arka cephede üst katta, sofa ön ve arkada dairesel sütunlar üzerine basan çıkmalar, düşey pencere düzenleriyle iyi aydınlatılmış mekânlar oluşturmaktadır.
- Türk mimarisinde yatay çatı çizgisi, geniş saçaklar, eş boyutlu dizi pencereler ve çıkmalar gibi bazı yalın öğeleriyle oranlarını kullanan, çağdaş bir anlayışla tasarlanmıştır.
- Ayaşlı Yalısı'nda Sedad Hakkı Eldem'in Türk mimarisi ile modernizmi sentezleme çabası içindeki eserleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.
- Planı kategorik olarak orta sofalı, iki cepheli sofa tipine aittir. Üst katta, sofa ön ve arkada dışarıya açılmaktadır.
-

TAŞLIK KAHVESİ

Mimar: Sedad Hakkı ELDEM

<p style="text-align: center;">BİÇİMSEL</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Maçka sırtlarında Boğaz'a karşı inşa edilmiş olan yapı, Osmanlı döneminde yapılmış taş istinat duvarının üzerine oturtulmuştur. Yapı kahve olarak tasarlanmıştır fakat mutlak ilavesiyle birlikte lokanta haline gelmiştir (Arkitekt 1950). • Planın ana prensibi dört taraftan çıkmalı olup Köprülü Amcazade Yalısı plan tipinin hemen hemen aynısıdır (Goodwin, 1992). • Yalı'nın T şeklindeki plan açısından Türk mimarlarını etkilediğinden bahsedilmektedir (Mimarlık-1966 n:5sy:15). •
<p style="text-align: center;">MEKÂNSAL</p>		
<p style="text-align: center;">İÇ MEKÂN</p>		

SUNA KIRAÇ YALISI

Mimar: Sedad Hakkı ELDEM

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Suna Kiraç Yalısı, Modüler bir ızgara sistemine oturan bina, orta sofalı olarak tasarlanmıştır.
 - İki kanadında yaşama ve yemek mekânlarının bulunduğu, merkezi sofalı geleneksel Türk Evi'nin bir yorumudur.
 - Evde, modülasyon renk ve malzeme farkıyla vurgulanmıştır. Cephede iki katlı dikine oranlanmış beyaz bordürlü pencere sırası bulunur. Pencere eteklerine ahşap panolar yerleştirilmiştir.
 - Üstte geniş saçaklı kırma çatı yükselir. Saçak altı ahşap çıtalarla bölünmüştür. Benzer tasarım öğeleri diğer cephelerde de tekrarlanmıştır.
- Mutfak ve şömine bacaları bahçe tarafında iki kuvvetli çıkıntı oluşturur. Salonlar grubunun solunda iki kademe yüksekliğinde bir oturma köşesi vardır

5.2.4.Turgut Cansever Konutlarının Analizi

- Turgut Cansever, mimari tasarımlarında ve hayat felsefesi olarak farklı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır.
- Osmanlı şehirlerini ve Türk evlerini en iyi tanıyan kişilerden biridir ve bunu her fırsatta dile getirmektedir. Cansever, konut sorununun çözümünde Türk evinin temel alınması gerektiğini dile getirmektedir.
- Türk evi, şehirleri her odayı teker teker tarif eden bir mimari çözümlenmeyi beraberinde getirdiğini dile getirmiştir (Cansever, 2010).
- Cansever'e göre Avrupa mimarisinin birçok çözümüne İslam ve Akdeniz kültürlerinin ortaya koyduğu çözümlerden yola çıkarak erişilmiştir (Cansever,2007).
- Cansever Osmanlı konut mimarisini tabiat ile insanın inşa ettiği âlemin, mimarinin bir bütünlüğü olarak tanımlamaktadır.
- Cansever Türk evinde gördüğü ve kendi konutlarına da uyguladığı standartlar geliştirmekten bahsetmiştir. Tasarımlarından tabiattan kopmayarak, hatta tabiatı ve insanı yücelten ve yükselten bir anlayış söz konusudur.
- Turgut Cansever'in konutlarında için sadece biçimsel verileri sağlayan bir araç olmaktan daha çok kendisini oluşturan öz, kültürel içerik, inanç sistemi ve tarihsel deneyimden hareket ederek gelecek için çözüm geliştirmek üzere ele alır.
- Cansever'in mimarlığı hem zamanla hem de mekânla ilişkili olarak süreklilik taşır, kültürü ve geleneği kullanır ancak bunu doğrudan biçimsel bir alıntılama ile yapmaz.

ERTEGÜN EVİ

Mimar: Turgut CANSEVER

BIÇİMSEL		<ul style="list-style-type: none">• Ertegün evi, tarih-bugün gelecek ilişkisini doğru kurma çabası yanında, yapı-tabiat ilişkisidir (Turgut Cansever, 2001)• Osmanlı evinin hayat evyan formlarının zemin kat iç koridorunda ve giriş boşluğunda değerlendirilmiştir. Ertegün evi 1980 yılında Ağa Han Mimarlık Ödülü kazanmıştır.• Ertegün evinde beyaz ve yalın bir cephe görülmektedir. Doğa ile bütünleşen yapı görülmektedir. Benzer şekilde iç mekânda da oldukça yalın bir tasarım görülmektedir.• Şömine merkezde konumlanmış ve oturma kısmı etrafında çözümlenmiştir.• Cansever “yapı ile doğa ilişkisinin, tezyiniliğin ve biçim ifadesi sorunlarının mimariyi oluşturmayı sağlayan ve zenginleştiren etkenler olarak nasıl ele alınabileceğini gösterme çabası olduğunu” dile getirmiştir (Cansever, 1992).
MEKÂNSAL		
İÇ MEKÂN		

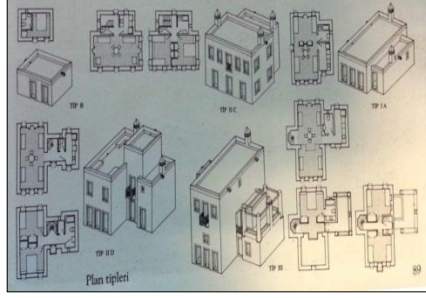
DEMİR EVLERİ

Mimar: Turgut CANSEVER

BIÇİMSEL

MEKÂNSAL

İÇ MEKÂN

- Demir evleri, tek, iki ve üç katlı olmak üzere belirli sayıda üretilmiş ev tiplerinin bir araya gelişlerindeki oluşmaktadır. Ana yaşama ve servis alanları için oluşturulan standart hacimlerle tek, iki, üç katlı 6 tip çeşitleme yapılmıştır.
- Demir evlerinde iç mekân tasarımında ise beyaz renkli oldukça sade duvar yüzeyleri, ahşap tavanlar, ocak etrafında yerleşen oturma düzeni, doğayla ve bahçeyle bütünleşmiş bir tasarım görülmektedir. İç mekânda pencere önlerinde sabit oturma düzeni oluşturulmuş ve duvar yüzeylerinde raflar ve nişler tasarlanmıştır.

6.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Konut tasarımı zaman içerisinde insanların gereksinimleri sonucu ortaya çıkmış ve bulunduğu özelliklerini uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Osmanlı/Türk Evi; bölgenin doğası, arazi özellikleri gibi biçimlenme özellikleri en uygun şekilde yerleşimine izin vermiştir. Osmanlı /Türk evinin mekânsal özellikleri de evin kullanıcısı olan insanın en iyi şekilde yaşamını geçirebileceği bir mekân haline getirmiştir. Mekân bütünlüğü ve kullanıcı, tasarımların oluşmasında etkili olmuştur.

Bu tez çalışmasında Osmanlı/Türk Evi'nin kullanıcı, çevre, donatı ve iç mekân detayları, modern konut mimarisi tasarımları bağlamında ki mekân kurgusu anlayışları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Osmanlı/Türk evi tasarımlarında kullanıcı, yaşam biçimi ve kültürü mekânın oluşmasında etkili olmuştur. Mekânlar işlevsel, çözümcü, detaylı ve oldukça sadedir. Detayların oluşturduğu plan şemaları da anlaşılır, sade ve yaşamı kolaylaştırmaya yöneliktir. Her biri kendi içinde kendi ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Modern mimarinin öncülerinden olan dört mimarın konut yapıları incelenerek Osmanlı/Türk evi mekân kurgusu arasındaki benzerlikler tespit edilmiştir. Bunlar; modern konutların çevre ve doğa ile bütünleşmesi, kütleli olarak çatı ve saçak biçimlenişler, cephede pencere modülasyonu ve pencere sayısı, iç mekân dış mekân uyumu, mekânlarda kullanılan insan ölçeği, iç mekânda kullanılan ocak ve şömine ilişkisi, sade-yalınlık ilkesi, donatı ve detaylardaki anlayış tarzı, planların kurgusundaki benzerlikler tespit edilmiştir. Bununla beraber bölgelerin farklılaşması ve gelenekselin soyutlanarak modern olarak yorumu karşımıza çıkmaktadır.

Wright'ın konutlarında mekân kurgusu olarak benzeşim gösterdiği halde biçimsel olarak benzerlik göstermediği söylenebilir. Wright'ın konutlarında Türk evi plan kurgusundaki (serbest plan) benzerlik dikkat çekmektedir.

Le Corbusier'nin Şark seyahati sırasında kendi eskizleri ve yorumlarıyla Türk evlerinden etkilendiğinden bahsetmektedir. Le Corbusier, konutlarında Türk Evi'nin kurgusuna benzer bir kurguya sahip olduğu soyut ve kavramsal olarak benzeşim gösterdiği halde biçim olarak benzerlik göstermediği söylenebilir.

Sedad Hakkı Eldem'in konutlarında soyut, kavramsal ve biçimsel olarak Türk Evi'nin kurgusuna benzer bir kurguya sahip olduğu hatta bazı konutlarında birebir yakınlık olduğu söylenebilir.

Turgut Cansever'in mimarlığı hem zamanla hem de mekânla ilişkili olarak süreklilik taşımaktadır. Cansever, konutlarında kültürü ve geleneği kullanmaktadır ancak bunu doğrudan biçimsel bir alıntılama ile yapmamaktadır. Turgut Cansever'in konutlarında için sadece biçimsel verileri sağlayan bir araç olmaktan daha çok kendisini oluşturan öz, kültürel içerik, inanç sistemi ve tarihsel deneyimden hareket ederek gelecek için çözüm geliştirmek üzere ele almaktadır.

Sonuç olarak Osmanlı/Türk Evi bir yaşam kültürü olarak ortaya çıkmıştır. Yüzyıllar geçmesine rağmen Türk evi mekân kurgusunda ki bazı noktalar modern mimariye biçimsel ve ya soyutsal olarak taşınmıştır. Günümüzdeki konut tasarımlarında da bu verileri kullanarak yaşanabilir mekânlar oluşturabiliriz. Geçmişin verilerini kullanarak gelecekteki konut tasarımlarına yön vermek mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, Z., & Keskin, M. (1994). A'dan Z'ye Anadolu Evler. İstanbul: Arkitekt.
- Altner, A. T., & Budak, C. (1997). Konak Kitabı. İstanbul: Tepe Yayınları.
- Anonim. (2001). Turgut Cansever. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Anonim. (2013). <http://www.fondationlecorbusier.fr/>. adresinden alınmıştır
- Arel, A. (1982). Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar. İzmir: Ege Üniversitesi G.S.F. Yayınları, No:11, Ticaret Matbacılık.
- Baker, G. H., Corbusier, L., & Gubler, J. (1987). Le Corbusier: early works by Charles-Edouard Jeanneret-Gris. California Üniversitesi: Academy Editions,.
- Bektaş, C. (1996). Türk Evi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bozkurt, O. (1959). Bir Mekan Anlayışı. İstanbul: İTÜ Konferans.
- Burkut, E. B. (2013). Safranbolu, Kaymakamlar Konağı.
- Burkut, K. (1996). Konut Planlamasında Türk Evi Geleneğinin Yeri Konusunda Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi.
- Cansever, T. (1981). Thoughts and Architecture. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Cansever, T. (1992). Şehir ve Mimari Üzerine Düşünceler. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Cansever, T. (1994). Ev ve Şehir Üzerine Düşünceler. İstanbul: İnsan Yayınları:101.
- Cansever, T. (2002). Türk Evi'nin Mimarisi. Türkler Asiklopedisi, Cilt 12,
- Cansever, T. (2010). Osmanlı Şehri. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Cimcöz, A. (1998). Frank Lloyd Wright. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.

- Cimcöz, N. (1998). Frank Lloyd Wright ve Konut Tipolojisi. Ege Mimarlık.
- Cohen, J.-L. (2006). Le Corbusier. Bonn: Taschen.
- David Larkin, B. B. (1993). Frank Lloyd Wright The Masterworks.
- Demirgüç, U. (2006). Mimarlıkta Eleştirel Bölgeselcilik ve Turgut Cansever. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ekinci, Z. (2005). Bir Konağın Kurgusu: Anadolu Türk Evi Geleneğinde Birgi Örneği ve Sandıkoğlu Konağı. İstanbul: YEM Yayınları.
- Eldem, S. H. (1950). Arkitekt'in 1950 Yılı Sıralağı. Arkitekt, 11-12 (227-228).
- Eldem, S. H. (1954). Türk Evi Plan Tipleri. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Eldem, S. H. (1955). Türk Evi Plan Tipleri. İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Eldem, S. H. (1969). Köşkler ve Kasırlar II. 151. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını.
- Eldem, S. H. (1973). Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı. İstanbul: Mimarlık.
- Eldem, S. H. (1984). Osmanlı Dönemi Türk Evi. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları.
- Eldem, S. H. (1984). Osmanlı Dönemi Türk Evi (Cilt:1). İstanbul: Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları.
- Erginbaş, D. (1961). İnsan ve Ev. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Ergüner, M. (1996). Sedad Hakkı Eldem Binalarının Analizi. İstanbul: İTÜ Yüksek Lisans Tezi.
- Eruzun, C. (1989). Kültürel Süreklilik İçinde Türk Evi.

- Eruzun, C. (1996). Gelenekten Geleceğe Evimiz. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü.
- Evren, M. (1959). Türk Evinde Çıkma. İstanbul Teknik Üniversitesi, Doçentlik Tezi.
- Eyüce, A. (2005). Geleneksel Yapılar ve Mekanlar.
- Gabriel, A. (1938). Türk Evi. Arkitekt Dergisi, S: 5-6.
- Genim, S. (2002). Türk Evi ve Şehri. Türk Dünyası Kültür Atlası, Osmanlı Dönemi, IV,
- Gerçek, C. (1982). Büyük Konutlar, Sedat Hakkı Eldem. İstanbul: Yaprak Yayınları.
- Gresleri, G. (1984). Le Corbusier, Viaggio in Oriente.
- Günay, R. (1989). Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları:456, Kültür Eserleri Dizisi:8.
- Günay, R. (1998). Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri. İstanbul: YEM Yayınevi.
- Günay, R. (İstanbul). Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri. 1998: Yem Yayınları.
- Gür, Ş. Ö. (2000). “Konut Biçiminin Kültürel ve Psikososyal Belirleyicileri”., Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü.
- Hasol, D. (2002). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. İstanbul: Yem Yayınevi.
- Kahraman, B. (1997). Geleneksel Türk Odasında. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü,.
- Kawazoe, N. (tarih yok). Japonya Dünya Mimarların İlham Kaynağı. dergi.mo.org.tr.
- Kortan, E. (1992). Çağdaş Türk Evinde Geleneksel Değerlerin Yorumu. Yapı Dergisi, Sayı:130
- Kortan, E. (1992). Çağdaş Türk Evi'nde Geleneksel Değerlerin Yorumu. Yapı Dergisi, Sayı:130

- Kortan, E. (2006,). Kaybolan İstanbul'um Bir Mimarın Anıları 1947-1957. Boyut Yayın Gurubu, s. İstanbul,1. Basım.
- Kömürcüoğlu, E. (1966). Das Alttürkische Wohnhaus. Wiesbaden: İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Yayını.
- Kuban, D. (1976). Sanat Tarihimizin Sorunları. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Kuban, D. (1978). 100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi. İstanbul.
- Küçükerman, Ö. (1973). Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar. İstanbul: T.T.O.K. Yayını.
- Küçükerman, Ö. (2007). Türk Evi/ Turkish House- Kendi Mekanının Arayışı İçinde.
- MSGÜ. (2008). Kendi Bakışıyla Sedat Hakkı Eldem ve Mimarlığı. MSGÜ Mimarlık Fakültesi.
- MSÜ. (1983). Sedat Hakkı Eldem: Elli Yıllık Jübilesi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.
- MSÜ. (1983,). Sedat Hakkı Eldem Elli Yıllık Jübilesi. Mimar Sinan Üniversitesi (monografi), İstanbul
- Öymen Gür, S. (1996). Mekan örgütlenmesi. Trabzon: Gür Yayıncılık.
- Özer, B. (1987). Doğumunun 100 yılında, Le Corbusier. Yapı Dergisi(76),
- Roth, L. M. (2000). Mimarlığın Öyküsü, Öğeleri, Tarihi ve Anlamı. İstanbul: Kabalcı Yayınevi:160.
- Saatçi, S. (2009). PORTRE: Bilge Mimar Turgut Cansever. Türk Yurdu
- SIZAK, E. (2007). Konut Tasarımında Frank Lloyd Wright'ın Yaklaşımı ve Geleneksel Türk Evi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Sızak, E. (2007). Konut Tasarımında Frank Lloyd Wright'ın Yaklaşımı ve Geleneksel Türk Evi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.

- Sızak, E., & Yamaçlı, R. (2008). Benzer Mimari Yaklaşımlar: Wright ve Geleneksel Türk Evi. *Yapı, Mart* (316)
- Sözen, M., & Eruzun, C. (1992). *Anadolu' da Ev ve İnsan*. İstanbul: Emlak Bankası.
- Şentürk, L. (2003). Börekçi Savoye'dan Karakurt Savoye'a. *Sanat Dünyamız*, sayı:87
- Tamer, C. (1947). Kanlıca'daki Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı ve Yapılan Onarım. *Arkitekt*, Sayı: 1947-11-12
- Taschen, B. (1994). *Frank Lloyd Wright*. Arizona: Fondation.
- Tomsu, L. (1950). *Bursa Evleri*.
- Tuztaşı, U. (2010). İdeal Osmanlı "Türk" Evinin Anadolu Evlerinden Ayırıştırımında Biçimsel ve Bilimsel Açıklamalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,
- Tuztaşı, U., & Aşkun, İ. Y. (2013). "Türk Evi" İdealleştirmesinde "Osmanlı Evi" ve "Anadolu Evi" Kavramlarının Ortaklıklarına İlişkin İşlevsel Açıklamalar. *Bilig*, Sayı 66
- Uluengin, N. Y. (1998). *Osmanlı-Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi*. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Uluengin, N. Y. (1998, Aralık). *Osmanlı-Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi*. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Ünlü, A. (1998). *Çevresel tasarımda ilk kavramlar*. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Üstün, B. (1993). *Sedad Hakkı Eldem'in Mimarlık Anlayışı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*.
- Üstün, B. (1993). *Sedad Hakkı Eldem'in Mimarlık Anlayışı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*. Anadolu Üniversitesi.
- Vanlı, Ş. (1960). *Wright İnsana Dönüş*. İstanbul: Dost Yayınları.

- Vogt, A. M. (1996). *Le Corbusier, the Noble Savage: Toward an Archaeology of Modernism*. MIT Press, Cambridge, Mass.
- Vogt, A. M. (tarih yok). *Le Corbusier, the Noble Savage: Toward an Archaeology of Modernism*.
- Watson, W. (1993). *The Architectonics of Meaning: Foundations of the New Pluralism*. Chicago.
- Wright, F. L. (2002). *Frank Lloyd Wright ve Ev*. (N. Togay, Çev.) İstanbul.
- Yazıcıoğlu, Z. (2003). *Le Corbusier ve Modern Türk Mimarlığı*. Sanat Dünyamız
- Yıldırım, K., & Hidayetoğlu, M. (2006). *Geleneksel Türk Evi Ahşap Tavan Süsleme Özelliklerinin Ve Yapım Tekniklerinin Çeşitliliği Üzerine Bir İnceleme*. İzmir: Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu.
- Yürekli, H. (1975). *The Development and Testing of Method for Recording the Characteristics of the Türk Evi by External Survey*. Master of Arts Tezi, Manchester Üniversitesi.
- Yürekli, H., & Yürekli, F. (2007). *Tür Evi-Gözlemler-Yorumlar*. İstanbul: Yem Yayın-111.

İNTERNET KAYNAKALARI

<http://www.archnet.org>.

<http://www.arkitera.com>.

<http://www.greatbuildings.com>.

<http://www.darwinmartinhouse.org>

<http://content.lib.utah.edu>.

<http://www.chicagorealestateforum.com>

<http://www.wrightinkankakee.org>

<http://www.fondationlecorbusier.fr>

<http://www.turgutcansever.com>

ÖZGEÇMİŞ

Emine Banu BURKUT, 10.08.1986 tarihinde Konya'da doğmuştur. Konya Atatürk Kız Lisesi sayısal bölümünde başarılı bir şekilde eğitimini bitirmiştir. 2007 yılında Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı bölümünden mezun olmuştur. 2009 yılında Polonya'nın Wrocław şehrinde Wrocław University of Technology Mimarlık bölümünde 1. Dönem eğitim almıştır. Mezun olduğundan bu yana çeşitli firmalarda teknik ofis elemanı ve ince yapı şefliğinde çalışmıştır. Halen özel bir inşaat firmasında ince yapı şefi olarak çalışmaktadır.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

Ulusal kongre, sempozyum, panel, çalıştay gibi bilimsel, sanatsal toplantılarda özet metin olarak yayımlanan bildiri ve poster olarak sergilenen bildiriler:

1- Burkut, E.B., "Suna Kıraç Yalısı", 2013, IX. Docomomo-tr, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Bölümü, s.25. - 2013

2- Burkut, E.B., "Ayaşlı Yalısı", 2013, IX. Docomomo-tr, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Bölümü, s.25. - 2013

Emine Banu BURKUT